

PLANINSKI VESTNIK 11

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXXIV

1974

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

Ing. Pavle Šegula	Na Kangbačenu	565
Nejc Zaplotnik	Slovenski plezalci v Yosemiteh – (1973)	566
Dr. Željko Poljak	Podobe iz zgodovine hrvatskega planinstva	579
Milan Ciglar	Do Bosne je le en dan hoda	587
Ludvik Zorzut	Valentina Staniča iščemo	594
Ing. Pavle Šegula	Nesreče v plazovih v Jugoslaviji 1973/74	601
	Dr. Milanu Orožnu v spomin	604
Ing. Pavle Šegula	Švicarska letalska reševalna služba na delu	606
Janez Kalan	V deželi peščenjakov	607
Andrej Robnik	Pot na Korošico	610
Ing. Josip Teržan	Naš prijatelj gozd	611
	Društvene novice	612
	Alpinistične novice	620
	Varstvo narave	622
	Iz planinske literature	624
	Razgled po svetu	627

Naslovna stran:
 Gorenjski viadukt Peračica
 Foto Jožko Dolničar

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojín, dr. Tone Vraber. — Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri NB 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 60 din, plačljivo tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 80 din (5 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Po mnenju Republiškega sekretariata za prosveto in kulturo št. 421-1/73 z dne 18. 1. 1973 spada ta publikacija med proizvode iz 7. točke 1. odstavka 36. člena Zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Ur. list SFRJ 33-316/72).

Ko se prijetno utrujeni, lačni in žejni vračate z naših prelepih planin, obiščite naše renomirane obrate:

Restavracijo »Šestica« na Titovi 16,

Samopostrežno restavracijo »Emona« na Titovi 11,

Restavracijo »Pod lipo« na Borštnikovem trgu 3

Povsod tam boste postreženi solidno in poceni!

Vabi gostinsko podjetje »Šestica« iz Ljubljane

SLOVENIJALES ŽIČNICA

tovarna strojev in opreme,
 Ljubljana, Tržaška cesta 49

projektira in proizvaja:

- stroje in opremo za lesno industrijo,
- specialno opremo za avtoservisne delavnice,
- odlitke barvnih kovin.

Zahtevajte brezobvezno naše ponudbe.

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

74. LETNIK

11 1974

NA KANGBAČENU

Drobna novica na prvi strani Dela je v četrtek 3. oktobra 1974 razveselila prenekaterega planinca in prav gotovo še marsikoga v Sloveniji pa tudi drugod širom po Jugoslaviji. Stoletna planinska organizacija je v pisano ogrlico neštetih dosežkov vgradila še en biser, visoki himalajski vrh Kangbačen.

Odprava se je poslovila od domačih 4. avgusta, pred dobrima dvema mesecema, nakar so novice spričo oddaljenosti in slabih zvez prihajale le poredko. Enajstega septembra je Tone Škarja poročal, da stoji tabor 1, poznavalci so iz njegovega opisa stanja sklepali, da prve dni oktobra vrh ne bo več daleč. In vendar nas je sporočilo nepalskega zunanjega ministrstva, da so 2. oktobra trije člani naše odprave dosegli vrh, prijetno iznenadilo.

Vrh, katerega smo oblegali več kot deset let, do katerega smo leta 1965 odkrili pristop in se mu približali prav do vršne piramide, vrh, ki nam ga je leto za letom odmikala tuja birokracija, ta vrh je končno naš. Dolgo, kar enajst let, se nas je otepal, končno pa dovolil, da se z njegovega temena ozremo po prostranstvih Kangčenzöngje. Dobro pripravljene oblegovalci so mu bili kos v borih treh tednih, v času, ko se zdrav človek komaj, komaj aklimatizira za delo v takih višinah.

Končno oceno dogodka bomo lahko dali šele takrat, ko bomo zvedeli tudi za podrobnosti. Brez pretiravanja pa lahko rečemo, da bi bil ta uspeh lahko v čast najboljšim alpinistom vseh časov in da nas tudi ta izjemni dosežek ne preseneča. Naše odpravarstvo sloni na trdnih temeljih, v svojem bistvu je staro toliko, kot sama planinska organizacija, četudi je prva jugoslovanska himalajska odprava krenila na pot šele pred štirinajstimi leti.

Ti temelji so široko planinsko zaledje, izkušnje vseh petih himalajskih odprav, pa odprav v Pamir, Hindukuš, Afriko, na Mt. Mc Kinley, na Spitzberge, v Kavkaz, Demavend, Ararat, Atlas, Grönland in še v druga gorstva. Lahko bi rekli, da je uspeh naših alpinistov na Kangbačen nova pika na i, novi vrh piramide, nov zbir prizadevanj cele množice ljudi, od alpinistov do organizatorjev in ne nazadnje slehernega državljana, saj brez podpore najširše javnosti tega uspeha ne bi mogli doseči, ker bi preprosto ne mogli na pot.

Planinci ne organiziramo olimpiad, imamo pa cilje, ki niso nič lažji, cilje, za katere se borimo zagrizeno in dosledno kot amaterji. To je pravzaprav naše bistvo. Druga plat tega bistva pa je tesna povezanost med planinci vsega sveta, ki bodo znali ceniti naš uspeh v Nepalju prav tako, kot če bi ga razglasili ob fanfarah na nekem športnem stadionu.

Ing. Pavle Šegula

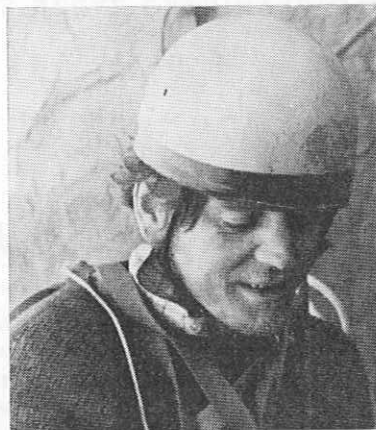
SLOVENSKI PLEZALCI V YOSEMITIH – (1973)

NEJC ZAPLOTNIK

15. V. – torek

a letališču v San Franciscu sta nas že čakala profesor Borut Dekleva in njegova študentka slovenščine Luisa Peterson. Boruta smo spoznali lansko leto v Sloveniji, s sinom Kennethom smo plezali v stenah nad Tamarjem, Vrati in Kamniško Bistrico. Luisa in Borut nas odpeljeta v Palo Alto, prijazen kraj blizu univerze Stanford. Borotu podarimo steklenico manastirke in mu obljubimo: Ko pride v Ljubljano, ga bo na postaji čakal vagon manastirke.

Dan je namenjen počitku, vendar ne moremo vstati, prepolni smo vtisov. Sploh se še ne zavedamo, kako daleč pravzaprav smo. Sprehajamo se po mestu, hočemo čim več videti. Vseenaokrog so posejane lične pritlične družinske hišice, med njimi pa rastejo ogromni kalifornijski hrasti. Palo Alto pomeni v indijanskem jeziku Visoko drevo. Popoldne nas obišče Kenneth, ki se je pravkar vrnil iz šole. Govori le o klinih, stenah in previsih, pregleduje našo opremo in maje z glavo. Pravi, da imamo vsega premalo, mi mu pa odvrnemo, da smo Slovenci z malim zadovoljni. Zvečer smo povabljeni h Borotu na večerjo. Spoznamo njegovo prijazno ženo Trudy, sina Gregoja in hčerko Julijo, ing. Rodeta in ženo Mijo iz Kamnika, študenta slavistike z Bleda Antona Kovača in nekaj ameriških študentov. Ob dobrem vinu pozno v noč prepevamo naše pesmi.

Janez
Gradišar

16. V. – sreda

Zjutraj malo dlje poležimo, ob devetih pa nas pride iskat Tone in nas odpelje na zajtrk. Na ozemlju univerze ima najeto lično hišico in jo oddaja študentom. Po zajtrku nam razkaže univerzo. Razprostira se na površini večji od Kranja. V centru so predavalnice, inštituti, knjižnice, trgovina, okrog pa so stanovanja za študente in profesorje, bazeni, stadioni, jezero. Univerzo je dala zgraditi žena bogataša Stanforda, ki je še bolj obogatel, ko so preko njegovega ozemlja gradili transkontinentalno železnico. V nesreči mu je umrl edini sin in mati je v spomin nanj darovala denar in zemljišče za univerzo.

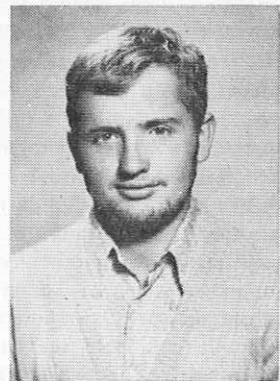
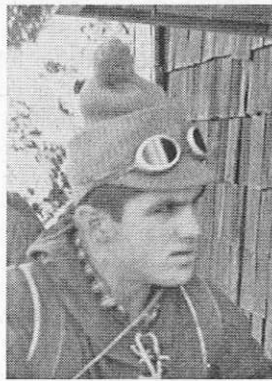
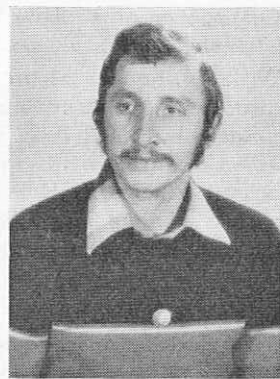
Povsod je tak živ žav, da se komaj obrneš. Študenti vseh narodnosti in vseh ras, vsi na dirkalnih kolesih, z nahrbtniki za knjige in zapiske. Vsi so zelo svobodno oblečeni, dekleta pokažejo skoraj vse, kar imajo. Samo črnci se elegantno oblačijo. Sredi univerze stoji cerkev, ki je namenjena vsem veram, v njej se vrstijo maše in obredi za študente vseh ver in prepričanj. Z vseh strani univerze se vidi mogočen stolp Hoover Tower, v katerem hranijo vse dokumente o vojnah, miru in revolucijah. Radi se pohvalijo, da imajo več dokumentov o ruskih revolucijah kakor v Sovjetski zvezi sami. Z dvigalom se povzpemo na vrh, odkoder šele prav vidimo, kako velika je univerza. Vračamo se ob obali presihajočega jezera, kjer imajo biologi stalna opazovanja in poskuse. Tone pravi, da se ob tej uri tod stalno gola sončijo dekleta. Napeto buljimo v grmovje, vendar tokrat nimamo sreče. Ogledamo si še »marketing«, nato pa se odpeljemo v športno trgovino North Face, kjer nas že čaka Kenneth in nam pomaga dokupiti manjkajočo opremo. Nabavimo res najnujnejše, vendar kljub barantanju dolarji kar kopnijo.

Od vtisov in hoje smo utrujeni, glava in noge so težke, vendar napornega dne še ni konec. Ing. Rode nas odpelje v tovarno elektronskih naprav, kjer dela v raziskovalnem laboratoriju. Razkaže nam celotno proizvodnjo. Vse delo poteka avtomatsko, pri vsakem stroju sedi delavec, opazuje in naravnava komande. V nekem laboratoriju dekleta vežejo drobne zlate nitke, tako drobne, da jih morajo gledati z mikroskopom. Z Mihom se ustavi pri dveh zares lepih Japonkah, seveda naju zanima edinole njuno delo. Medtem drugi odidejo in pošteno morava tehati po hodnikih in oddelkih, da jih dobiva. Miha me opozori na visoko, vitko blondinko, košate lase ima spete v čop, ki ji pada do srede hrbta. Blondinka se obrne in pokaže nama mrk, bradat obraz. Na koncu nam Rode pokaže žepni računalnik na baterije. Ves je nekoliko večji od škatlice cigaret, namenjen je bančnikom, trgovcem in podobnim biznismenom. Pri Rodetovih kosimo in večerjamo obenem. Hišico imajo sredi velikega vrta na prelepih gričkih Los Altos, od koder se vidi morje luči – San Francisco. Po večerji prideta še Borut in žena in vname se ostra debata o vodstvu naših podjetij, delavskih svetih in podobno. Prežene jo šele vesela pesem.

17. V. – četrtek

Zjutraj se pripravimo na odhod v dolino. Janez in Gradišar nakupujeta hrano za bivanje v dolini, pomaga jima Trudy. Opoldne nas lastnica motela že preganja, Borut ravno v pravem času pripelje izposojeni kombi, sicer bi nas s prtljago vred postavila na cesto. Pri Deklevi kosimo, z Mihom se izkaževa kot izvrstni gospodinjski pomočnici. Štrpamo se pod vročo pločevino in Borut nas odpelje. Okna so le v sprednjem delu avtomobila, zadaj pa vozimo živino: kupi prtljage, med njimi pa pet znoječih se možakarjev. Po štirih urah vroče vožnje preko valovite, zlate prerije

Od leve proti desni zgoraj:
Nejc Zaplotnik, Janez Dolžan
Spodaj: Miha Smolej, Janez
Lončar, Dušan Srečnik

zapeljemo v gozd in ob reki Merced navzgor kmalu dosežemo dolino. Pri vstopu v park pokažemo potne liste, ki nam prihranijo vstopnino. Natrpamo se k mreži za kabino in opazujemo prve gladke stene. Nad nami se kopičijo oblaki in kmalu se usujejo debele kaplje, v daljavi votlo grmi. Nenadoma se avto ustavi. Stojimo kakor ukopani: El Capitan. Stena, ki ji še nisem videl enake, en sam tisočmeterski zid. Tik nad steno se kopičijo oblaki, tako da je videti, kakor da bi res segala prav do neba. Zgornji del se močno nagiba nad spodnjega, streha nad streho. Kaj bomo sploh počeli tu, kateri vrag nas je spravil sem? Nočemo več gledati, zlezemo nazaj v avto in se nekam poparjeni odpeljemo naprej v Camp IV, kjer navadno taborijo alpinisti. Kenneth takoj dobi kup prijateljev, ki nas zvedavo opazujejo, kaže, da ne verjamejo, da bi taki mandeljci lahko kaj preplezali v njihovih stenah. Med dežjem postavimo šotore, vreče s hrano pa potegnemo na visoko, gladko skalo, zaradi množice medvedov, ki baje požrejo vse, kar jim pride pod zobe. Borut odpelje kombi nazaj v Palo Alto, mi pa na pivo bar, ki se imenuje Lodge, Brlog. Tu je večerno zbirališče alpinistov, vse govori le o plezanju, na stenah pa visijo nič kaj vzpodbudne slike iz težkih smeri. Strežejo lepa dekleta, oči vseh visijo na robovih tesnih, kratkih krilc.

18. V. – petek

Zjutraj nas ranger, ki skrbi za red in mir v campu, takoj spravi v »dobro« voljo. Šotor moraš postaviti k mizi, ki so raztresene po campu, torej moramo prestaviti vso kramo. Jezni pljunemo v roke, vendar smo kmalu hvaležni, tako je res udobneje. Hrano obesimo na vrh, ki smo jo napeli med dve drevesi. Šoder bo odslej skrbel za šest zares požrešnih želodcev. Po obilnem kosilu nas Kennethov prijatelj David odpelje z jeepom po dolini, da si ogledamo stene, pristope in sestope, obenem pa se odločimo za trening ture. Šoder in Zobač bosta odšla v Rickson's Pinnacle, dvestometerski stolp, ki je naslonjen v J steno Three Brothers, Janez in Miha in Ko-ko Continuation prav tako v Three Brothers, Kenneth, Gradišar in jaz pa v štiristometerski vitek stolp, ki ga vidimo na V strani doline, Washington Colomn.

Da je družba bolj pestra, poberemo spotoma dva Japonca. Vozimo se po dolini in gledamo: strme stene, hrumeče slapove in lepa dekleta, ki jih tod kar mrgoli. Ulije se dež, ki ohladi naše vroče poglede. Nad vrvežem ljudi mogočno bobni slap Yosemite, ki kakor razjarjena zver pada preko petstometerske stene. V koncu doline nas posmehljivo zre Half Dome s svojo grozljivo črno in rumeno steno. Zvečer zopet sedimo v Brlogu, ki je polno zaseden z alpinisti, okrog njih pa se neprestano smukajo dekleta. Še zmešalo se nam bo.

19. V. – sobota

Danes se dan prične zgodaj. Pripravimo opremo in se podamo v stene. Mi trije se odpeljemo kar z avtobusom, ki zastoj razvaža turiste po dolini. Izstopimo pri Indian Cave in po polurnem lomastenju skozi gosto grmovje stojimo pod J steno Washington Colomna. Pred nami v prvem raztežaju že telovadita fant in dekle, torej tudi v steni ne bo šlo brez ženske družbe.

Prvi raztežaj je Janezov. Ovesi se z železjem, da je tak kakor želežarska novoletna jelka. Prosto prepleza ne preveč težko poč in nadaljuje po polici levo. Midva plezava za njim kar s prižemami. Tu drugi vedno pleza tako in izbije prav vse kline, razen svedrovcev. Na polici prehitimo Američana. Kenneth nadaljuje s klini po elegantni zajedi in hitro je na prekrasnem stojišču – ploščadi, zagozdeni v širok kamin. Tretji raztežaj je moj. Zabijem dva velika klina, nato pa moram nadaljevati prosto. 5,8 je ocenjen ta raztežaj, torej VI po naše. Prekrasna plezarija! Oprimki so odlični, čeprav majhni, vse drži kot ulito. Ozka poč me privede na široko polico imenovano Dinner Ledge (Polica za večerjo). Ker se pripravlja nevihta, pohitim v naslednji raztežaj: gladka plošča, ki se konča s streho. Ko priplezam pod streho, se ulije dež, zato se spustim nazaj na polico, kjer se zavijemo v viharne vreče in čakamo. Dež lije kakor iz skafa, tako debelih kapelj nisem še nikjer videl. V bližnje

vrhove seka strela, pod nami žuborijo potoki deževnice. Sredi največjega naliva priplezata na polico Američana, mokra kakor žabi. Pošteno se nam smilita, posebno dekleta, ki pa tu, v podivjani steni, ne kaže nobene ženskosti. Dež preneha šele proti večeru. Ker mora Kenneth v ponedeljek v šolo, se po vrvi spustimo iz stene, v prvih dveh raztežajih pustimo vrvi, da se bova z Janezom vrnila. Ko se vrnemo v camp, sta Janez in Miha že iz stene. Njuna smer je ocenjena z A₄. Pravita, da je bilo čudno, za noben klin ne veš, ali bo zdržal tvojo težo ali ne. Šodra in Zobača še ni, verjetno bosta bivakirala, prepozno sta vstopila. Po večerji gremo v turistični center, gledamo diapozitive z Aljaske in reševanje v El Capu.

20. V. – nedelja

Zjutraj takoj pohitim pogledat, kaj je s Tržičanoma. Z vrha stolpa se pravkar spuščata po vrvi. V zadnjem spustu je vrvi prekratka, delata zabavne manevre, a končno sta vendarle na trdnih tleh. Med tem je Janez uredil z rangerji. Prijaviti se moramo in plačati 20 dolarjev za campiranje. Vsak dobi v turističnem centru kartonček in preden gre plezat, napiše nanj smer in čas vrnitve. Če se ne vrne pravočasno, takoj pričnejo s poizvedovanjem in morebitnim reševanjem, ki je zastoj. Če se ne prijaviš, pa moraš vse plačati. Lepo imajo urejeno, njihovemu zgledu bi morali slediti tudi mi. Po kosilu gresta Janez in Miha poskusit v North American Wall, smeri v J steni El Capa. Ime ima po veliki črni lisi, ki se v obliki S kontinenta vleče prav do vrha stene. Je ena tehnično najtežjih smeri v dolini in obenem na svetu. Kmalu se vrneta in povesta, da to ni za nas, klini sploh ne držijo. Ko z Gradišarjem posušiva obleko in opremo, greva nazaj v Washington Column. Po vrveh sva hitro na polici, kjer sta še vedno Američana, vrvi imata napete nekam nad previse. Zlezeva v puhovke in prijetno spiva vse do jutra.

21. V. – ponedeljek

Zgodaj zjutraj Janez prepleza ploščo in obvisi v stehi. Veliko časa in moči porabi, da zabije klin v poč nad njo in se potegne preko. Meni nagajajo prižeme, počasi nama gre in kar slabe volje sva. Lepa poč me privede čez naslednjo streho na poličko. Ko hočeva za seboj potegniti vrvi, se ne premakne nikamor, zataknila se je za korenino velikega grma na polici. Spustiti se morava nazaj in jo rešiti. Ura je že krepko čez poldne, uvidiva, da danes ne bova dosegla police, kjer bi lahko zopet prespala, zato ostaneva kar tu. Kakor martinčka se praživa na vročem soncu, piti pa ne smeva, da nama ne bi kasneje zmanjkalo vode. Končno se vendarle ohladi, sonce sije le še kakor marmor gladko SZ steno Half Doma.

22. V. – torek

Po vrvi pohitiva preko streh. Urediva opremo, nato se zopet prične. Po plateg preko strehe, nato si s klini pomagam do svedrovca. Pred menoj je dolga nihalna prečnica. Janez me v vrvi spusti 10 m navzdol, daleč na levi vidim oprimek, ki ga moram doseči. Visim skoraj vodoravno, z nogami sem pravokotno uprt v navpično steno. Potegnem se v desno, stečem nazaj v levo, pa zopet desno, levo, desno, levo, zagrabim, odtrga me in zaniham nazaj. Zopet ista igra in zopet nič. Mučim se kakor vol, pa brez uspeha. Vrv me duši, da kar debelo gledam. Po več kakor enournem trpljenju obupam, Janez me spusti nazaj na poličko. Poizkusi sam in z veliko muke in nekaj goljufivimi klini pride čez. Nadaljujem po lepi poč, ki pod streho vodi v levo in preko previsa na poličko. Vendar se da prosto plezati le nekaj metrov pod poličko, pa še to je hudo zaradi trenja vrvi. Tesno za petama nama sledita dva Američana, ki sta včeraj zvečer priplezala na Dinner Ledge. Janez nadaljuje po tanki poč, tik pred težavno prečnico ga ujame noč in spusti se nazaj na poličko. Trije bomo prespali na tesnem prostoru, eden od Amerikancev pa se spusti nazaj na Dinner Ledge. Z vrvjo si povečam poličko, spletem si ograjo in že utrujen za-

23. V. – sreda

Zopet po prižemah do konca vrvi, nato pa sledi prečnica, da take še nisem plezal v svojem življenju. Deset metrov prosto po milimetrskih stopih, oprimkov pa sploh ni. Igra ravnotežja 300 m od tal. Zabijem majhen klinček, ki pa zleze le nekaj mm v razpoko. Previdno se potegnem na poličko. Nadaljujem po počki, klin za klinom, pa zopet Janez, klin za klinom, brez konca. Žejna sva, da zijava kakor kapeljna na suhem. Sledi srednje težak prost kamin, pa zopet počki, klin za klinom, pa počki, pa klin itd. Še krasna, zračna prečnica in krušljiv žleb in iz stene sva. Od veselja kar svetlo gledava, od žeje in vročine pa še bolj. Hitro pomečeva opremo v nahrbtnik in po grebenu sestopiva v dolino. Tako sva žejna, da naju niti prekrasen razgled ne zmoti, samo vode, vode! Spotoma seveda zgrešiva, tako da se morava dvakrat spustiti po vrvi. Končno voda! Lokava kakor potepuška psa. Na cesti počakava avtobus in se zapeljeva v tabor. Šoder in Zobač naju veselo pričakata in nama čestitata. Janez in Miha sta že drugi dan v El Capu, izbrala sta si smer Triple Direct, ki je kombinacija treh smeri: v spodnjem delu Salathé, v srednjem Muir in v Zgornjem Nos. Šoder nama pripravi izvrstno večerjo, po dolgem času si zopet prižgem cigareto. Jem in kadim, jem in kadim.

24. V. – četrtek

Zjutraj vsi malo poležimo, nato pa pripravimo opremo za Šodra in Zobača, ki gresta v Nos v El Capitanu, To je skoraj pobožno opravilo, od izbire opreme je v veliki meri odvisen uspeh. Treba je izbrati ogromno klinov najrazličnejše vrste: od polcentimetrskih »rurpov« do 4 colskih bongov pa stremena, kladiiva, vponke, matice, kaveljčke, trakove, vrvi, vodo, hrano, opremo za bivak in še in še. Ob treh se odpravimo pod steno z nahrbtniki, ki so večji od nas. Miha in Janez sta že v drugi tretjini tik pod ogromnimi previsi, dobro jima gre. Po radijski postaji povesta, da jima zmanjkuje vode, z Gradišarjem jo bova poskusila spustiti z vrha. Zobačevo in Šodrovo transportno vrečo spravimo na prvo stojišče, kjer se stena postavi pokonci in se vrnemo pod steno. Tu ravno pritelovadita po vrveh navzdol dva alpinista iz Colorada, ki že nekaj dni napenjata vrvi v Nosu. Torej se Amerikanci ne držijo preveč svojih nazorov v alpinizmu. S svojim avtomobilom nas odpeljeta nazaj v camp. Šoder ravno pripravlja večerjo, ko se z vseh strani zaslišijo osupljivi kriki. Vzrok: velik rjav »medo« počasi hlača po taboru. Povoča v šotor, popraska po drevesu, kjer visi hrana, počasi se sprehaja od šotora do šotora in se ne meni za ljudi. Mirno odtaca dalje in izgine med velikimi skalami v gozd.

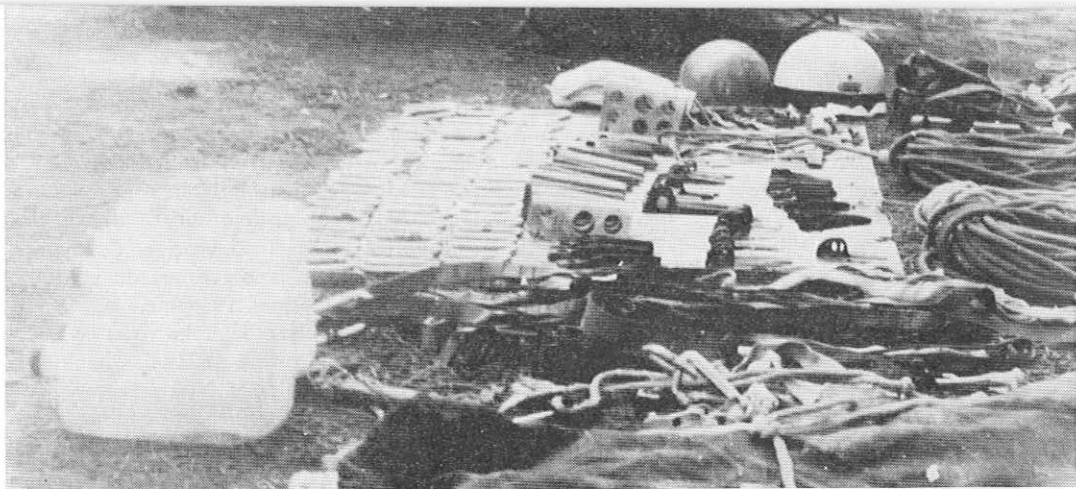
Zvečer zopet posedamo v Brlogu, ko vstopi skupina Jugoslovanov. Kako je svet majhen! So na študijskem potovanju za turistične vodnike. Med njimi je tudi direktor Luffhansa za Jugoslavijo, ki nam obljubi pomoč pri bodočih odpravah. Upam, da bo obljubo držal.

25. V. – petek

Zobač in Šoder zgodaj odideta v steno, z Janezom počivava. Ob desetih Janez z radijsko postajo odide pod El Cap, jaz pa nakupujem hrano. Najraje jemo krompir in paradiznikovo solato, mleka pa popijemo za celo farmo. V trgovini je vedno gneča, povsod se tare ljudi vseh starosti in ras. Od drobnih, smejočih se Japončkov do velikih, resnih črncev, od dojenčkov na očetovih hrbtih do stark v invalidskih vozičkih. Vse hoče videti Yosemite, vesoljna Amerika se steka v dolino, ki postaja zmes divje narave in še bolj podivjane civilizacije. Med vso to množico pa rožljajo kakor krave v planini alpinisti v raztrganih hlačah, z vrvmi in klini preko ramen. To mi ni všeč, alpinist naj pokaže svojo moč v steni, pred samim seboj, ne pa pred ljudmi na ravnih tleh.

Vrnem se v tabor in ker Janeza še ni, odidem pod El Cap. Spotoma štopam, seveda se ne oziram in ne pazim na avtomobile, ki me prehitevajo. Nenadoma zatulim od bolečine in odskočim v jarek ob cesti. Iz členkov na levisi se cedi kri, pest se nevarno

Oprema

Foto Janez Gradišar

veča. Avto z veliko družinsko hišo me je preveč tesno prehitel in me udaril v iztegnjeno roko. Prokleti, vase zaverovani Amerikanci, imel je vso cesto prosto! Ustrašim se, da imam zdrobljene členke, vendar se prsti še gibljejo. Pod steno sedi Janez in z velikim šodrovim daljnogledom napeto opazuje. Mojstrančana sta že skoraj popolnoma brez vode, pred seboj pa imata najmanj še dva dni plezanja. Jutri bova nesla vodo na vrh in jo spustila v steno. Popoldne se voziva na strehi dubledeckerja po dolini in slikava. Vsak dan znova sem presenečen nad divjo lepoto doline, moti me edinole množica ljudi.

26. V. – sobota

Zjutraj nama Kennethov prijatelj Rodger, prijazen alpinist iz Trinidada, posodi 100 m vrvi. Vse stvari, ki jih ima poleg alpinistične opreme, nosi na sebi: Strgane kavbojke in že kar cunjasto majico, od obutve ima le plezalko. Kupiva pomaranče, coca-colo, pivo in nalijeva vodo. Ob desetih se odpraviva na pot. Kakor medveda lomastiva skozi gosto grmovje po strmi grapi med El Capom in Tremi brati. Prezgodaj zavijeva levo in se zaplezava v razbito Capitanovo V steno, po vrvi se morava spustiti iz nje nazaj v grapo. Tik pod robom širne planote, ki se razprostira na obeh straneh nad dolino, se razideva, Janez sili preveč v desno, vendar je prepričan, da ima prav. Kmalu najdem stezico, ki me pripelje na vrh El Capa. Spustim se na rob stene, kričim, vključim postajo, a ne dobim nobene zveze. Več kot dve uri se mučim, a o Mojstrančanih ni ne duha ne sluha. Končno prikloplje Gradišar, pošteno je zašel v gozdu. Oba poskušava dobiti zvezo s steno, pa brez uspeha. Namesto Mojstrančanov poslušava vsemogoče piratske in ne vem kakšne postaje še. Proti večeru izplezata iz stene dva Amerikanca. Čudni sliki sta, kakor Pat in Patachon. Prvi je majhen čokat, s košato brado in skoraj popolnoma plešast. Drugi je njegovo živo nasprotje: dolg in suh, z lasmi do ramen. Šele v taboru zveva, da je bil prvi slavni Chuck Pratt, ki je preplezal veliko težkih prvenstvenih v dolini, med drugim tudi smer Salathé v El Capu. Pokazeta nama izstop iz Triple Direct in kar na slepo spustiva nahrbtnik v steno in pritrdiva vrvi. Povzpneva se nazaj na vrh in zakuriva ogromen ogenj. Kakor bi gledala western, celo okolje je pravo. Daleč zadaj za Half Domom žarijo v zahajajočem soncu zasnežene gore Visoke Sierre. Ker nimava puhovk, morava stalno prilagati na ogenj. Problem rešiva tako, da zavaliva na ogenj ogromen panj, ki prijetno tli vso noč.

27. V. – nedelja

Zopet skušava dobiti stik s steno, pa zopet zaman. Chuck in Mike, ki sta tudi prespala na vrhu, nama povesta, da sta Mojstrančana 200 m za njima in da nista v težavah, saj vriskata. Kričiva v steno, postajo pa imava kar ves čas vključeno. Okrog poldneva

potegnem vrvi k sebi. Prazne so, torej sta vsaj pijačo dobila. Hrane nimava, spalnih vreč tudi ne, zato se odločiva, da sestopiva v tabor in se jutri vrneva. Sonce naju je ožgalo, prav žalostno sva videti, ko kakor dva izgubljena Indijanca posedava v skromni senci skrivnenih borov. Mimo naju nekajkrat pridejo turisti: debeli možakarji z malo manj debelimi dekletji, vsi prepoteni in rdeči od vročine. Čakava do šestih, a ker še vedno ne dobiva zveze s steno, sestopiva. Izbereva seveda najdaljšo pot, skoraj 30 km morava prehoditi. Pot je prav skrivnostna. Teče med ogromnimi drevesi, čez meter in več debele snežne odeje, pod katero klokota voda in skozi grozljiva močvirja, v katerih regljajo žabe, da nama gredo lasje pokonci. Ujame naju noč, v temi se spotikava po razbiti poti in navsezadnje še zaideva. Noč prečepiva med ogromnimi bolvani in se zjutraj vsa premražena in sestradana vrneva v tabor.

28. V. – ponedeljek

V taboru sta Šoder in Zobač, spustila sta se iz Nosa. Zobač je padel in si poškodoval nogo, po pritrjenih vrveh ju je prehitelo 7 Američanov in bi morala čakati najmanj en dan, zato sta se raje spustila iz stene. Poizkusila bosta srečo v drugi smeri. Nažreva se kot medveda, Janez odide nazaj pod steno, ker sva na vrhu pustila listek, da imamo ob devetih zvezo. Zopet ne dobi stika, zato Šoder in Zobač pohitita proti vrhu, midva pa počivava in pohajkujeva po dolini. Ko se vrneva, so že vsi štirje v taboru. Miha in Janez sta zdelana, posušena in zabuhla obenem, zaraščena in ožgana, roke imata raztolčene od skale in počrnele od aluminijastih vponk, samo oči se svetijo od veselja. Prava Jugoslovana, ki sta preplezala El Capitan!

Popoldne skupaj z Mikom nekoliko proslavljamo, vendar se moramo mi štirje še zadrževati, nas garanje še čaka. Z Gradišarjem sva se odločila za smer Salathé v JZ steni El Capa. To je verjetno najbolj naravna smer preko stene, prostega plezanja je več kot polovico, kar je za tako eksponirano steno ogromno. L. 1961 so jo preplezali Royal Robbins, Chuck Pratt in Tom Frost in do danes še nima veliko ponovitev. V spodnjih 300 metrih so napeli vrvi, vzpon pa je trajal 9 dni. Zvečer se proslavljanje nadaljuje v Brlogu, vsi smo srečni, najbolj pa seveda Miha in Janez.

29. V. – torek

Dan za počitek in pripravljanje na vzpon. Od Angležev, ki so ravno včeraj preplezali Salathé, dobim skico smeri. Z Janezom podrobno pripravljava opremo in hrano. Zelezja je za celo kovačnico: 50 klinov, prav toliko vponk, trakovi, stremena, plezalni pasovi, ena 50 in ena 80 metrska vrv, matice in kaveljčki. To dvoje so čudne stvari. Matico privezano na trakec vtakneš namesto klina v razpoko in drži, ne da bi jo zabijal. Prihrani ti čas in energijo. Kaveljček uporabiš tam, kjer razpoke za klin sploh ni, prosto pa se ne da preplezati. Zatakneš ga za drobno razčlembo, ki je premajhna za prijem, vpneš streme in se previdno vzdigneš. Tu so še mashies, drobne bakrene bunkice, ki jih zatolčeš v razpokico, kamor ne moreš zabiti niti najmanjšega klina, popolnoma se razmažejo, sprimejo se s skalo in zdržijo tvojo težo. Lepe reči, če o njih bereš, če pa moraš z njimi plezati, ni tako preprosto. V transportno vrečo strpava hrano, 24 l vode, opremo za bivak, rezervno obleko; vreča se debeli, kakor da bi zanosila, prav gotovo je težja od mene. Šoder neprestano kuha, mi pa pridno pospravljamo njegove zvarke. Janez in Miha morata dobiti nazaj izgubljene kilograme, ostali pa se moramo nabiti z energijo. Hudič bo, hudič! Strah me je. Bo že kako, mora biti! Teden dni garanja, nato bo pa zopet tako lepo živeti.

Popoldne Janez izgine in vsi smo si na jasnem, da je našel dekle. Zvečer se prismeje v tabor in nam pove svojo zgodbo. Na parkirišču je iskal šoferja, ki bi mu razložil ravnanje z avtomatskimi prestavami, kajti jutri nameravata z Mihom najeti avtomobil. Naleti na lepo plavalasko in ko ji razloži svoj problem, vsa prestrašena otrdi. Prepričana je, da ji bo kaj storil, morda celo zaklal in ukradel avto. Končno jo vendar prepriča, da ga vzame v avto. Neprestano zatrjujeta drug drugemu: ona, da ni ena mnogih ameriških ostarelih devic, ki iščejo moške, on pa, da ga res zanimajo le prestave. Zaupljive pa res niso Američanke.

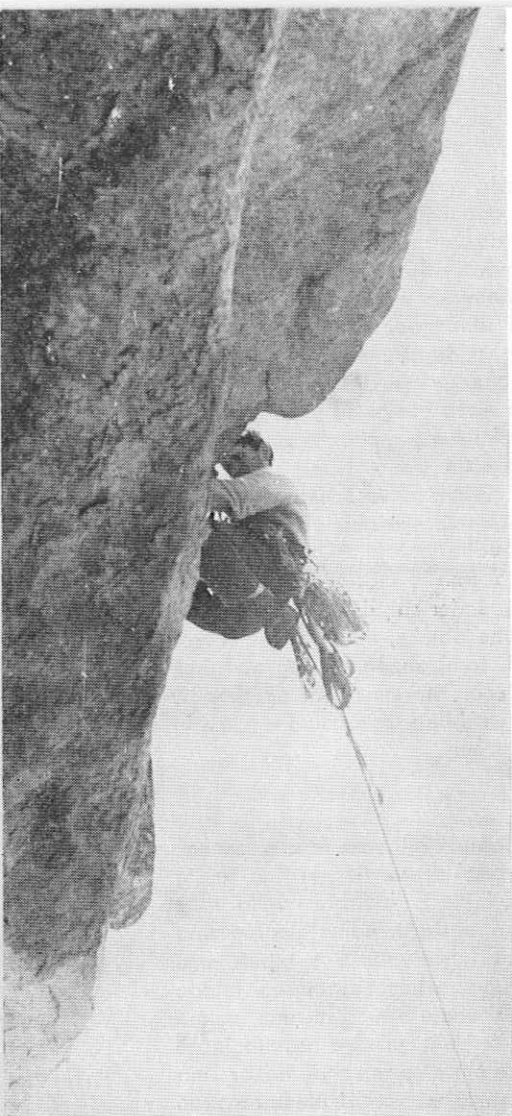
30. V. – sreda

Zjutraj Janez in Miha najmeta avto, peljala se bosta malo naokrog. Ne moreta plezati, ker imamo opreme le za dve navezi, pa tudi odpočiti se je treba. Odpeljeta nas pod El Cap, Šoder nama pomaga spraviti vrečo do vstopa, Zobač se odpelje z Mojstrančanoma. Pod steno jeva in se skrbno pripraviva. Tesnoba je minila, polna sva trdne volje in prepričanja, da bova uspela. Zakadim se v prvi raztežaj. Nekaj metrov plezam prosto, nato pa moram nabiti s klini tanko poč, ki me privede do dveh svedrovcev. Janez nadaljuje po težki gvozdni poč do strehe. Pod njo prečim v desno in nadaljujem prosto po poč preko nje. Ko Janez pripleza do mene, se vlije dež. Ves dan se je pripravljalo, vendar med plezanjem nisva pazila na vreme, celo to sva prezrla, da sva že lep čas zavita v meglo. V trenutku sva popolnoma premočena, preko naju tečejo celi potoki vode, v bližnje robove seka strela. Nima smisla nadaljevati, ves teden ne moreva mokra viseti v steni. Pričneva se spuščati po vrvi, ki jo pustiva pritrjeno, da se bova vrnila. Preko strehe pada »prekrasen« slap deževnice in ravno tu preko se morava spuščati. Lahko bi priredila potapljaško tekmovanje, vendar nama ni do šal, že tako komaj hlastava za zrakom. Po mastnih gozdnih tleh se spustiva do ceste in z avtostopom sva hitro v taboru. Šoder spi, drugi se pa še niso vrnili. Šotori so premočeni, s težavo najdeva nekaj suhe obleke, da se preoblečeva. Še vedno dežuje kot za stavo, nimamo se kam skriti, torej zopet v Brlog na pivo. Zvečer se vrnejo ostali trije. Bili so v Columbiji, zapuščenem starem mestu zlatokopov, ki je preurejen v muzej. Vse stvari so še take, kakršne so bile v času zlate mrzlice in spopadov za zemljo, zato so vsi nekam bojno razpoloženi.

31. V. – četrtek

Prebudim se še v mraku. Po platneni strehi štrofotajo dežne kaplje, ko se premaknem, se zavalim v lužo. Šele sedaj opazim, da je v šotoru celo jezero. Res, krasna rešeta smo vzeli s seboj. Skobacam se iz mokre spalne vreče, ki se je dodobra napila vode in stojim pred šotorom na dežju. Sploh ne vem, kaj bi storil, edina neprepustna streha je stranišče. Iz sosednjega šotora zleze Miha, tudi kisle volje. Z avtobusom se odpeljeva v samopostrežno restavracijo in opazujeva ljudi. Mizo naprej sedi mlada družina. Oče miri štiri majhne otroke, ki mu neprestano uhajajo med mizami, mama pa čaka v vrsti. Prinese zajtrk in oba imata polne roke dela, preden nasitita lačne kljunčke. Ko jih gledava, se nama pošteno stoži po najinih otrocih, prvič odkar smo na poti, imava resen družinski pogovor. To bi naju bili ženki veseli! Nedaleč stran sedita mlada zaljubljenca v strganih kavbojkah, bosa, z razmršenimi dolgimi lasmi. Medtem ko pijeta kavo, se neprestano objemata in poljubljata, vzburjenje skušata zakriti s smehom. Nasproti pijejo kavo tri stare dame, vse našminkane in nalakirane, da se kar svetijo in ju strogo opazujejo. Ko smo bile me mlade... K najini mizi prisede neurejen mladenič s temnimi kolobarji pod očmi. Prične kinkati, dokler se popolnoma ne iztegne po mizi in zaspi. Verjetno je bilo zvečer preveč marijuane. Vsak večer jo kadijo, posedajo okrog majhnih ognjev, brenkajo na kitare in skrivnostno prepevajo. Ko ga šef zagleda, prilomasti k njemu in ga strese za ramena. Podi ga ven, on pa se mu prezirljivo smehlja. Ko se šef naveliča, zopet mirno zadremlje. Čudni so potomci ljudi, ki so hlepeli le za denarjem in si ustvarili najbolj zaprto družinsko življenje na svetu. Mladi bežijo od takega življenja. Sovražijo vsa znamenja urejenosti, sovražijo televizijo, filme, velemesta. V zameno za vse udobnosti meščanskega življenja so si izbrali svobodno pohajkovanje, pesem in mamila. Marijuana ji pravijo, nedolžno mamilo, menda zaziblje v prijetno počutje, po njej ne čutiš nobenih telesnih neugodnosti. Seveda so tu še opij, morfij, LSD itd., vendar so to skrajnosti, ki se jih lotijo nekateri kakor pri nas alkoholizma.

Okrog poldneva preneha deževati in vrneva se v tabor. Kmalu posije vroče sonce, vso kramo obesimo na bližnje skale, da se posuši. Šotore poderemo, izlijemo vodo in jih prav tako presušimo. Kjer so prej stali naši šotori, se sedaj dvigajo oblaki pare, vsi, ki hodijo mimo, se nam režijo. Njim je lahko, v modernih najlonskih šotorih niti

V previsu

Salathe

Foto Nejc Zaplotnik

čutili niso deževja. Zopet postavimo šotore in okrog njih skopljemo ogromne jarke. Huje je s plezalno opremo in čevlji, zlepa se nočejo posušiti. Zakurimo ogenj, okrog zložimo čevlje, nad ognjem pa sušimo obleko. Med dva bora napnemo polivinil, ki smo ga našli v taboru, to bo za kuhinjo. Pripravljani smo na vesoljni potop.

Zvečer s šodrom sediva v Brlogu in opazujeva štiri dekleta pri sosednji mizi. Očitno nekaj proslavljajo, precej so že okajene. Šoder se naredi kavalirja in jim plača pivo. Veselo se pogovarjamo, z jezikom in rokami. Kmalu se pričnejo poslavljati in druga za drugo odide, le z menoj obsedi živahna plavolaska. Šoder žalostno gleda prazne stole, nato pa jezno odide v tabor. Moja sobesednica se neprestano reži, malo zaradi pijače, malo zaradi moje izvrstne angleščine (ko ji pripovedujem o Masajih, ki sem jih lani srečal v Afriki, ji smrtno resno zatrjujem, da gredo moški nad leva s Shakespearom in ne s kopjem – peare).

1. VI. – petek

Zopet dežuje. Z Gradišarjem mrko gledava, še nekaj takih dni in najina smer bo dobesedno odplavala po vodi. Vendar tokrat kmalu preneha, nebo postane čisto

kakor oko, mokre stene se bleščijo v soncu. V turističnem centru si ogledava vremensko napoved, ki dobro kaže. Po vrveh sva hitro do konca, preplezava še en raztežaj in potegneta vrečo na zadnje stajališče. Sedaj imava v treh raztežajih pritrjeno vrv, da bova jutri z lahkoto dosegla prvi bivak. Spustiva se iz stene in vrneva v tabor. Dolgo časa ne morem zaspati. Takole tekanje v steno in nazaj pa vremenske šale so trda preizkušnja. Vedno znova se moraš psihično pripravljati na tveganje in napore.

2. VI. – sobota

Navsezgodaj vstaneva in pripraviva poslednjo požrtijo. Z avtostopom smo hitro pod steno: Tržičana, ki gresta v V steber, in midva z Janezom. Počutiva se kakor pred bitko, nič več ni tesnobe v nama, mora iti. (3. VI.–8. VI. gl. poseben članek v prih. št. PV.)

8. VI. – petek

S Šodrom sta še dva Mehikanca. Prišla sta čakati prijatelja, ki plezata v Nosu. Povesta, da je včeraj padel plezalec skoraj z roba Capitanove stene in zajadral vseh strašnih 1200 m v Dolino. Vrv se je pretrgala. V slapu Bridwall se je med tem časom ubil prijatelj iz Colorada, ki nas je nekajkrat peljal pod steno. Hotel je prečiti hudournik, ki pa ga je potegnil s seboj in ga vrgel preko stene.

Opremo zbašemo v tri nahrbtnike, Šoder si naloži vrvi, kline in vso ostalo težko kramo, midva pa puh in obleko. Na vrhu se ponosno vpišemo v knjigo in odkoračimo v dolino. Prehoditi je treba okrog 15 milj, navzgor in navzdol, šele nato se lahko spustiš v Dolino. Od sreče bi najraje zgrabil Janeza z nahrbtnikom vred in ga metal v zrak. Ko se osveživa pri hladnem potoku, srečamo dekletko, ki gre čakati svojega fanta na rob stene. Takoj opazi naše pretegnjene obraze. Ponudi nam kruha, čokolade in lešnikov. Z Janezom kar planeva po dobrotah. Pot nas vodi tik pod slapom Yosemite. Šele sedaj vidiva, kako strašna je sila narave. Voda pada preko 500 m stene in se spodaj rohneče, kot razjarjena zver zaganja v skale. Daleč naokrog je vse mokro, od silnega bobnenja se komaj sporazumemo.

V taboru nas pričakujejo ostali trije. Samo režimo se, tolčemo se po ramenih, stiskamo razbolele roke in skačemo kakor norci. Za nami so težave, konec je skrbi zase in za tovariše. Svoje delo smo opravili in prepričan sem, da smo ga dobro opravili. Med tem časom, ko sva plezala Salathé, sta Tržičana preplezala V steber El Capa. Steber je sicer krajši od J stene, dva dni je terjal od njiju, vendar je smer skrajno težka in večinoma prosta. Mojstrančana sta v vznožju El Capa preplezala še dve kratki smeri, nato pa sta se podala v SZ steno Half Doma. Prespala sta pod steno, kjer je medved pošteno prežvečil moje Adidas copate, ki sem jih posodil Mihi. Tri dni sta rabila do vrha in tako je padla tudi druga najbolj slovita stena doline Yosemite. Zvečer nas taborniški prijatelji povabijo k tabornemu ognju. Ležim na topli kalifornijski zemlji in skozi krošnje ogromnih sekvoj mi mežikajo zvezde. Tiho brenka kitara in žametni glas poje otožne priirijske pesmi.

9. VI. – sobota

Ležimo skoraj do poldneva. Šele sedaj je utrujenost prodrla v kosti. Noge so trde, da se komaj prestopam, roke še zatekle in utrujene. Počivamo, urejamo opremo in pišemo. Odprava se bliža koncu, jutri že zapustimo Dolino. Preplezali smo vse, kar smo si doma zamislili, celo več: 11 smeri, med njimi 5 takih, ki jih ameriški alpinisti štejejo med najtežje: Triple Direct, Salathé in East Buntres v El Capitanu, Regular Route v Half Domu in J stena Washington Colonna.

Vozimo se po dolini, slikamo stene in slapove in se popravljamo. Naše hrane je skoraj zmanjkalo, zato se spravimo nad piščance, ki jih že pečene kupujemo v samopostrežbi. Kar težko bomo zapustili dolino. Navadili smo se tega življenja, navezali smo se na nove prijatelje, vzljubili smo stene, v katerih smo se borili za obstoj. Žal mi je, da nam je zmanjkalo časa, sedaj bi šele plezali. Privadili smo se na skalo,

na ameriško tehniko, na strašno globino pod seboj. Le še nekaj velikih sten je ostalo, še te bi radi preplezali: J stena Yosemite Point in S stena Glacier Point, Sentinel Rock, Liamig Tower in Eathrlral Rock. Janeza telefonirata Borutu, jutri nas pride iskat. Z Zobačem greva poslušat koncert ansambla, ki poje cowboyske pesmi. Z zanimanjem opazujeva poslušalce. Ko se nakadijo marijuane, jih glasba tako prevzame, da se nama zdijo naši plesi pravi dolgčas proti njihovemu divjanju. Vsak se zvija v ritmu, skačejo pod nebo, valjajo se po tleh, žvižgajo in ploskajo v ritmu. Ansambla sploh ne vidiva, s plesišča se dviga oblak prahu. Med prepotenimi plesalci pa hodi ranger in gleda, kdo kadí navadne cigarete, kdo pa marijuano.

Uspehe proslavimo v Brlogu. Preveč smo srečni, da bi se proslavljanje lahko spre-
menilo v pijančevanje. Vsi pripovedujemo o strehah, previsih, ploščah, počeh, klinih
itd. Komaj prideš na vrsto. Ko zapuščamo brlog, stojijo pri izhodu trije ogromni
možakarji: Holly Angels. Z motorji divjajo po avtocestah, včasih razbijejo vse, kar
jim je na poti. Če imaš dolge lase, te pretepejo, ker imaš dolge, če imaš kratke, zato
ker imaš kratke. Eden izmeed njih se obregne ob šodra. Ta se mu opraviči, da ga ne
razume, ker ne zna dobro angleško. Nič ne pomaga, Angel izvleče za komolec dolg
nož, šoder pa v dir. Priteče mimo nas, kakor bi treniral na 100 m. Ameriški alpinist,
ki nam je postal dober prijatelj, nam razloži, da z Angeli ne smeš imeti nobenega
opravka, kaj hitro se zgodi, da dobiš jeklo med rebra. Šoder je prestrašen, mi pa se
smejimo njegovi dirki.

10. VI. – nedelja

Zjutraj se nam zopet ne ljubi vstati. Kadar smo vsi v taborišču in se nikamor ne mudi,
se najprej zatrese šotor Mojstrančanov in Janez se skobaca na svetlo. Navadno
zbudi mene, ki spim kar na prostem, nato pa počasi prileze Miha. Dolgo zatem se
v tržiškem šotoru zaslišijo kletvice in zmerjanje, Zobač pomoli glavo iz šotora. Zopet
je kakšno urico tiho, nato vstane šoder in se loti zajtrka. Na Gradišarja že skoraj
pozabimo, tam okrog dvanajste se zasliši robantenje tudi v najinem šotoru, neverjetno,
prebudil se je Gradišar. Res je suh, bojimo se, da so bo vsak čas prelomil. Danes
je začuda Gradišar prvi pokonci. Kaže, da ga najbolj vleče domov. Hitro uredimo
opremo, poderemo šotore in vse skupaj strpamo v transportne vreče. Že okrog 9 se
pripelje Borut z veliko Fordovo limuzino. Poslovimo se od ameriških in mehiških pri-
jateljev in Zobač zavriska v slovo. Kar verjeti ne moremo, da zares zapuščamo dolino.

KAKO JE V ŠVICI

Dolgočasno, oblačno nedeljo sem se napotil iz Siona, kjer sem bil pri prijatelju gost,
v hrib. Izbral sem si dolino Val d'Hérens, smer proti Arolli. Od vasi la Gouille
(ca. 1800) sem zavil po čudovitem macesnovem gozdu proti modremu jezercu (Lac
Bleu, ca. 2050 m). Res čudovita pokrajina, med granitnimi posamičnimi bloki cele
preproge resja, brusnic in borovnic. Pri biserno modrem jezeru so še zadnji macesni,
nato sledje pašniki. Te pokrajine pa nisem prav nič užival, saj je pričelo deževati. Čas
sem imel, rosenje me ni motilo, pa sem se odločil za obisk na koči Waldkirch na
višini okrog 2900 m, ki jo oskrbuje ženevski planinski klub. Lepo pokrajino so kmalu
zamenjala prodišča škrljavca in prahribin, granitov in dioritov, ki so vse prej kot
lepa. Puste rjave barve, le slaba razgibanost površin napravlja res puščavski vtis. Beli
ledeniki in modro nebo pa s svojim čarom uravnovešajo to puščobo, toda v dežju in
meglah ni res nobene estetike. Vztrajno sem rinil s svojim dežnim površnikom v hrib
ter s pomočjo obeh smuških palic res v kakih dobrih dveh urah dospel do cilja.

V koči je bil en sam mož. Imel je na štedilniku v pripravi čaj, pa sem se takoj pri-
poročil zanj. »Zelo rad vam ustrezem, da boste videli, da so Švicarji gostoljubni,« mi
je zelo prijazno pojasnil.

»Ali niste gospodar koče?«

»Ne, jaz sem tu gost.«

»Potem pa oprostite, prosim, kje pa je oskrbnik?«

»Ga ni, ta kočja sploh nima oskrbnika.«

»Potem ste pa dobili ključ na razpolago za svoje bivanje, kaj ne?«

Želimo si domov, vendar bi skoraj raje ostali še tu. Pri izhodu iz doline se še zadnjič zagledamo v grozljivo steno El Capitana. Kako znana nam je sedaj, vendar pa ni nič manj zastrašujoča. Odpeljemo se v Maripose Grove, kjer si ogledamo orjaške sekvoje. Zapustimo park in zopet nekaj ur na razbeljeni high-way. Na bencinski črpalki dobimo prijaznega policajca in se slikamo z njim. Da bo slika še bolj pristna, povabi Janeza, ki je v kratkih hlačah, naj se usede na njegov avtomobil. Res se vsede na »havbo« in že zatuli od bolečine, pločevina je razbeljena, lep rdeč krog se mu pozna na stegnih.

Ker danes nismo še ničesar pojedli, se ustavimo v Modestu. Borut nas pelje v restavracijo Perry Snorgy Boys. Plačamo 1,95 dolarjev vstopnine in lahko pojedemo in popijemo, kolikor hočemo in kar je na razpolago. Posode z mesom skoraj popolnoma opustošimo. Vsak gre iskat trikrat. Nastanimo se pri Rodetovih. Franceta žal ni doma, med tem mu je umrl oče in odšel je v Kamnik na pogreb. Zvečer posedamo na vrtu in prepevamo. Rodetovi hčerkici nas učita ameriške otroške pesmi.

11. VI. – ponedeljek

Da se oddolžimo Rodetovim za gostoljubnost, dopoldne krepko delamo na vrtu. Popolnoma ga prenovimo: pograbimo, pometemo, obrežemo drevje, odstranimo plevel. Če bi naju z Mihom ženki videli, kako spretno vihtiva metlo in lopato, ne bi doma imela nikdar več miru. Ugotoviva, da od alpinista do smetarja ni daleč. Popoldne z Mihom v sobici prirediva turnir v rokoborbi. Na kožah pripravimo ring. Miha me vrže v zrak, priletim na razbito medenico in turnirja je zame konec, kozarec, ki ga razbijemo, pa umiri tudi ostale. Ta stara dva – Gradišar in Dolžan – jezno gledata, pozna se jima, da se bližata tridesetim in nimata več razumevanja za srborito mladino.

12. VI. – torek

Šoder pripravi zajtrk tudi za Toneta in Larryja. Postal je že pravi mojster za ham and eggs. Ob 9 se odpeljemo v San Francisco, eno najlepših mest na svetu. 70 % Amerikancev bi najraje živelo v San Franciscu. Prek Golden Gate dosežemo počitniški kraj ameriških petičnežev in filmskih igralk. Od tu je lep pogled na mesto. Nizko nad njim visi megla, stebri Golden Gata izginjajo v njej. Visoki so 300 m, z njih visijo debele žične vrvi, ki nosijo most. Pred mestom je majhen otoček Alcatraz, na katerem so bili sloviti zapori. Tu je bil zaprt tudi znani gangster Al Capone. Pred

---

»Ne, koča je stalno odprta in na razpolago vsakemu turistu. Jaz sem se naselil tu za nekaj dni dopusta.«

»Pa ni nevarnosti, da bi kaj izginilo, da kdo kaj pokrade?«

»Ne, morda bi se sem pa tja kdaj paj pripetilo, a v splošnem ne, je kar na razpolago vse vsakomur!«

Popila sva čaj in se še kaj pogovorila. V sosednji sobi, kjer so ležišča, je bila na steno pritrjena navadna kartonska škatla z zarezo zgoraj. Vanjo vrže vsak obiskovalec svoj »obolus«, za prenočišče na primer 5 švicarskih frankov. V tej papirnati škatlji leži nabrani denar, ne da bi se ga kdo dotaknil. Koča je popolnoma čista, vse vzorno pospravljenno, vsak za seboj počisti.

Ne morem dovolj opisati prijetnega občutja, ki sem ga imel.

Če primerjam te razmere z našimi, vidim prav v tem velike razlike. Pri nas načelno nismo vredni zaupanja in vse kaže, da celo upravičeno. Saj dobimo često planinske kočice zabite z debelimi hrastovimi plohi in močnimi jeklenimi zapahi in ključavnicami, pa so kljub temu vlomi in ropi v gorah. Morda smo pa previdni na napačnem kraju: poštenim ne zaupamo, ko pa gangsterji izropajo, si zakrijemo oči, da jih ne bi našli. Seveda ne smemo posploševati, saj so tudi obratni, hvalevredni primeri. Vendar mnogi mislijo, da je to nezaupanje in nepoštenje posledica napredka, in da so poštenjaki neke vrste »zaostali«. Mislim, da je drugače. Sodobni razvoj, sodobna tehnika, sodobni način življenja zahteva od nas tudi večjo točnost, večjo zanesljivost pri delu, večjo poštenost, če se tako izrazimo. Le na ta način bomo mogli zdržati tekmo z ljudstvi, ki drže skupaj, ki se drug na drugega zanesejo.

kratkim so nanj vdrli Indijanci, ki pa so jih hitro pregnali. Če vprašaš Američana o Indijancih, odgovori le: »I'm sorry!« Prek Golden Gate se odpeljemo nazaj v San Francisco. Sprehajamo se po strmih ulicah, po katerih vozijo tramvaji, ki se vlečejo navzgor s posebnim kablom. Prek drugega ogromnega mostu v treh nadstropjih se odpeljemo v Berkeley, središče hipijev. Skoraj na vsakem vogalu stoji bradat bitnik ali drobna deklica in brenka na kitaro, v škatlo na vogalu pa sprehajalci mečejo kovance. Pred univerzo pleše skupina častilcev Krišne. Odeti so v rumene in rdeče tunike, po glavah pobriti, popolnoma zamaknjeni plešejo v ritmu bobnov in zvončkov. Desna, desna, hurry Krišna, hurry Rama, Rama, Rama, pa lajež psov, predirljivi zvok bobnov, kriki mimoidočih, brenkanje kitar, to je zvok ulic na Berkeleyu. Tu prime človeka, da bi izginil, se izgubil za vedno med množico. Nekdo izmed častilcev Krišne poziva mimoidoče, naj se jim pridružijo, naj razmislijo o svojih dušah. Berkeley, slavna univerza, iz katere izvira največ študentov z doktorskimi naslovi v Ameriki. Berkeley, univerza, kjer so se začeli znameniti študentovski nemiri, tu so iznašli sedeče proteste. Berkeley, univerza v cape oblečenih študentov, kraj mamil, spolnih bolezni in učenosti. Pohajkujemo po kavarnah, prodajalnah gramofonskih plošč, oguljenih hlač, hipijevskih oblek in obeskov. Vrnemo se v Fan Francisco. Ogledamo si prekrasen nov hotel. Zgrajen je v obliki polovice stožca, v notranjosti je veliko dvorišče z jezercem, skozenj teče potok. Od barvastih oken se vse skrivnostno sveti. V baru sredi rdečih luči švigajo lepoticice, Japonke, mulatke, belk skorajda ni. Vozimo se po ulicah med velikimi nebotičniki in zavijemo v China Town – Kitajsko četrt. Kakor da bi prišli v Hong Kong. Majhne hišice z značilnimi strehami, kitajski napisi, izložbe polne slonokoščenih izdelkov in kiča. Bajse se tukaj skoraj vsako popoldne streljajo. Toni nas pouči, da si moramo takoj, če zaslišimo strel, poiskati zavetje. Res, čudna je Amerika. Mešanica svobode in nasilja, bogastva in revščine, nebotičnikov in razpadajočih kolib, hipijev in bussnessmanov, velikih mož in brezosebne množice, bitke za denar in brezdelnega postopanja, obupnih naporov za varstvo narave in onesnaženih mest.

Proti večeru se utrujeni in polni vtisov vračamo v Palo Altí. Pri Borutu je poslovilna večerja, zopet moramo prepevati, pripovedovati o plezanju, jesti in piti.

13. VI. – sredo

Zjutraj pripravimo prtljago in uredimo sobo. Ob 13 nas Trudy, Mija in Toni odpeljejo na letališče. Za nas je konec Amerike. Ob 15.30 odletimo Chicago, Janez pa ob 16.30 v Denver, kjer ima prijatelje, nato bo še nekaj dni ostal pri sorodnikih v New Yorku. Zvečer pristanemo v Chicagu. Na letališču nas čakajo Gradišarjevi sorodniki, ki nas povabijo na večerjo v letališko restavracijo.

14. VI. – četrtek

Zjutraj pristanemo v New Yorku. Hočemo si ogledati mesto, a moramo čakati, da oddamo prtljago. Ko nam jo tehtajo, jo je 100 kg preveč. Vsa moledovanja in poga-janja nič ne pomagajo, doplačati moramo. To je zadnji denar, ki ga imamo, še za vožnjo v mesto nam zmanjka. Jezni hodimo po letališču, spimo, kjer se le da; na klopeh, na travi ob cesti ali pa kar stojje. Zopet 8 ur v letalu, Reykjavík, Luxemburg. Tu moramo pokazati vozovnice za YU, šele nato nam vrnejo potne liste. Na vlaku dremljemo, z Mihom greva v prvi razred, kjer za nekaj uric udobno zaspiva, dokler naju ne prebudi konduker. Pa v drug kupe in zopet naju odkrije konduker. Potem nama zagrozi, da naju bo vrgel z vlaka.

Beljak. Pricijazimo se na Jesenice. Sploh se ne zavedamo, da smo doma. Želimo si le spati, spati.

— — —

Ekipo so sestavljali:

Vodja: Janez Gradišar, APD Ljubljana; člani: Janez Dovžan, Miha Smolej, PD Mojstrana; Dušan Srečnik, Janez Lončar, PD Tržič; Nejc Zaplotnik, PD Kranj.

Vzponi odprave v El Capitan 1973

Zap. št.	Datum	Stena	Smer	Plezali	Ocena smeri	Višina stene
1.	19. V.	Three Brothers	Koko Kontinuator	Janez Dolžan Miha Smolej	II, 5.5, A ₄	250 m
2.	20.–21. V.	Three Brothers	Rixon's Pinnacle South Face	Janež Lončar Dušan Srečnik	III, 5.8, A ₂	200 m
3.	20.–22. V.	Washington Colum	South Side South Face	Janez Gradišar Nejc Zaplotnik	V, 5.8, A ₃	800 m
4.	22.–27. V.	El Capitan	Triple Direct	Janez Dolžan Miha Smolej	VI, 5.9, A ₃	1000 m
5.	2.–3. VI.	El Capitan	East Buttress	Janež Lončar Dušan Srečnik	IV, 5.7, A ₂	800 m
6.	2.–8. VI.	El Capitan	Salathe Wall	Janez Gradišar Nejc Zaplotnik	VI, 5.9 A ₄	1180 m
7.	2. VI.	El Capitan	Moby Dick Center Route	Janez Dolžan Miha Smolej	II, 5.9	130 m
8.	2. VI.	El Capitan	Little John Right Side	Janez Dolžan Miha Smolej	II, 5.8	150 m
9.	1. VI.	Yosemite Falls	Commitment Route	Dušan Srečnik s tremi Američani	II, 5.9	130 m
10.	1. VI.	Yosemite Falls	Salaginella Wall	Dušan Srečnik s tremi Američani	II, 5.7	150 m
11.	5.–7. VI.	Half Dome	Nordwest Face	Janez Dolžan Miha Smolej	VI, 5.8, A ₃	800 m

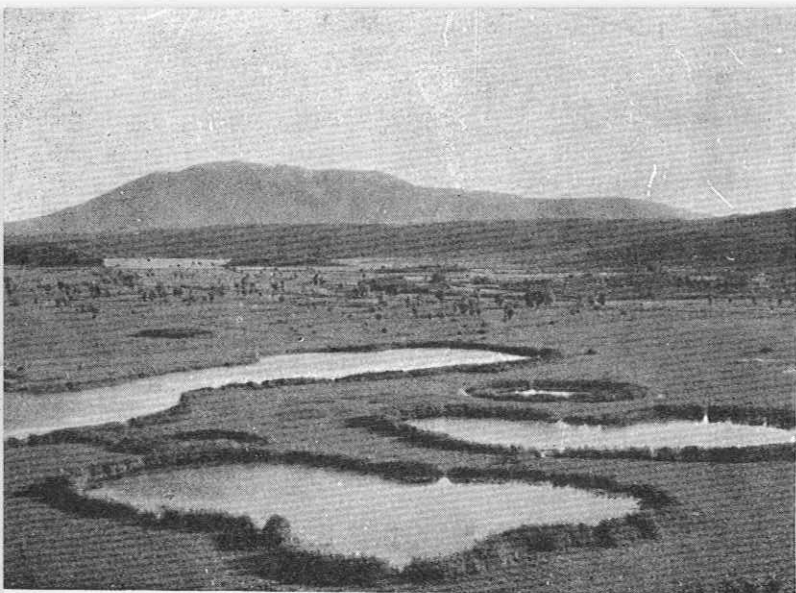
PODOBE IZ ZGODOVINE HRVATSKEGA PLANINSTVA

(Ob 100. obletnici ustanovitve hrvatskega planinskega društva)

DR. ŽELJKO POLJAK, ZAGREB

retoklost hrvatskega planinstva, hrvatske planine in zveze hrvatskih planincev slovenskim bralcem Planinskega vestnika niso povsem nepoznane. Naj spomnim le na vrsto člankov zagrebških planincev v hrvatskem jeziku v predvojnih letnikih PV, ki so jih objavili B. Gušić, S. Bošnjaković, V. Cvetišić, R. Maldini, potem na cel niz potopisov po raznih hrvatskih planinah, ki jih je v slovenskem jeziku objavil pokojni Josip Wester in drugi slovenski planinci, omenim naj tudi svoja dva članka v PV: »Hrvaški planinci o slovenskih planinah« (1959, 358) in »Hrvatsko planinstvo« (1964, 389). Slednji je izšel ob 90-letnici organiziranega hrvatskega planinstva.

Letošnjo proslavo 100. obletnice ustanovitve Hrvatskega planinskega društva (HPD) je Planinska zveza Jugoslavije sprejela obenem kot proslavo 100-letnice organiziranega planinstva v Jugoslaviji, ker je HPD najstarejše planinsko društvo na področju naše domovine. V bogatem programu proslave, ki jo je organizirala Planinska zveza

V ozadju Promina v Dalmaciji, v ospredju Sarena jezera pri Kninu

Foto dr. Zeljko Poljak

Hrvatske, so štiri akcije zveznega značaja, skupne za vse planinske organizacije Jugoslavije. Zlet planincev Jugoslavije na Platku nad Rijeko (od 4. do 7. julija), organizacija kongresa Mednarodne zveze planinskih društev – UIAA (v Delnicah, v Gorskem kotarju, 4. do 7. julija), drugi kongres planincev Jugoslavije (Zagreb, 23. novembra) in Razstava planinske umetniške fotografije v Zagrebu (konec leta).

Med akcijami republiškega značaja so najznačilnejše alpinistična ekspedicija v Ande, slovesna akademija, jubilejni izlet po poti prvega izleta HPD na Oštrc leta 1875, slavnostni izlet na Klek (1. maja), spominski zbornik in vodnik »Planine Hrvatske«, razstava v Planinskem muzeju Hrvatske, jubilejna skupščina PSH itd. Na vseh dosedanjih akcijah so sodelovali tudi planinci iz SR Slovenije, njihovim delegacijam je bila izkazana velika pozornost in gostoljubnost.

V osebnih kontaktih s slovenskimi planinci sem opazil, da je večini od njih preteklost hrvatskega planinstva vendarle malo znana. Zato sem rad sprejel predlog urednika PV prof. Tineta Orla, da za slovenske planince napišem nekaj o planinskem dogajanju v njihovi najbližji soseščini. Ker je pregled zgodovine hrvatskega planinstva za PV obdelal v posebnem članku prof. Vladimir Blašković, najboljši poznavalec te tematike, bom v tem prispevku prikazal samo nekaj planinskih dogodkov, pomembnih za planinstvo v SR Hrvatski.

Zoraničeve »Planine« iz leta 1536

Prva knjiga o planinah na hrvatskem jeziku je bila napisana pred štirimi stoletji in pol. Planinski zgodovinarji navajajo, da se svetovna planinska književnost začne s klasičnim opisom gore Pilatus v Švici, ki jo je leta 1555 objavil Konrad Gessner iz Züricha. Res je, da je Gessner s tem svojim delom in drugimi spisi močno vplival na sodobnike in na poznejše rodove, res je tudi, da planinstvo štejemo za sad evropske kulturne sredine in da njegove začetke vežemo na alpski svet in njegovo odkrivanje pod vplivom renesančnega duha. Res pa je tudi, da so že leta 1536 na evropski periferiji, neposredno na krvavi turški meji navdihnile velebitske in dinarske gore mladega hrvatskega pesnika Petra Zoranića (1508–1569?) iz mesteca Nina pri Zadru, da je napisal pesniško delo z naslovom »Planine« (pisane 1536, tiskane v Benetkah 1569). Ker jih je napisal v rodnem hrvatskem jeziku in so bile natisnjene v majhni nakladi, so ostale tedanjemu kulturnemu svetu neznane. Medtem ko je Gessnerjevo delo postalo skoro »planinska biblija«, so vsi primerki Zoraničevih »Planin« izginiti v ruševinah in dimu smodnika, ki je zajel Dalmacijo, tedanje kulturno središče Hrvatov. V balkanski zgodovinski tragiki so hrvatsko narodno področje razgrabile tri

Jama na Dinari pod vrhom
Troglava

Foto dr. Zeljko Poljak

velesile: Turčija, Benetke in habsburška država. Sreča v nesreči: ohranil se je en sam izvirni izvod tega dragocenega dela starohrvatske književnosti. Danes ga ima Jugoslovenska akademija znanosti in umetnosti v Zagrebu, kulturni svet pa ga lahko proučuje takorekoč v originalu, saj je l. 1952 Akademija objavila ponatis na 78 straneh. Torej: hrvatska planinska književnost se je začela leta 1536.

Prvi hrvatski plezalec – ženska

Ilirski prerod je po nekaj stoletjih kulturnega zastoja pri Hrvatih začel buditi smisel za duhovne vrednote, zanimanje za lastno deželo in za spoznavanje njenih lepot, torej v času, ko še ne moremo govoriti o pravem planinstvu, marveč samo o predhodnikih planinstva. V tej dobi pride do znanega plezalnega podviga v zgodovini hrvatskega planinstva, a posebna značilnost, pravi kuriozum je, da je prvi hrvatski plezalec bila – ženska. Gre za učiteljico Dragojilo Jarnević (1812–1975) iz Karlovca, književnico in pesnico, ki je pripadala ilirskemu gibanju. Svojo burno, skoraj avanturistično življenje je opisala v svojem »Dnevniku«, ki je bil v odlomkih nekolikokrat natisnjen (npr. »Življenje neke ženske«, Zagreb, »Znanje« 1958). Ta nenavadno impulzivna ženska se nikoli ni omožila, vendar si je brez predsodkov jemala vse, kar ji je ponujalo življenje.

Iz njenega dnevnika je razvidno, da je rada hodila v hribe. Pri tem je doživela tudi nevarne pustolovščine (npr. razbojništvo v Liki). Najzanimivejša pri tej ženski pa je želja, da opravi plezalni vzpon čez steno. Seveda v svoji sredini in času ni mogla najti somišljenika niti med moškimi. Vendar je leta 1843 nagovorila nekega svojega znanca, da jo pospremi čez steno Okića v Samoborskem hribovju (danes plezalni vrtec). V svojem Dnevniku je ta podvig nadrobno popisala. Med drugim pravi: »Pot čez tiste skale in krušljivi odlom je bila strašno strma, drsljiva in smrtno nevarna, plezanje pa vratolomno. Ker pa sem želela priti na vrh, se nisem menila za nevarnost. Sezula sem si čevlje, si visoko izpodrecala krilo in se kot mačka začela plaziti.«

Njen spremljevalec je tedaj izjavil: »Gospodična, pri moji veri in poštenju, jaz vas občudujem. Bil sem vojak, marsikdaj bi si bil lahko zlomil vrat, a po takem še nisem nikoli hodil. Ne bi bil privolil, vendar ne maram, da bi me bilo pred vami sram. Pa če vi strmoglavite, naj še jaz z vami poginem!«

To se je zgodilo skoro sto let pred ustanovitvijo prvega alpinističnega odseka na Hrvatskem.

Klanac, motiv iz Paklenice nad Starigradom ob morju. Paklenica je v resnici veličasten vhod v mogočni Velebit

Foto ing. Srečko Božičević

Kako se je ustanovilo Hrvatsko planinsko društvo

Leta 1874 je prišel v Ogulin prof. dr. Johannes Frischauf, univerzitetni profesor iz Gradca in planinski pisatelj, da bi splezal na vrh Kleka. Frischauf je znan kot popularizator hrvatskih in slovenskih gora, pa tudi kot prijatelj slovanskih narodov v Avstro-Ogrski. Zavaljo tega je doživel v nemški sredini dosti težav. V Ogulinu se je sestal z mladim oficirjem Budo Budisavljevičem in Vladimirom Mažuraničem, pozneje hrvatskima književnikoma, in jih nagovarjal, naj ustanove planinsko društvo. Ta pobuda je obrodila svoj sad in še isto leto je nastalo v Zagrebu HPD. V svojih memoarih je Budisavljevič zelo slikovito opisal srečanje z iniciatorjem organiziranega hrvatskega planinstva:

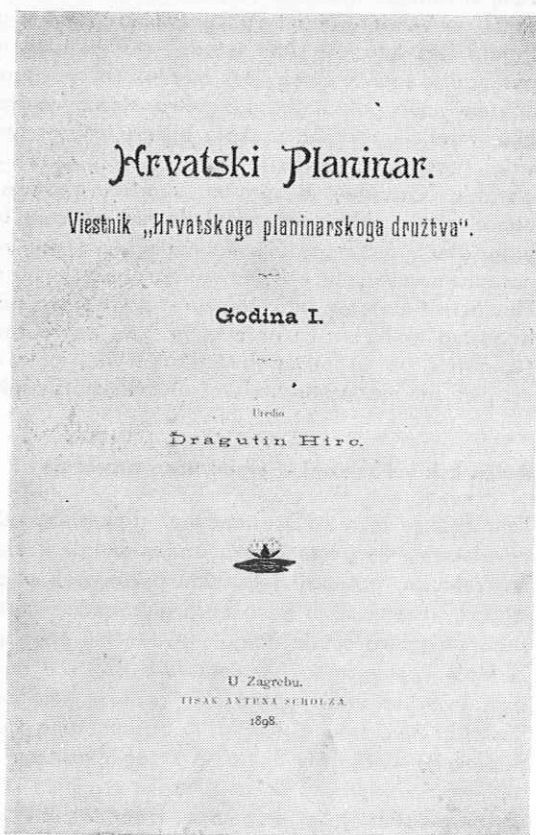
»Sedela sva popoldne v senci županijske stavbe in se pogovarjala, Mažuranič in jaz, tedaj še oba mlada moža, ko se je od nekod čez trg naravnost k nama nameril tujec srednje postave, zmršene brade in tudi sicer nenavadne zunanosti. Stopil je k meni, ponižno snel klobec, da mu je glava zasijala kakor ščip. Z navidez največjo resnostjo se zazrem v prišlekov gojeni in sramežljivi obraz, on pa zamomlja nekaj, kar naj bi bilo ime, mi pomoli pismo in po nemško reče: »Od gospoda vašega brata iz Rijeke.« Ko preletim prve vrstice, skočim pokonci, se globoko poklonim, stegnem roko, najspoštljiveje pozdravim in se obrnem k presenečenemu Mažuraniču pa mu po nemško povem: »Herr Universitäts-Professor doktor Johannes Frischauf aus

Graz.« Moj skromni in pošteni Štajerec, dobričina, pa se pokloni obema, da te je srce zbolelo, saj veš, da tega nisi vreden. Zdaj sem bil jaz na vrsti, da jaz izrazim spoštovanje možaku, ki je za svojim častitljivim čelom nabral toliko znanja, in mu grem na roko, dobrodošlemu planincu. Za naslednji dan na vse zgodaj mu naročim pripravnega in zanesljivega vodnika, da ga popelje na gumno čarovnic, na vrh starca Kleka ...»

Jakob Aljaž – častni član HPD

Hrvatski planinci so pogosto obiskovali slovenske Alpe, gojili pristrčne in prijateljske stike s slovenskimi planinci, skupno hodili po gorah in se od njih naučili marsikakšne plezalske spretnosti. V ilustracijo naj tu omenimo zanimivo dejstvo, da je dober del hrvatske alpinistične terminologije prevzet iz slovenskega jezika. Hrvatski planinci so vedno pokazali hvaležnost za razumevanje, na katero so naleteli na svojih izletih po slovenskih gorah. Ena od najlepših manifestacij planinskega bratstva in prijateljstva se je dogodila natanko pred 50 leti. Na slovesni seji HPD 7. septembra 1924 v Zagrebu ob proslavi 50-letnice ustanovitve HPD je bil pod predsedstvom prof. Josipa Pasarića imenovan za častnega člana društva tudi triglavski župnik Jakob Aljaž. Citirajmo zapisnik slovesne seje:

V dvorano je vstopil med burnim ploskanjem in navdušenimi vzkliki nestor slovenskega planinstva župnik Jakob Aljaž, novoizvoljeni častni član HPD. Navdušenje navzočih ni poznalo meja spričo dejstva, da je 86-letni starec, ki že več let zaradi starosti ni odhajal iz svojega bivališča na Dovjem pod Triglavom, prišel v Zagreb, da poveleča

slavo HPD, ne da bi se menil za težavno pot. Predsednik ga je zanosno pozdravil s kratkim nagovorom:

»V našo sredo je prišel zdajle nestor slovenskih in prvak jugoslovanskih planincev, imenitni starina župnik Aljaž, oče in stražar prepadnega Triglava. Ni besed, s katerimi bi mogli oprédeliti njegove zasluge za planinstvo. O njem govore glasno in odmevno njegova dela na Triglavu, ki mu je posvetil vso svojo ljubezen in vse svoje življenje. HPD visoko ceni vaše plemenito, požrtvovalno in uspešno delo na planinskem polju. Zato vas je izvolilo za častnega člana. Medtem ko ste se vi z vlakom vozili k nam, je bila izvolitev na tej slovesni seji sprejeta z nepopisnim navdušenjem« (viharno dolgotrajno ploskanje). Na ta pozdrav je častitljivi stavec, ki so ga očitno globoko ganili izrazi tolikih simpatij, odgovoril: »Prevelika je ta čast zame, ki prihajam z gora pod Triglavom. Zahvaljujem se vam in kličem: Živelo Hrvatsko planinsko društvo, katerega člani so tudi letos mnogo obiskovali Triglav« (burno pritrjevanje, navzoči pristopajo k Aljažu in ga pozdravljajo).

Premužičeva pot na Velebitu

SR Hrvatska nima visokih gora in je edina republika v Jugoslaviji, ki nima vrha nad 2000 metrov (najvišja je Dinara, 1831 m). Zato pa ima Velebit, najdaljše gorovje Jugoslavije in poleg tega gorovje, ki kakor zid raste naravnost iz morja. Ta združenost primorja in gorovja, polna fantastičnih naravnih kontrastov, nima primere v Sredozemlju. Toda Velebit je bil dolgo težko pristopen in za planinstvo neugoden. Tedaj se je okoli 1930 v funkciji gozdnega inšpektorja na Sušaku znašel planinski entuziast ing. Ante Premužić (1889). S podporo dr. Ivana Krajača, ministra za trgovino in turizem, strastnega ljubitelja Velebita in bivšega predsednika HPD, je Premužić leta 1930 začel po Velebitu nadelavati podolžno višinsko, planinsko pot, dolgo 50 km. Delo je trajalo štiri leta. Po svoji izvedbi, po estetskih načelih, po dolžini in nameri je ta pot edinstvena v evropskem merilu. To ni stara popravljena vaška steza, marveč povsem nova pot, široka 1,2 metra, strokovno trasirana in solidno narejena. Kjer je bilo treba, je vsekana v skalo ali pa teče po viaduktu. Vzponi in nagibi so komaj vidni, izgub v zavijanju je čim manj. Pot se ne ogiblje težavnega sveta, ampak ga obvlada. Graditelj je spretno izkoristil bistvene odlike gore: nenavadno dolžino, nepretrgani višinski pas, razglede na morje in bogastvo kraških oblik. Pot teče na višini okoli 1500 m, se vije po najhujšem krasu, nenadkriljiva pa je ravno v strogem naravnem rezervatu v Rožanskih kukih, ki je bil nekoč v Velebitu najtežje pristopen. Planinci se tu danes lahko sprehajajo in si s poti kakor v kakem muzeju ogledujejo bogastvo oblik kraške narave, pri tem pa se razgledi menjavajo s filmsko naglico. Do danes, po 40 letih pot ni izgubila niti malo na svoji vrednosti. Še več, danes je sestavni del markirane transverzale »Velebitska planinska pot«.

Anića kuk v Paklenici – alpinistično proščanje

Leta 1935 je bil v HPD ustanovljen alpinistični odsek, prva plezalska organizacija na Hrvatskem. Njen član Drago Brahm je odkril alpinistični eldorado v Veliki Paklenici na Velebitu, poskušal leta 1938 prvi vzpon v orjaški steni Anića kuka in pri tem izgubil življenje. Bila je to prva alpinistična smrtna nesreča na Hrvatskem. Poslej so stene Paklenice ostale dolgo pod tančico pozabe. Naravne lepote v soteskah Velike in Male Paklenice so bile leta 1949 zajete v nacionalni park »Paklenica«, toda šele izgradnja jadranske magistralne ceste je omogočila lahek in hiter dohod v to velebitsko carstvo sten. Entuziasti iz zagrebškega študentskega AO PD »Velebit« s člani podsekcije »Mosor« v Splitu so z novim zaletom začeli odkrivati obširno neobdelano alpinistično področje. Za prvomajski praznik 1960 je bil pod Anića kukom prvi zbor alpinistov. Poslej je prvomajski zbor alpinistov v Paklenici postal jugoslovanska

Najstarejša doslej znana slika Kleka iz Valvasorjeve »Slave Vojvodine kranjske« 1689

alpinistična tradicija. Tisto leto je kljub slabemu vremenu pod steno nastalo internacionalno šotorsko mesto. Obisk je bil rekorden: plezalci iz vseh koncev Jugoslavije in sosednih držav so preplezali steno v več kot 500 vzponih. L. 1973 je bil preplezan raz Klina, doslej najtežji vzpon na Hrvaškem (ocena A3, A4, prvi vzpon je trajal 8 dni, višina 400 m). Danes je Paklenica pojem v mednarodnem alpinizmu: tu so smeri vseh stopenj, poletne razmere za plezanje tudi sredi zime, lahek pristop in veličastna narava. Velika Paklenica je postala kraj alpinističnega shajanja, ki nima primere v naši državi.

Iz zgodovine Sljemena

Vrh Sljeme na Medvednici nad Zagrebom je simbol hrvatskega planinstva. Na Sljemenju je bil leta 1870 zgrajen prvi hrvatski planinski objekt. Bilo je štiri leta pred ustanovitvijo HPD, ko sta se zagrebški trgovec Vilim Lovrenčić in gostilničar Andrija Meško tako navdušila nad razgledom s Sljemena, da sta tu postavila leseno piramido visoko 4 metre. Leta 1877 jo je prerasel gozd in HPD je postavil novo leseno piramido visoko 8 metrov. Po desetih letih je tudi ta dotrajala. HPD je zato leta 1889 zgradilo novo železno piramido visoko 12 m. Ko je bil leta 1960 na tem mestu postavljen stolp TV z razglednikom, je piramida postala nepotrebna. Premestili so jo na vrh Japetiča v Samoborskem hribovju, kjer še danes stoji kot zgodovinski spomenik star 85 let. Planinci se vzpenjajo po njenih stopnicah in se s pieteto spominjajo številnih generacij, ki so skrbele zanjo, z njene terase občudoval hrvatske gore in snovale nove akcije in gradnje.

Mnogo manj sreče je bilo s planinsko kočjo na Sljemenju. Leta 1878 je mesto Zagreb dalo HPD del svoje logarnice »Gradska kuća«. Več kot pol stoletja je bila središče hrvatskega planinskega življenja. Leta 1914 je s prizidavo nastal Tomislavov dom. Ko je leta 1934 do tal pogorel, so postavili novi Tomislavov dom, najlepši planinski objekt na Hrvaškem in ponos HPD. Žal ga je leta 1964 uničil požar. Časi so se medtem spremenili, planinska misija na Medvednici se je končala, ker je Medvednica postala zagrebški park. Namesto novega doma na Medvednici je bil v Zagrebu zgrajen Društveni dom Planinske zveze Hrvatske, ki je danes sedež in središče hrvatskega planinstva.

Planinski čudež v Dalmaciji

Planinstvo v Dalmaciji ima razmeroma staro tradicijo. Že v prejšnjem stoletju je bilo ustanovljeno v Zadru PD »Liburnia« (1899), v začetku našega stoletja pa še nekaj društev. Žal je tradicija ostala jalova in bi ostala jalova, če ne bi bil leta 1925 stopil na čelo splitske podružnice HPD »Mosor« prof. Umberto Girometta (1883–1939), človek nenavadne energije, poleta, volje in organizacijskega duha. Vse te lastnosti so bile nujne, da bi se planinstvo utrdilo v okolju, kjer je vegetiralo v globoki senci primorskega turizma. Oče planinstva v Dalmaciji prof. Girometta je zbral okoli sebe peščico somišljenikov in kljub nerazumevanju ustvaril v nekaj letih krepko organizacijo, katere tradicija navdihuje tudi današnje »mosoraše«. V pičlih 15 letih neutrudnega dela je do svoje tragične in prezgodnje smrti postavil širom po Dalmaciji desetino planinskih koč in zavetišč, ustanovil vrsto novih podružnic, planinci pa so postali normalen pojav v očeh navadnih dalmatinskih meščanov.

Hrvatska speleologija pod patronatom planincev

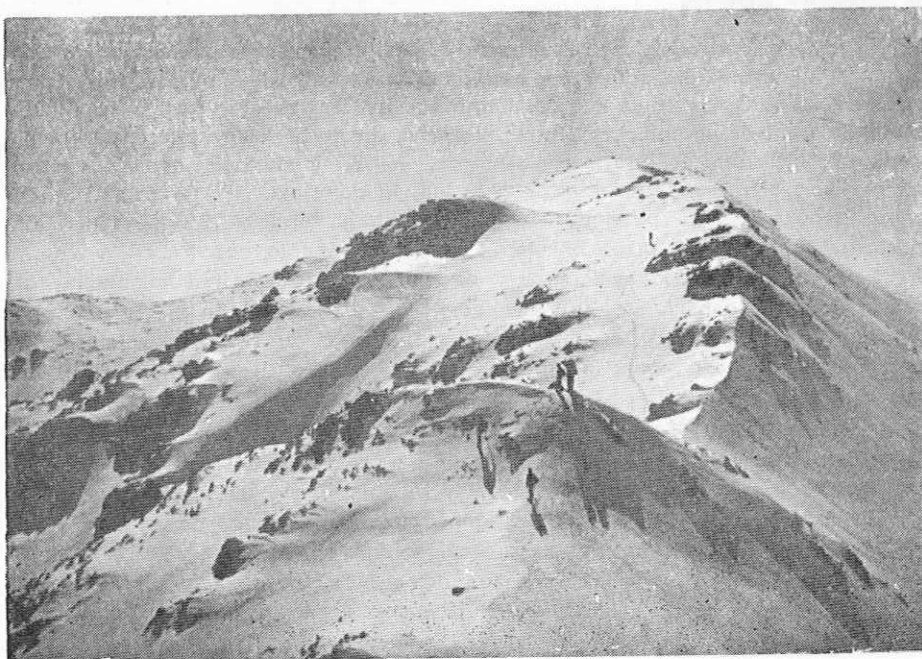
Eno od bistvenih značilnosti hrvatskih planin je bogastvo podzemnega sveta. Dinarske planine so po njem znane tudi po svetu. Planinstvo na Hrvaškem se je že v svojih začetkih do neke meje razlikovalo od drugih planinskih organizacij po svoji znanstveni in raziskovalni potezi. Ustanovitelj HPD, prof. dr. Gjuro Pilar je rekel leta 1874: »Da združimo prijetno s koristnim, bomo morali dati društvu popularno znanstveni značaj«, saj so taka društva »prva šola geografov, orografov, geologov in botanikov« in »iz ljubiteljev narave lahko nastane prirodoslovec strokovnjak«. Danes, ko je površina hrvatskih gora raziskana, je planincem raziskovalcem za raziskovanje ostalo njihovo podzemlje.

Prva speleološka organizacija na Hrvaškem je bila ustanovljena leta 1900 v okviru planinskega društva »Liburnia« v Zadru. Ustanovitelj hrvatske speleologije kot znan-

Zoranićev vrh, Velebitska kota 1712. Po Zoraniću so jo l. 1973 poimenovali liški in dalmatinski planinci

Foto Branko Lukšić

Klišee je za ta članek nam je posredoval urednik NP dr. Željko Poljak. Iskreno se zahvaljujemo.

stvene discipline je bil prof. dr. Josip Poljak (1882–1962), podpredsednik HPD in urednik časopisa »Hrvatski planinar«. Na Hrvatskem si speleoloških raziskav brez planincev ne moremo zamisliti, prav tako ne brez speleoloških odsekov v planinskih društvih. Nekaj znanstvenih zavodov, ki se od časa do časa bavijo z raziskovanjem globokih jam, bi bilo pri svojem delu brez sodelovanja planincev speleologov brez moči. Edini hrvatski speleološki časopis izdaja Speleološki odsek PD »Željezničar« v Zagrebu (od leta 1953). V PSH deluje komisija za speleologijo, tu je tudi sedež komisije za speleologijo. Planinci speleologi so raziskali doslej nekaj tisoč speleoloških objektov, med njimi najglobljo jamo na Hrvatskem (Podgračiče na otoku Braču, – 350 m) in najdaljše jamske sisteme na Hrvatskem (Jopića pečina pri Karlovcu in Veternica nad Zagrebom, oba daljša od 4000 m). Zanimivo je, da so mnogi speleologi istočasno tudi alpinisti. Sodijo, da je spuščanje v jame pravzaprav vrsta zelo težke alpinistične dejavnosti. S speleološko dejavnostjo je planinska organizacija na Hrvatskem obogatila svoje delovno področje in nadaljevala tradicijo povezanosti med planinstvom in znanstvenimi raziskavami.

DO BOSNE JE LE EN DAN HODA

MILAN CIGLAR

rvič sem videl od daleč Bosno med vojno. Ko smo gledali partizani v umitem poznem poletnem popoldnevu z obronkov Kočevskega Roga proti jugovzhodu, nam je zaplaval pogled najprej prek pisane belokranjske preproge in se ustavil na obraščenem gričevju okrog Karlovca ter na gozdnatih robovih pri Ogulinu, kjer se je s samosvojim Klekom začel pravi gorski svet. Te predele smo že poznali, saj nas je popeljala kdaj pa kdaj partizanska pot tudi onkraj mejne Kolpe. Za tem prvim zornim krogom pa je bil Kordun. Tedaj sem prvič čul za to pokrajino. Njeno ime je zvenelo robato in skrivnostno, tako kot imena kordunskih brigad, ki so slovele tudi po naših krajih. To je bila dežela vedno upornih in junaških mejašev, ki se nam je iz daljave kazala kot valovit in obraščen svet, nad katerega se vzpenjajo le posamezne gorice. Tretji krog našega obzorja pa so v modrikasti daljavi zapirale gore, ki jih nihče izmed nas ni vedel imena. Ogledujoč si star šolski zemljevid, menda še iz nekdanje SHS, sem sklepal, da je visoka in izrazito piramidasta gora Plješivica nad Bihaćem, za njo pa da so na pol skrita in komaj še opazna skrajna pobočja Grmeča. Bolj kot imena z zemljevida me je presenetilo in morda že tedaj navdušilo to, da lahko z naših slovenskih gora vidimo prav v Bosno, za nas tako neznano, starodavno deželo turškega cesarstva. Na mah so vstali pred menoi spomini šolskih dni, ko smo prvič čuli o Turkih, kresovih, taborih, janičarjih, graničarjih, o sekanju glav in natikanju na kole, o turških brkih in sabljah ter še o mnogih stvareh, ki so bile povezane z grozotnimi »turškimi časi«.

Kmalu potem sem postal srečen imetnik vojaške specialke Karlovac 1 : 100 000; že tedaj sem rad zbiral zemljevide. Presenečen sem ugotovil, ko sem pozorneje ogledoval karto, da je na njenem zgornjem levem robu izza Kolpinega ovinka še košček Bele Krajine, na spodnjem desnem robu pa da so, mesto s križi zaznamovanih krščanskih cerkvic, kapelic in pokopališč, zaznamovane džamije in muslimanska pokopališča s turškimi polmeseci. Kdo bi si mislil, da so na eni karti kar vse tri naše dežele, kasnejše republike: Slovenija, Hrvaška in Bosna! Še danes hranim tisto specialko kot dragocen spomin. Od skrajnega Kolpinega ovinka do mejne Gline

pri Veliki Kladaši sem potegnil in izmeril z ravnilom ravno črto: 48 cm ali v naravi 48 km!

Pa res ni daleč ta »turška dežela«! Bližji so mi postali tudi »turški časi«. Stoletja dolgo so živeli tod naši rodovi na samem robu turškega imperija in bili, hote ali nehote, vsaj v prvih stoletjih te neljube sosesčine, živ branik avstrijskega cesarstva brez generalov Lavdonov, Evgenov in njim podobnih, ki so kasneje poželi zgodovinsko slavo. Ko sem čez čas obrnil še kako drugo stran knjige o nemirni Vojni Krajini, sem razširil svoje pojmovanje o »turških časih« tudi na ono stran nekdanje meje. Oboji rojaki, na eni strani krščanski, na drugi »turški«, verniki in neverniki, kot so drug drugega imenovali, so harčili na obeh straneh tako, da jim je prešlo takšno početje v stoletjih že v navado in postalo način kako pridobivati življenjske dobrine. Valvazor poroča, da so bili pri tem do neke mere previdni, danes bi dejali, da gospodarsko racionalni. Med seboj se niso oropali čisto do golega, celo ne do mrtvega, ampak so si puščali toliko, da so si spet opomogli in pripravili svojo posest za nove »posege«. Nadalje piše Valvazor, da rastejo turški glavi, ki jo natakneš na kol, brki še naprej, po čemer lahko sklepamo, da so uporabljali turške prijeme tudi krščanski bratje. Stvari pa so se v stoletjih umirile ali vsaj utišale. Tudi naši šolski učbeniki niso več tako otipljivo učili o turških sosedih. Znova pa se je nekoliko razburkal čas tedaj, ko je vključeval avstrijski cesar v krščanski svet tudi »turško« Bosno. Ti časi pa niso tako daleč, saj sem ob svojih pešačenjih po Bosni že naletel na neposredne priče tistih dni, takrat še otroke, zdaj pa seveda častivredne devetdesetletne starce. Nanje me je poleg Podlimbarskega »Gospodina Franja« spomnila tudi prijetna Jurčičeva črtica »Kako je Kotarjev Peter pokoro delal, ko je krompir kradel«, pa še zanimiva mohorjevka »Slovenski fantje v Bosni in Hercegovini 1878«, ki jo še danes najdeš kje pa kje po kmečkih domovih. V njej je Jernej pl. Andrejka razširjal med junaškim slovenskim narodom glas, tako pravi sam v svojem uvodu, »s koliko potrpežljivostjo in vdanostjo so slovenski fantje prenašali vse nadloge in težave v Bosni in Hercegovini, in kako hrabro in neustrašno so se borili njegovi sinovi pod staroslavno avstrijsko zastavo za cesarja, domovine in vere čast!« V kar zajetni knjigi je naš pl. pisec zapisal tudi precej dolgo »narodno pesem«: Vojska v Bosni. Moti se torej tisti, ki meni, da Slovenci nimamo novejših epskih pesmi. Res pa je, če odštejemo Aškerčeve, da je tudi ta prešla v pozabo. Zanimiv je njen začetek, ki opravičuje pohod »Avstrijanov« in slovenskih fantov v Bosno:

Vsi cesarji in vsi kralji
So v Berlinu vkup se zbrali,
Sodbo ostro so držali
In tako-le so spoznali:
»Tur'k velika je nesnaga,
Mora se pomesti s praga;
Več ne sme kristjanov dreti,
Bosna se mu mora vzeti.
Naš prijatelj Avstrijan
Je za to dovolj močan;
On najlaže to stori,
Ker korajžne 'ma ljudi.«

Kdo drug bi neki mogel biti tako korajžen, kot prav slovenski fantje »pešpolka feldcajgmojstra barona Kuna št. 17«! Tako v knjigi kot v pesmi se na široko in visoko opeva avstrijsko in kranjsko junaštvo, kot npr. ob bojih za Jajce:

Čez vse hribe in planjave,
Turka je kot listja trave,
Naših fantov je le malo,
Pa srce jim ni upalo.
Bogu zroče si duše
In nabijejo si puše.

Najbrže pa ni bilo vse tako lepo, junaško, s slavo ovenčano in »kristjansko«, tako kot ni bilo zadnje vojno, ko so se pisale Kordunu in Bosanski Krajini najbolj žalostne strani zgodovine. Dvomim, da je bilo kdaj v prejšnjih »turških« časih poklanih ali drugače pobitih ter zmetanih v jame toliko ljudi, tudi žensk in otrok, kot prav v našem kulturnem in civiliziranem času. Bratomorno klanje, ki sta mu olje na ogenj zelo zvito prilivala oba okupatorja, je prešlo prek vseh razumskih meja. Šele narodno osvobodilni pokret, ideje o bratstvu in enotnosti, jasna in odločna stališča komunistične partije in sama partizanska borba so mogli postaviti stvari v deželi spet na pravo mesto in ustvariti razmere za sožitje ljudi na zgodovinsko tako zamotanem in politično prej tako izkoriščenem področju.

Več kot deset let je minilo od tedaj, ko sem jel zahajati, morda prav zaradi tako zamotane in tragične zgodovinske usode, v te manj znane kraje. Najbolj so bili zame zanimivi pogovori s ljudmi in opazovanje njihovega težavnega življenja. Moj zadnji obisk na Dan borca, dne 4. julija 1974, pa je bil nekoliko drugačen. Že v partizanih se mi je ob pogledu v daljave nehote porodila misel, kako dolgo bi neki potreboval, seveda po partizansko – peš, do dežele in gora na obzorju. Misel se mi je tudi kasneje večkrat ponovila, posebno ko sem si ogledoval kak zemljevid. Pa sem se odločil, da poskusim sam. Pesmi o kralju Matjažu in Alenčici pa druge, ki opevajo, kako so junaki in njihovi zasledovalci v enem samem mahu pridirjali na konjih od turške do kranjske meje, bi utegnile pomeniti, da je to možno kar v enem dnevu. Na predvečer omenjenega praznika sem izstopil iz zaprašenega avtobusa v Vrhovcih pri Adlešičih in se podal še kako uro peš do svojega izhodišča – mejnih Žuničev. Cesta je do tam prava slovenska narodna sramota, ki sem ji težko našel primero na kasnejši poti. Ali bodo tamkajšnji občani ob samoprispevku še dolgo čakali na prepotrben asfalt? Le dobra cesta bi mogla poleg drugih dejavnikov popraviti sedanje dokaj žalostno stanje in odhajanje ljudi iz domačih krajev. Že tu je čutiti zgodovinski dih bližnje Vojne Krajine, saj so vasi Marin dol, Miliči, Paunoviči (nekoliko dlje so še Bojanci) prave uskoške, srbske vasi, kamor prihaja po potrebi opravljat svoje verske obrede še pop iz Karlovca. Mimogrede: srbski značaj vasi, če že ne drugače pa vsaj kot redkost na slovenskih tleh, bi lahko pokazali tudi na cestnih tablah in hišnih številkah; zamenjati bi bilo treba le strešico na č. V Žuničih pa, čeprav so tik nad Kolpo, se štejejo za Slovence, razen mojega prijaznega gostitelja Pere Barjakovića, ki mi je s svojo prav tako prijazno soprogo zagotovil po domače »odskočno bazo« za podvig naslednjega dne.

Sopren dan je prešel v nevihtno noč, ki sem jo prebil sredi opojnega duha pravkar posušenega sena. Od gostiteljev sem se poslovil že prejšnji večer, saj sem ob jutranji zori in umitem dnevu bil že na poti. Od Barjakovićeve domačije do mosta na Kolpi je samo dve minuti hoda; svojo pot sem začel prav na skrajnem robu Slovenije. Osnovno smer poti mi je kazala ravna črta, ki sem jo potegnil kar prek treh specialk 1 : 50 000 (Karlovac 1, 2 in 4), in katere azimut 130° sem naravnal že prejšnji večer na kompasu. Seveda ne bo moč iti po ravni črti zaradi razgibanega sveta, zavitih poti, predvsem pa ne zaradi petih rek, ki jih bo treba preiti: Kolpe, Dobre, Mrežnice, Korane in Gline. Zato so bile ključne točke moje poti prav mostovi, vendar sem se zaradi tega odmaknil od začrtane smeri za manj kot dva kilometra (namreč zaradi mostu na Korani), kar pa je malenkost glede na celotno razdaljo.

Polni mesec je pravkar zahajal in ponujal čudovit pogled: prav na sredi velike rumene oble je bil obris cerkvice na Preloki. Imeniten posnetek bi lahko napravil, če bi bil imel s seboj teleobjektiv. Tokrat pa nisem prenašal s seboj težke opreme, ampak le najnujnejše in navaden fotoapararat. Natanko ob štirih je bilo, ko sem stopil na hrvaška tla v še spečem Prilišču.

Poiskal sem v svoji smeri primerni odcep iz vasi ter se napotil prek slabo preglednih stelnikov dokaj srečno, čeprav od jutranje rose do pasu premočen, proti Tončić Selu. Da sem na pravi poti, mi je potrdil kosec, ki se je blizu vasi pripravljal k zgodnjemu

opravilu. Kasneje sem ugotovil, da je bil prav začetek edini nepregledni del moje poti do Bosne. Poslej nisem imel več težav, ker sem se lahko sprti ravnal po starem vojaškem pravilu: Kartu čitaj a seljaka pitaj! Tončiči so se pravkar prebujali, bolj živo pa je bilo na glavni cesti Karlovac-Reka, ki sem jo prečil pri mostu na Dobri. Tu je bilo ob tej rani uri kar precej vozil na poti proti morju; začel se je čas dopustov. Avtomobilskega ropota in smradu pa sem se kaj kmalu znebil v bližnjih Dubrovčanih. Spešil sem naprej, treba je bilo izkoristiti jutranji hlad. Za seboj sem imel Kozalj vrh in Dvorjance, ko sem prispel že do tretjega mostu v Belavičih, kake tri kilometre od bolj znane Duge Rese. Asfaltirano cesto, železniško progo in Mrežnico sem prešel, ne da bi se ustavljal in se napotil proti Novakom. Prve tri reke so si sledile lepo druga za drugo v ne prevelikih presledkih. Svet med njimi si je dokaj podoben, rahlo valovit, gozdov je manj, več je steljnikov. Prijetno pa me je presenetlo, da so številna naselja, od katerih naštevam le večja, lepo urejena in tudi zemlja je večinoma obdelana. Kaže, da se je ljudje kljub opaznemu zdomarstvu le oklepajo. Marsikje pri nas so boljše naravne razmere, a je več opuščenih kmetijskih zemljišč in samoniklega gozda. Za Novaki sem po treh in pol urah hoda kar stoje pozajtrkoval pol litra čokoladnega mleka in škatlo minirolad zaradi lažjega in hitrejšega ustvarjanja kalorij.

Zdaj je bila pred menoj že Korana. Pri Leskovcu sem pozdravil kot staro znanko cerkvico na osameli gorici Martinčšaku, ki jo po južni strani lepo poraščajo vinogradi, ime je torej pravnjše, opazimo pa jo ob jasnih dnevih na obzorju tudi z belokranjskih obronkov.

Do Korane sem složno sestopil pri Bariloviću. Tod poteka meja med hrvaškim in srbskim prebivalstvom, onstran Korane je prav do Bosne večina naselij uskoških, o čemer prihajo napisi v cirilici na pokopališčih. In razlika med ljudmi? Ob tako bežnem pohodu popotnik, ki se ne ustavlja veliko in ne pogovarja, komaj kaj opazi. Povsod pa so ljudje prijazni, radi nasvetujejo kako naprej pa seveda, če je priložnost, tudi povabijo na kozarček domače pijače. Ob vročini, sonce je bilo že visoko, popotniku to gotovo prija, samo pot do cilja je potem bolj težka. Zato sem spotoma le enkrat sprejel ponujeni kozarec vina, pili so ga domači prav ob poti.

Barilović je večja vas s šolo, pošto, trgovino, gostilno in postajo milice. Prav mimo te sem zavil proti mostu in pred njo vnaprej pozdravil, takšna je moja navada, postavnega miličnika. Komaj da mi je odzdravil in še to bolj na pol. Lahko se pohvalim, da imam glede stikov z miličniki na svojih poteh že dokaj zanimivih in na koncu večinoma zabavnih izkušenj. Zato sem tudi pri tem možu postave takoj uganil njegovo nezaupanje do nenavadnega popotnika s fotoaparatom, s specialko v roki in živobarvnim nahrbtnikom. Vsakomur bi tedaj takoj ponudil stavo, da ne bo dolgo, ko bo zavil za menoj. In res, ko sem onkraj Korane menjaval v aparatu film, se je tik ob meni ustavil modri fičo, iz njega pa sta se zbasala kar dva spoštovanje vzbujajoča miličnika, posebno če bi ju sodil po njuni postavni zajetnosti in po načinu, kako mi je eden hitro izpraznil nahrbtnik na cesto, medtem ko si je drugi zapisoval moje osebne podatke. No, kmalu smo stvari uredili, čeprav nisem prav prepričan o tem, da sta mi docela verjela, da hodim po taki poti iz čistega veselja. Minilo pa je četr ure, ko sem lahko nadaljeval pot.

Ob tem sem se nehoče spomnil kako so med pred leti sprejeli miličniki v podravske Ludbregu, kjer je bila v akciji kar vsa miličniška postaja. S prijateljem so me ob drugi priložnosti obkolili v okolici Zadra že s težjo oborožitvijo in nama je iz večjih nevšečnosti pomagala le vojaška knjižica, ki sem jo imel po pomoti v denarnici pa seveda še druga preverjanja. Na otoku Zverincu me je potipal miličnik, ki se je v ta namen pripeljal pome prav z Dugega otoka, a je kasneje dobre volje svojo namero meni v veselje opustil. Tu blizu, na Petrovi gori, sem nedavno tega v »Lovačkem domu« sredi noči v samih spodnjih hlačah, še na pol v snu stal pred dvema podobnima postavama kot danes in jima razlagal svoje neškodljive popotne namere, medtem pa sta mi temeljito prebrskala nahrbtnik in obleko. Le v Bosni so minile

doslej moje poti brez takih doživetij. Morda zato, ker sem tam večinoma pešočil v najbolj odročnih in neobljudenih predelih, proč od naselij in se v glavnem zadrževal pri pastirjih. Da me ne bi kdo napak razumel! Nič se ne pritožujem in ne posmehujem. Pomisli, bralec, kaj bi dejal ti, če bi opazil v predelih, kjer je planinstvo in popotništvo, kot smo ga vajeni v Sloveniji, docela neznano, otovorjenega samotnega popotnika, kako jo poprek ubira po deželi, včasih celo tam, kjer ni nobene poti, pa spotoma fotografira to in ono ter se sploh obnaša tako, kot ni navada v tistih krajih. Kdo pa hodi peš, če nima pri tem posebne naloge ali pa posebnega zaslужka! In če me kdo od preprostih ljudi prijavi miličnikom, pokaže s tem le svojo državljansko zavest. Osebnost pa mi je bilo vedno nerodno, da povzročam tako po nepotrebnem kup težav in nevšečnosti, ne sebi, ampak tistim, ki skrbijo za našo osebno in državno varnost. Seveda so lahko prijemi in slog, kako je opraviti s sumljivimi popotniki, dokaj različni. Toda to bodi prepuščeno krajevnim šegam in navadam. Zato ne gre, da bi se razburjal in pritoževal, še posebno, ker se ob koncu navadno vse spelje na zabavno plat. Tudi tokrat se zatorej nisem zapletel v kako prerekanje, saj bi me to kvečjemu lahko zadržalo na poti za kako uro, dve ali še več, preden bi preverili na postaji milice še po drugi plati mojo identiteto. To pa bi lahko pomenilo, da ne bom prišel do svojega cilja ob nameravanem času – Bosna je še daleč. Zato petnajst minut zamude res ne smem šteti v posebno izgubo. Vrh tega ura še ni bila devet, po prvotnem načrtu pa naj bi prešel Korano okrog enajste ure. Računal sem namreč s težjo prehodnostjo in z več iskanja prave smeri.

Pot se povzpne za Korano na širono planoto Donji Budački. Dugi dol, Peniči, Krnjak, Padežani so naselja ob poti. Kaže, da so ljudje povsod prijazni pa seveda radovedni, kdo sem, da bi radi načenjali razgovor o tem in onem, a kaj, ko tokrat nimam časa. Bolj mimogrede sem ugotavljal, kako je narod tod postaven, posebno čedna in z lepimi obrazi so črnooka dekleta. Kaže, da so bili uskok res »dobre rase«, drugi pa menijo, da je k lepoti tukajšnjih deklet prispevalo v največji meri mešanje različne krvi: hrvaške, srbske, turške, pa francoske in pestre avstrijske, saj so se tod v stoletjih križali vplivi s tako različnih strani. No, bodi kakorkoli, poglobljitno je, da je naš narod tako lep in da je računati s tem tudi za prihodnje.

V Božičih ob Rijeki, ki pa je le sramežljiv potoček, da bi ga brez brvi zlahka preskočil, sem prešel glavno cesto Karlovac–Plitvice. Tu sem se jel vzpenjati na prvi in edini vrh vse svoje poti, na 293 m visoko Debelo Koso, ki pa mi seveda ni povzročala večjih težav. Prvič sem prišel v obsežnejše gozdove. Žal, vse kaže, da tukaj z njimi ne gospodarijo po načelih trajnosti. Veliki goloseki, ki so prepuščeni sami sebi in jih prerašča divja gošča brez vsake vrednosti, kažejo, da iz gozdov bolj jemljejo in manj vanje vračajo. Vse spoštovanje hrvaškimi gozdarjem in njihovi bogati tradiciji, tako lepih gozdov, kot jih imajo npr. v Gorskem Kotarju pa v Slavoniji, zlepa ne bomo našli v Jugoslaviji. Tukaj pa se takšna pohvala neha. Vzrokov pa seveda ne bi smeli iskati samo v sedanosti ali le pri gozdarjih, ampak izvirajo nekateri še iz predvojnih let.

Na vrhu Debele Kose gradijo menda že precej dolgo planinski oziroma turistični dom. Res je od tod lep pogled po bližnjem Kordunu pa tudi po nekaterih bolj oddaljenih gozdnatih hrbtih. Pravi mik tega predela pa je lahko le v ohranjenem in skrbno negovanem bukovem gozdu, sicer je bolje, da graditelji spremenijo namen svojega doma. Tik ob domu je spomenik padlim borcem, eden izmed mnogih, ki sem šel mimo njih na Kordunu. Ogrone so bile tod žrtve med zadnjo vojno, saj je prišel o tem glas tudi v naše kraje. Od sosednjih hrvaških partizanov smo se naučili pesmi »Na Kordunu grob do groba...« Zanimiva pa so tudi druga pokopališča, ki so različna od naših okoli vaških cerkva. Tu so na najlepših razglednih mestih, večinoma proč iz vasi. Že od daleč jih spoznamo po visokih izrezljanih križih, sicer pa prerašča grobove večinoma kar naravno rastje.

Z Debele Kose sem sestopil v Miholjsko. Kulturna krajina je zelo prijetna, vedno bolj pridobiva na blagih potezah. K temu pripomorejo v največji meri skrbno obdelana

zemljišča; med žiti prevladuje s svojo sinje zeleno, že od daleč vidno barvo, oves. Naselja so čista, vaške poti lepo posute s peskom. Le ene stvari pogreša prijetnih oblik vajeno oko: baročnih cerkvic in kapelic, ki krase naše dolenjske, štajerske in druge vzpetine. Teh na Kordunu ne boš našel. Dežela je ubirala drugačna zgodovinska in razvojna pota.

V Miholjskem sem prišel na novo asfaltirano cesto Vojnici–Velika Kladuša. Kakih šest kilometrov, morda kaj več, sem jo ubiral kar po njej, saj se je smer glavne ceste natanko ujemala z načrtano smerjo. Tu sem lahko preveril svojo popotno hitrost, ko sem gledal na uro in štel kilomske kamne. Po devetih urah hitre hoje sem bil z »doseženimi« časi kar zadovoljen: na asfaltu sem prehodil kilometer v manj kot osmih minutah. Pa tudi drugod ni bil moj korak bistveno počasnejši. Kazalo je vse, da bom v Bosni prejel, kot sem računal. Kaj neki so si mislili vozniki, ki so me dohitevali na poti in me vabili, naj prisedem (»Bolje je ciganski se voziti, nego gosposki pješačiti!«), pa sem se jih komaj otresal, na koncu tudi že s stavkom »... pa ima valjda takodje ludih ljudi na ovome svijetu.« Na ravnem so me vozniki prehitevali, na blagem klanecu pa sem jih prehiteval jaz. Takšna dirka se je ob obojestranskem zanimanju nadaljevala do vrha širokega sedla, razvodnice med Korano in Glino, kjer se prevesi cesta proti Krstinju. Po stari šegi je vrh klanca tudi tam gostilna. Oni vozniki, ki povabijo popotnika, naj prisede, čakajo seveda, da jim bo dal na vrhu za pijačo. Poslej voznikov za menoj ni bilo več, prehitevali so me le avtomobili, ki pa zanje nisem bil tako zanimiv, da bi se bilo vredno ustavljati. Pod ruševinami starega stolpa, nekdanjega izpostavljenega branika Vojne Krajine, sem prešel večjo vas Krstinje, kmalu zapustil asfalt in jo po bližnjici mahnil prek Brusovače in položnega hrbta Jagrovca v dolino Gline. Zdaj sem imel že tik pred seboj prijetno zeleno in pisano Bosansko Krajino in ne tako daleč trdnjavske razvaline nad Veliko Kladušo. Spet sem bil na cesti in kmalu zatem na Vrgaševem mostu prek Gline. Ta je tod že bistra rečica in še marsikje poganja mlinska kolesa, tako da ji gotovo ne pristoji ime, ki si ob njem navadno predstavljamo blatno, leno in vijugavo reko.

Zadnje naselje na tleh hrvaške republike je Maljevac, dolga obcestna vas. Tu že neposredno občutimo nadih bližnje Bosne, na cesti opazimo že kak bolj »turški« obraz pa seveda ženske v dimijah. V sedanjih časih meje niso več tako ostre kot nekoč, sama Velika Kladuša sega s svojim gospodarskim in urbanističnim vplivom tudi v bližnja naselja na Hrvaškem.

Mejni most med Hrvatsko in Bosno se pne prek potočka Maljevca. Kljub dolgi poti in zadnjim bolj cestnim kilometrom mi je bilo prijetno pri srcu, saj se mi je izpolnila želja o enodnevnem pohodu v Bosno. Ne bom tajil, zadnji kilometri niso bili najprijetnejši, čeprav me niso zavrlji, ne pri hitrosti in ne pri bolj reporterskem fotografiranju. Točno ob štirih popoldne, torej natanko dvanajst ur potem, ko sem zapustil slovensko obrežje Kolpe, sem stopil na bosanska tla. Prav na mostu sem srečal mlajšega moškega in mu po obojestranskem pozdravu povedal, da sem pravkar pripešal iz Slovenije. Takoj se je znašel in mi izrekel dobrodošlico, meneč, da sem najbrže prvi popotnik, ki mu je to uspelo v enem dnevu. Srečno naj hodim še tako naprej! Prijetno me je presenetil in lepšega pozdrava na samem pragu Bosne si ne bi mogel želeti. Napotil me je še na strmo bližnjico, dejal je »nogostop«, ki me je tik izza mostu pripeljala na Miljković Selo. Le-to pa je že začetek Velike Kladuše, kjer sem pred džamijo na sredi trga končal svoje hitro popotovanje. Džamija je simbol nekdanjih turških časov in najpristnejši dokaz, da sem na tleh, kjer je pisala zgodovina svoje strani docela drugače kot pri nas, ki smo oddaljeni od tam manj, kot bi hodil od sončnega vzhoda do sončnega zahoda.

Prav bližino dveh tako različnih dežela sem hotel doživeti ob svojem pohodu. Bližino sem resda doživel, ali, če hočete, dokazal, razlike pa so veliko manjše, kot so bile nekoč in kot si jih marsikdo še vedno predstavlja. Sodobni gospodarski razvoj jih izravnava in tudi Velika Kladuša spominja edinole s svojo džamijo in nekaterimi starejšimi poslopji na nekdanje čase. Mestece se hitro in lepo razvija, opazna je

razlika v zadnjih petih letih, ko sem ga zadnjič obiskal. Prav je tako, prav pa tudi to, da bi ohranilo, tako blizu nas, čimveč plemenite zgodovinske patine, čeprav iz »turških časov«. Po kratkem ogledu sem že ob pol šestih zvečer sedel v avtobus, prestopil v Karlovcu in Zagrebu in bil pred enajsto v Ljubljani.

Naj mi bralec ne šteje v preveliko zlo, če se ob koncu svojega popisovanja nekoliko pohvalim. Pri tem mi bodi v zaslombo samohvala našega planinca, alpinista, lovca in kritičnega misleca Franceta Avčina, ko se je ob svoji petdesetletnici postavil pred bralci Planinskega Vestnika z imenitno prvenstveno turo v stenah nad Trento. Tudi sam sem nedavno tega prestopil Abrahama, ne spominjam se namreč, da bi ga srečal. Kljub temu pa za petdesetletnika takšna »storitev«, kot je pohod v pičlih dvanajstih urah iz Slovenije v Bosno, najbrže ni kar tako. Predvsem terja stalne telesne kondicije, vztrajnosti pri premagovanju telesnih naporov in ne nazadnje, stalnega stika z naravo. Ko se ozrem po svojih vrstnikih, bodisi iz partizanskih dni, bodisi po kasnejših poklicnih in drugih kolegih, kaj lahko ugotovim, da sem jih veliko večino pustil glede navedenega daleč za seboj. Lagodnost življenjskega tempa, predvsem onega zasebnega, pa namišljena delovna obremenjenost, ki terja nujnega počitka (beri: opoldanskega spanja, obilne jedače in pijače, nedeljskih piknikov in vikendov brez »nepotrebne« gibanja itd.)! Ob velikem pohodu motorizacije so mnogi, opravičujoč se, da je čas zlato, že pozabili, zakaj imajo spodnje okončine in se prevažajo na prav nepomembnih razdaljah v avtomobilih ter onesnažujejo sebi in drugim, v mestu in že na deželi, zrak in okolje. Ko pa se jim z leti nabira na telesu nepotrebna tolsča, je od nekega dne naprej že vse prepozno: ne morejo se več vrniti na prvotno naravno »linijo«, še manj pa prenehati z lagodnim načinom življenja. Zato se mi zdi tembolj pomembna naloga planinskih, taborniških in podobnih organizacij, ki naj bi že mladino navadile na bolj zdrava pota. Ne domišljajmo si, da bomo vzgojili zdrav rod, ki bo sposoben ustvarjati napredek in v primeru potrebe braniti domovino, brez navajanja k telesnim naporom in vztrajnosti. Menim, da leto ali dve v vojaški suknji za to niso dovolj. Ljudi je treba voditi in spodbujati k zdravemu in naravnemu življenju še naprej. Le takšni bodo lahko osebno zadovoljni in brez nepotrebnih materialnih ambicij v prenatrpanem in onesnaženem svetu ter bolj dovzetni za drugo, bolj duhovno plat življenja, katerega sestavni del so prav gotovo gore in narava.

Pot iz Slovenije v Bosno oziroma enodnevni pohod po nji pa bi lahko načrtno spodbujali kot pot za krepitev duhovnih in telesnih moči, kot pot zblíževanja med našimi narodi, Slovenci, Hrvati, Srbi in Muslimani, prek katerih vasi nas vodijo koraki. Z njo bi krepili idejo popotništva, gibanja v naravi, vztrajnosti, narodnoobrambne sposobnosti in še česa drugega. Prepričan sem, da pri tem ne bi bilo nikomur žal enkratnega doživetja. Tudi fistim planincem ne, ki dajejo prednost le vertikalam. Prav tem naj povem, da sem bil že čez tri dni po svojem pohodu (7. 7. 1974) na Dovškem Križu pa še na njegovem vrhu z mislimi med zelenimi bosanskimi dolinami, kordunaškimi planjavami in bistrimi vodami.

H koncu pa bodo morda koga zanimali še naslednji bolj tehnični podatki o moji »horizontali«. Zračna razdalja Žuniči-Velika Kladuša je 51 km. S šestilom izmerjena pot na karti 1 : 50 000 (razdalja 5 mm = 250 m) je znesla 60 km. Zaradi terenskih razmer (zavijanje poti, višinske razlike) bi kazalo dodati še 15 %, tako da znaša celotna pot blizu 70 km. Dejanska hoja je trajala 11,5 ur, kar pomeni hitrost dobrih 6 km na uro. Med potjo sem použil 11 dl čokoladnega mleka in malo manj kot dve škatli čokoladnih minirolad (po 6 kosov). Med hojo sem izgubil 6 kg (10 % svoje teže), seveda le na oddani vodi, ki pa sem jih nadomestil že v naslednjih treh dneh. Opremljen sem bil lahko, teža nahrbtnika in fotoaparata je znašala na začetku poti le 4 kg. Obul sem lažje, visoke popotne čevlje. Vreme je bilo večinoma sončno, a ne prevroče, za hojo torej dokaj ugodno. Poslikal pa sem na poti nekaj več kot dva filma po 36 posnetkov.

VALENTINA STANIČA IŠČEMO

LUDVIK ZORZUT

b dvestoletnici rojstva tega »moribus, litteris, spiritualibus«¹ izrednega moža, duhovnega gospoda, sholasta,² korarja,³ vikšega šolskega oglede, prosvetitelja goriških Slovencev, ljudskega pesnika, pa še prvega slovenskega alpinista, kaj bi mi homines alpini seniores⁴ ne odkrivali njegovega slovesa in z njimi seznanjali alpinistični naraščaj, sploh sedanjo družbo? Valentina Staniča iščemo, da bi našli njegovo sled v Bodrežu, v Kanalu, na Banjšicah, v Ročinju, v Gorici, saj po Salzburškem ga dovolj pojo njegovi spisi sami. Mi ga iščemo v Gorici, od 1819 do smrti, do 1847, ko je bil ta »nemirni, prečudni in prenenavadni človek« v deželnem, metropolitanskem mestu. Pojdimo za njim po glavnih kontradah.⁵ Sledimo mu iz bivše Šolske ulice (današnje Mamelijeve), kjer je stanoval prva leta, v nekdanjo Nunsko ulico, kjer sta bila uršulinska nunska cerkev in samostan zrušena med prvo vojno. V tej ulici se je takrat nahajala Hilarijanska tiskarna. Stanič je bival v hiši bogatega meščana Catinellija, nedaleč od stolnice. Hitimo za njim v stolnico, v metropolitansko cerkev, zazremo ga kanonika v prezbiteriju, v koru goriškega nadškofijskega kapitlja.⁶

Nenaravna se nam zdi ta njegova pojava, postavljena v okolje višje cerkvene hierarhije. Sprašujemo se, kako to, da je ta učeni mož po tolikih teoloških študijah, zraven še v matematičnih in prirodoslovnih vedah na salzburški visoki šoli, moral poprej prebiti sedemnajst let kot podeželski hribovski kaplan na Banjšicah v letih 1802–1809, se prerivati med dvema cerkvicama, med Marcinjami in Krvavcem, ko se je utrujen odpočival pri Lužarjih pod slamnato streho, potem v Ročinju 1809–1819, sicer v boljših razmerah, kot vicarius Ronzinae,⁷ preden je zasedel mesto korarja v umetno rezljanih klopeh še izza cesarice Marije Terezije in prisesti v zbor častitih kanonikov pa peti, kaj peti, v disonancah skandirati⁸ brezkončne Davidove psalme, ves matutin⁹ pa še kaj. In vendar. Prav je bilo tako. Prav je bilo, da je učeni teolog prišel za kaplana, zbiral otroke, ljube šolarje, jim tesal klopi, tiskal knjige, jih učil, z njimi prepeval in

Leta 1915 porušena cerkev na Skalnici (Sveti gori)

telovadil, zraven pa še zlagal in izdal pesmi za Kmete ino mlade ljudi, gradil šole, most, koval konje, cepil runje,¹⁰ pa še zbežljal na Triglav, odprl pot razsvetljenstvu, stopil v slovensko literaturo, se očistil in otresel nemškega duha in tuje navlake. In to je bilo bolj prav kot vsa čast korarja, kanonika. Da, sedemnajst let hribovskega kaplana in vikarja, toda zraven vrtnarja, gojitelja preprostega kulturnega cvetja, zidarja, kovača slovenskega razsvetljenstva. Ne bi imeli Valentina Staniča brez teh sedemnajstih let. Ne bi imeli slovenskega alpinista, potrjenega še v naših gorah, povečičanega še na prestolu Triglava, obdanega od njegovih vazalov Krna, Mangarta, Kanina. Ne bi mogel zapeti »veselim vučencem«:

Jgramo in se veselimo
In skačemo tam zadaj, zdaj tle.
Pa zraven se pridno vučimo,
Z otrok bodo z' časam možje.

ali o »deklici, ki je v šolo hodila«:

Sim v' šolo hodila – vučila terdo
Kar znam bi ne dala za lepo zlato.
Kaj nuca lepota, denarji blago,
Če v serci in glavi pa prazno bi blo,

kje bi mu privrela taka pesmica, če ne na Banjšicah ali v Ročinju?
Ne bi mogel v mestu zapeti elegije o Kmetovškem stanu:

Da vreden je, naj vsak spozna
Stan kmetov vse časti.
Kdo ve, kje bi dežela bla
De kmet nje ne redi.

ne pesmi o vremenu, toči, setvi, žetvi, pa tiste poskočne Na semnju, Juhejsa gor fanti. Ne bi kanoniku Staniču privrele te srčno preproste, naravne, doživete pesmi iz lesene kanoniške klopi, čeprav umetno rezljane z reliefi, če ne bi sam poskakoval z ljubimi »vučenci« po zelenih banjških gmajnah, če ne bi sam ob modri Soči z njimi telovadil, se kopal in tam blizu plezal po skali Turškega križa in ne bi na »plasu« zaplesal z dekletji in fanti ter z njimi »pojahašal«, ko godrnja bas. Ne bi. Prav je to goriškim Slovencem, ki niso imeli Valentina Vodnika in ne Martina Slomška, da jih je razsvetljeval kar doma na vasi in ne iz Gorice.

V šematizmu¹¹ – direktoriju za goriško diecezo¹² – Utini 1823 je Stanič omenjen kot: »Dominus Valentinus Stanig, can. et gener. schol. norm. insp.« (Gospod Valentin Stanič, kanonik in generalni nadzornik šol – normalck.)

Hitimo, da ujamemo gospoda kanonika še v Raštelu, ozki starodavni ulici, natlačeni s prenekaterimi trgovnicami, pa še po vežnih »portonih«,¹³ nekako kot po Starem trgu v Ljubljani, opazili smo ga, kako se ustavlja in pomenkuje z ljudmi, z gorjani, z Banjškarji, Ročinjci, ki so prišli v mesto kaj odprodat in kaj nakupit. »Šjor kanonik con voli rossi«,¹⁴ gospod kanonik z rdečimi očmi, kakor so mu meščani vzdeli (Stanič si je namreč prismočil oči pri gašenju nekega požara), je svoje bivše ovčice že priganjal k Petelinčku ali K belemu zajcu ali K luni na goriški golaž ali pa na goriške »tripce«. Potem zacepetamo z njim čez Travnik, nekdanj Travnigplatz, potem Piazza Grande, sedaj Piazza Vittoria, še vedno pa Travnik, v Šolsko ulico, v poslopje c. kr. gimnazije, kjer so študirali njegovi ljubljenci, zavihteli smo se po stopnicah, visoki strop je obložen s štukaturami, mimo konferenčne sobe, ki je bila sirah študentov, po dolgih koridorjih, – povsod isto okolje, ista arhitektura, ista slika kot nekdanj v Staničevem in v našem času. Tu ga ne najdemo, pa hajdi v Semeniško ulico proti Placuti. Stop. Da. Tu so gospod kanonik prestopili iz ulice na dvorišče, ovenčano s cvetočo magnolijo, v poslopje, ki je nosilo napis Istituto dei sordomuti¹⁵ (slovenskega napisa zavoda gluhozemnice takrat še ni bilo), zagledamo pred seboj vodje, učitelje,

Trgovska ulica »Raštel« (Via Rastello) v Gorici

kako pozdravljajo velikega človekoljuba Staniča, kako obkolijo gluhonemi-šolarji svojega dobrotnika – očeta, ki ves svoj prosti čas dnevno posveča njim kot njihov varuh, njihov pokrovitelj od prvega dne. Od kdaj pa ta zavod?

Zgodovina gluhonemstva je dokaj stara, po študijah sega v stari vek s svetopisemskimi izreki, vendar komaj od konca 15. stol. lahko že govorimo o pouku in vzgoji gluhonemih, največ pa od 18. stol. dalje, ko so se v zahodnoevropskih državah že ustanovljale gluhonemske šole, med temi tudi dunajska. Zelo bogata je literatura o tematiki gluhonemstva, polna učenih razprav o različnem načinu poučevanja, o teorijah, o metodah. Bilo je leta 1836, ko se je v tej znanosti še posebno izkazal češki učenjak Frančišek Herman Czech s temeljito razpravo, tako da je deželna vlada v Gorici prva to delo dala v presojo tudi nadškof. konzistoriju, ta pa Valentinu Staniču, ki ga je na dušek prebral in se mu je, kakor sam pravi, takoj vžgal v prsih ogenj, ga prevzel, rekli bi ogenj humanosti, socialnosti. In začele so deževati okrožnice »dobrim prebivalcem goriške nadškofije in vsem blagočutečim človekoljubom«, podpisane od knezanadškofa Fr. Ks. Luschina in Valentina Staniča, sholastika¹⁶ in šol. nadzornika, z enim samim ciljem, da se ustanovi gluhonemnica. Sestavil se je odbor, v katerem so bili tudi slovenski meščani; poleg kanonika Staniča so še profesorji Mozetič, Janez Budal, Močnik, pisatelj Filip Jakob Kafol in drugi, 22. aprila 1840 so ustanovili gluhonemnico. Za vodjo tega zavoda so postavili profesorja Janeza Budala, pedagoga in poleg njega še druge dobre učitelje Staničeve dobe. Ti so gotovo obvladali oba deželna jezika. Gluhoneme obojega spola so poučevali v štirih razredih, v slovenskem in italijanskem jeziku. Čas vzgoje je trajal šest do osem let. Uvedli so še posebne tečaje (pouk v obrteh za dečke, ročnih del za deklice). Leta 1843 je bilo že 36, 1847 pa 39 gojencev – gluhonemih. Za prof. Budalom je vodil zavod Italijan Della Bona, za njim v letih 1846–1847 Valentin Stanič do smrti. Leta 1864 je zavod postal deželna gluhonemnica tudi s slovenskim napisom), ki si jo je prišel ogledat tudi muzejski kustos, naš znanec dr. Karel Deschmann, deželni odbornik Kranjske, s poštenim namenom, da bi goriška gluhonemnica sprejemala še kranjske gojence, da jih ne bi bilo treba pošiljati v nemško gluhonemnico v Linzu.

Stolni trg v Gorici v Staničevem času (cerkvena zgradba se ne vidi)

Marsikatere strokovne šolske knjige, zlasti Czechove, so učitelji gluhozemnice prevajali, med temi se je posebno odlikoval učitelj Anton Rudež. Tudi naš pisatelj Štefan Kocijančič, profesor bogoslovja, je poslovenil šolske knjige za trirazrednico, ki jih je napisal v italijanskem jeziku Andrej Pauletič, slovenski rojak iz Štandreža pri Gorici, ki je bil tudi zavodu ravnatelj 1856–86, trdnega značaja in duha, reformator gluhozemnice. Imeli smo pa tudi slovenski spis o gluhozemstvu. Janez Koprivnik »Gluhozemec in nja¹⁷ obrazovanje«, Maribor 1888, nam znani avtor po spisu monografije Pohorja. Med najboljšimi učitelji zavoda se je izkazal pisatelj Anton Rudež, ko je po dvajsetih letih (1876–1896) svojega poučevanja napisal in izdal knjigo »Gluhozemci. Zgodovina in sedanja metoda njih vzgajanja«, v Gorici 1894 tiskala in založila »Goriška tiskarna« A. Gabršček.

Na strani 92–96 je Rudež posvetil posebno poglavje Valentinu Staniču in prevod »Romanja gluhozemih na Sveto goro dne 24. junija 1844«. (De Wallfahrt der Taubstummen auf den heil. Berg bei Görz am 24. Juni 1844.) Kako nas pritegne njegov popis razgleda na naše gore! »Oziral sem se tja na boljše gore, kjer sem z večnim snegom pokritemu Prestreljniku in veličanstnemu Mangartu, bil stopil na teme. Gledal sem proti 6000 čevljev visokemu, ljutemu Krnu, proti Kolku, Jalovniku in Hladniku, na katerih sem tudi bil in vse premeril z barometrom. Posebno pa me je vleklo oko proti sivemu očaku Triglavu, na katerega sem priplezal 21. sept. 1808 in ga prvi meril in opazoval z barometrom. Bližje so mi bile ročinjske gore, kjer sem 10 let in pol pasel 2000 duš.«

Joža Lovrenčič v svojem nepopolnem prevodu o tem romanju na Sveto goro navaja 21. junij kot dan izleta, Stanič sam pa opisuje, da je 23. junija pod večer peljal gojence na Kostanjevico gledat kresove sv. Janeza in da je po polnoči 24. junija že budil gojence na svetogorski izlet. Oba prevoda tega romanja, nepopolni Lovrenčičev in drugi, ki ga navaja Rudež in ki je po našem mnenju prevod profesorja Levca iz »Soče« 1883, se marsikje razlikujeta, po vsebini pa se izpopolnjujeta, Lovrenčičev ne bo povsem originalen, je le profesorsko korigiran. Hvaležni smo Antonu Rudežu, da nam je v svoji zajetni knjigi odkril marsikatere spomine na Staniča. Saj

Valentin Stanič je bil v zavodu vse v vsem, recimo stari stric, ki ostane pri hiši, hoče vse vedeti, blagohotno vsem ukazovati, pa naj bodo odborniki, ravnatelji, učitelji, služinčad, in še kot bogat, dober boter vsem gojencem, šolarjem, skratka hišni gospodar. In v zavodu ga je doletelo, da se je pri prenašanju velike skale privzdignil in čez dva dni umrl doma v Nunski ulici. V svoji oporoki, ki jo je napisal petnajst dni pred smrtjo, je največ zapustil ravno rojstni hiši, nekaj šoli v Kanalu, Društvu zoper trpinčenje živali, gluhonemnici, tej še posebej pohištvo in razno orodje. Oba goriška »veleturista«, dva samohodca, Valentina Staniča in Franca Setničarja, ki bi dala našemu gorstvu in alpinizmu še toliko vzponov in podvigov, je pobrala nenadna smrt (Setničarja je 1945 zasula granata). Ko smo obiskali sedanjo gluhonemnico, ki je še na istem prostoru v Semeniški ulici, nismo ne videli ne slišali niti ne zaznamovali najmanjšega znamenja o Valentinu Staniču. Omenili smo dvestoletnico njegovega rojstva in podarili Evgena Lovšina brošuro o njem.

In še in še iščemo Valentina Staniča po goriških kontradah. Ga ni v gluhonemnici. Da je šel na sejo konsistorija. Ga ni v koru. Da je šel inšpicirat po šolah. Ga ni v zavodu za uboge otroke. Da je šel v Društvo zoper trpinčenje živali (ki ga je ustanovil on sam 1846). Ga ni doma. Da je že pred dnevi šel s študenti v hribe. Ga ni, ga ni. Da je šel, da je šel... O, Cerovškov Balant. Dominus Valentinus, Dominus ubique. Gospod – povsod. Oni znajo latinsko, in ali veste, kaj vse so oni? Naj povemo, da so: homo universalis, homo canonicus, scholasticus, respiciens, homo scriptor, poeta, cantor, medicus, faber lignarius (mizar), ferrarius (kovač), typograficus, librarinus, homo agricola, homo humanista et socialista, nadvsem pa homo alpinus primus slovenicus.¹⁸ O, Cerovškov Balant, koliko talentov so jim dale rojenice? Več kot štiri? Pet? In koliko darov svetega duha imajo? Več kot sedem? Ali ni bil sveti Duh patron cerkve na Banjščicah? Še stara avstrijska specialka je čez vso Banjško planoto zaznamovala »Bainsizza–Heiligergeist«. Tako so vam »Benjšk'rji rekli: »Kaj vse so njih gospod.« Pa še to so rekli, kako so jim mahadrili škrici, ko so jim oni pomagali spravljati seno ob slabem vremenu. Mi študentje smo se pozimi v snegu, v megli s sankami premetavali po teh »benjških« kotanjah, vrtačah, dolinicah, spomladi smo študirali floro in si priklicali Valentina Staniča, kaplana benjških duš, za nas pa veleturista, ki je tod hodil, koder mi tedaj in smo se ustavljali in vedrili v isti hišici pod slamnato streho – tedaj Staničevem farovžu, potem našem zavetišču. In tu na Banjščah, v Krvavcu, je učenil ljudski rastlinoslovec, ljudski živinozdravnik, botanik, zbiralec vseh zdravilnih zelišč, skratka apotekar, pa še zanimiv pripovedovalec, domačin France Humar. In vam je tu doma na Mrcinjah pri Lužarjih znameniti Matevž, tudi on Humar, zraven pa še desetnik, vedež, ki ga najdemo pri tej bajtici, še popreje pa v gostilni na Lohkah. Kako nam zna zdeklamirati pesem o Turkih in o slovenskem junaku, kako nam zna pripovedovati v dolgih verzih toliko štorij, pa vse na pamet in v vezani besedi! Naj pridejo gospod Balant poslušat potomce njihovih banjškarskih ovčic, da vidijo, kako se njihov duh prikazuje ali celo straši po teh podleščah, laščah, volnikih, podlakah, humorjih, vrhovcih, po jamah, po breznihih... naj pridejo »homo originalis, homo humoristicus«.¹⁹ Pa še tista »Vesela pastirica iz Lokovca« se jim bo oglasila:

Tak slišal me peti
kaplan banjški je,
je rekel, da pesem
dost dobro mi gre

Sem le pastirica
v Lokovcu doma
pa žalost ne pride
do mojga srca.

O, da še Ročinjci bi se oglasili z veselim, šegavim, družabnim, temperamentnim Balantom, ki se je imenoval »vicarius Ronzinae« in da se z njim, učenjakom in veseljakom pozabavamo na ročinjskem trgu Sv. Andreja.

Juhejsa gor fanti
Že slišijo se škanti
Dekleta na ples!
že godrnja bas.

Dan semnja se kaže,
Nas vseh skup klíčé,
Vsak'termu naj zvažé
en pušclé deklé.

Kaj nismo tudi mi v enakem elementu, mi planinci? Zarajamo, se zasučemo, zavrtimo se zdaj še z gospodom vikarjem Ronzinae. Takega gospoda bi častili klerikalci in liberalci – so rekli »in illo tempore«²⁰ tedanji na smrt skregani politiki. Danes bi mu rekli ljudski duhovnik – kakorkoli. Všeč nam je, gore, planine so nam takega dale in napravile. Bilo je nekega soparnega popoldneva, ko je iz Gorice proti Ajševici drdral in škripal širok koleselj, peketalo je ubogo konjišče, ki so ga priganjali imeniten gospod, a ne z bičem, ne, ni udaril živinčeta. Bog varuj, saj je bil predsednik Društva zoper trpinčenje živali. Pikapokal pa je, pikapokal z bičem, da je fino zažvižgalo po brnečem zraku. V koleslju okrog njega so se stisnili veseli študentje. Ti imenitni vipavski furmani so bili Dominus Valentinus, kanonik sam, vikši ogledov²¹ in njegovi učenci, studiosi²² trabantje,²³ goriški študentje kakor Alojz Bucik iz Kanala, Filip Jakob Kofol s Pečin, Matej Cigale iz Lomov, Štefan Kocijančič iz Vipave, pa še kdo. V Damberu so spregli, zatem v naskoku mimo Svete Katarince zavzeli hrib Svetega Gabrijela. Jožefinsko navdahnjeni sholastik jim je naštel vse svetniške hribe s cerkvicami, vsenaokoli, poleg Svetega Gabrijela so bili na tem bližnjem obzorju še: Svet Valentin, Svet Maver, Svet Sabotin, Svet Primož nad Kojskim, Sveta Katarinca, Sveta Gora. In je dejal, da so za Jožefa II. odslužile svojemu namenu, razen Svete Gore, ki so jo obnovili po smrti cesarja-reformatorja. On sam je vsako leto obhajal svojega patrona na Svetem Valentinu, prvem Pomladinu, da se je zjokal nad temi razvalinami. Vse te hribovske svetnike je Stanič med letom obšel s študenti, z njimi trdo pešačil po Krasu, ropotal gor in dol po Brdih, kjer so se ga navadno precej naluckali in se potem ohladili v Trnovskem gozdu.

Ko so se vračali, je zabobnelo za Čavnom, odmevalo po Vipavski dolini, črni oblaki so se pripodili s Trnovskega, s Krasa je zabučala burja, nad Furlanijo pa se je sonce režalo, koleselj je med bliskom in treskom cvilil proti Gorici, študentje so umolknili in strmeli v ta temporale,²⁴ kanonik so pa stojé z napetimi vzdami tirali konjišče v galop. Hi! Hi! In kanonik v rdečih nogavicah, v mahadravem fraku, z bingljajočimi verizicami, z zlatim križem na prsih, z vogelnim klobukom na sivi glavi, v preluknjanem tabarinu,²⁵ s frfotajočim plaščem, joj, pa še kanonik z rdečimi očmi, danes v strelah bliskajočimi, z okostenelim obličjem s štrlečim nosom. Hi! Hi! Pikapokal je, zvižgala je gajžla, grom je udarjal, toda gospod kanonik ni udaril živinčeta. Ljudje so videli to grozno prikazen, obstali, se pokrižali in se kar hitro naprej podvivali. Peklenšček! Pri Bajti so se naši izletniki zatekli pod streho, oddihavali se, a peklenšček – gospod kanonik – so se od smeha zvižjali, z njim so še študentje prasnili v smeh, izplanili so strah in ob vipavcu je iz tega strahu zadonela najljubša Staničeva pesem:

Slišal sem, tertica, ondan hvaliti
tvojo dobrotljivo žlahtno lastnost,
Pesem tudi jest ti želim pokloniti,
močno pa ustavlja me siva starost.

V zimi, ki Stvarnik je v pokoj te dal,
Da še ob letu nam mogla bi dati
Dobrega vina obilen bokal.
Ako jest starček, v tem času zaspim,
Tebe še v smrti hvaležen častim.

Valentina Staniča iščemo. Kje naj bi oni bili? Na starem pokopališču?²⁶ Ne. Staro pokopališče, v južnem delu mesta, na katerem je stala cerkva in ob nji Staničeva grobnica s pomembnim napisom o njegovi slavi, so preložili na severno stran mesta pri Kromberku, ki pa je bilo med prvo vojno popolnoma razdejano in preneseno na mirenske Roje, a leta 1880 so še cerkev odstranili, zravnali so svet v spominski vrt, ki se danes imenuje »Parco delle remembrance«.²⁷ Od tedaj ni v Gorici vidnega znamenja o velikem Valentinu Staniču. In vendar srečamo Staniča v Kanalu ob Soči, kjer mu na trgu pod cedro stoji lep spomenik. Srečamo ga v Bodrežu pri Kanalu, kjer so mu Bodrežani 12. V. 1974 odkrili spominsko ploščo.

POJASNILA IN OPOMBE

1. »moribus, litteris, spiritalibus« = po značaju, po pisateljskih in duševnih zmožnostih; 2. sholast = školast, šolnik, (trentarski školast pa je bil črnošolec); 3. korar = kanonik; 4. homines alpini seniores = mi planinci starešine; 5. kontrada = ulica; 6. kapitelj = vodstvo škofijske kurije, konzistorij; 7. vicarius = vikar, namestnik, oziroma stopnja župnika; 8. skandirati = zlogovno, po taktu prednašati (v Brdih

skantirajo, to je kadar pritrkujejo ali zvonove po notah nabivajo); 9. matutin = molitve jutranjice; 10. runje = kozе, osepnice (še danes pravijo »runje«); 11. šematizem = izvestje, prospekt (osebni in krajevni stalež posamezne škofije); 12. diocēza = škofija, po svojem teritorialnem območju (arhidioceza je nadškofija); 13. portōn = portal, vrata (vhod iz ulice v hišno vežo, ki še danes v Raštelu služi za kramarijo. V Brdih pomeni portōn tudi slavolok); 14. voli rossi = oči rdeče (voli je furlanski izraz za oči); 15. Istitutō dei sordomuti = zavod za gluhoneme; 16. sholastik = šolnik, filozof; 17. »Okrožnica dobrim prebivalcem«: goriški župan Claricini je v svoji knjigi, italijansko napisani o ustanovah mesta Gorica, 1873, omenil Valentina Staniča z največjim priznanjem, da je bil namreč kot zbiralec darov za gluho-nemnico: »fra i primi e piú zelanti mons. Valentina Stanig« (med prvimi in najbolj gorečimi), da je bila Staničeva dejavnost – »causa si nobile ed umana – tako plemenita in človečanska. – Imenuje ga: »padre dei sordomuti« – očeta gluhonemov. 18. nja obrazovanje = njega obrazovanje, vzgoja; 19. homo universalis = univerzalen (vseveden) človek; respiciens = nadzornik; homo scriptor = pisatelj; cantor = pevec; medicus = zdravnik; faber lignarius = mizar; faber ferrarius = kovač; typographus = tiskar; librarius = knjigar; homo agricola = kmet; homo humanista et socialista = humanist in socialist; homo alpinus primus slovenicus = prvi slovenski alpinist; 20. homo originalis, humoristicus = pristen, naraven, veseljak, šaljivec; 21. in illo tempore = v tistem času; 22. vikš ogleđa = višji nadzornik; 23. studiosi = učeni študentje; 24. trabantje = veseli pohajavci; 25. temporale = nevihta; 26. tabarin = kratek plašč; 27. Parco delle Rimembranze = spominski vrt. 28. Staro pokopališče in cerkva (kapela) = Staro pokopališče v tem južnem predelu mesta, med sedanjo Tržaško in tedanjo Kolodvorsko ulico, je služilo svojemu namenu od 1827. do 1880. leta. Sredi te kvadratne »božje njive«, od vseh strani obzidane, je stala cerkva sv. Križa, nazvana »kapela škofov«, ker so bile v njej kripte – grobnice šestih goriških škofov, tudi slovenskega škofa Josipa Wallanda, ki je podpiral prijatelja, prosvetljenca Valentina Staniča. Pokopališče samo, z mrtvašnico in stanovanjem čuvaja, razen z nekaj izjemami, ni predstavljalo pomembne nagrobne umetnosti. Kakor vemo, je Staničev nagrobni kamen slonel zunaj ob steni cerkvice, bolj pomembna je bila plošča z latinskim, slovensko mislečim napisom. Bogvekam odnesena? Leta 1919 so namreč na opuščnem pokopališču odstranili tudi cerkvico in so prenesli rakve škofov v Duomo – v stolnico. Ker je bila glavna kripta kanonikov tudi v stolniški cerkvi, smemo z gotovostjo domnevati, da so se v tej grobnici »vzradovale kosti« tudi kanonika Valentina Staniča. Na koridorju goriškega municipija visi na steni večji kvader z osamelo »kapelo škofov« med cipresami. Upodobil jo je Robert Hofmann l. 1913, nam neznan avtor.

Ludvik Zorzut

BODREŽANOM

Staniča Balanta — pozdrav sovaščanom

1.

*Bóderžni, ponosni Bodrežani,
dobili ste Cerovščkov'ga gospoda,
bil vašega, bil kmetskega je rođa.
Po dolgih upih v vaših srcih vnetih
dobili ste ga zdaj po dvesto letih.*

2.

*Bóderžni, vi bodri Bodrežani,
kulturno, častno znamenje stoji
na sredi Bodreža na vasi,
vas kliče, vas uči, bodri,
sredi Bodreža na vasi.*

3.

*Bóderžni, vi kmetje Bodrežani,
ob Soči Staničev poganja klas.
Naj cvēte, raste Staničeva vas
kot njiva razorana, ki nam k žetvi miga,
za omiko nam odprta je njegova knjiga.*

4.

*Bóderžni, odporni Bodrežani,
kaj pravite? Planinci stari mi,
da bi po vlečnicah, po teleferikah šli?
Še bije nam mladeniško srce,
duh Staničev nas vleče na goré.*

5.

*Bóderžni, zavedni Bodrežani,
pomeli ste, počistili ste vas,
povsod postrgali ste stari kvas,
šumel nam Soče je planinski zvok,
zdaj sonce sije nam v neba obok.*

6.

*Hej, Bódršce, prežlahtne Bodrežanke,
Balanta Staniča ve sovaščanke,
na štruklje nas povabite, na Staničevo slavje,
nam katánjo natočite: na zdravje, vsem na zdravje!*

Prigodnica Ludvika Zorzuta na proslavi 200-letnice rojstva
Valentina Staniča, v Bodrežu 12. maja 1974

NESREČE V PLAZOVIH V JUGOSLAVIJI 1973/74

ING. PAVLE ŠEGULA

I. Nesreča v Črnogorskih Prokletijah

dolini Grbaje v Črnogorskih Prokletijah se je 6. februarja 1974 zbralo 7 poljskih in 5 slovenskih alpinistov, članov KAO. V načrtu so imeli prve pristope in prvenstvene vzpone na okoliških gorah ter predvsem severno steno Kopja.

Vreme ni bilo posebno dobro. V dolini je deževalo, v višjih predelih pa snežilo. Na grebenih so rastle opasti, ki so kasneje delale preglavice navezavam v stenah. V okviru živahnega programa sta 10. februarja 1974 odšla v drugi višinski tabor Krošnja alpinista Branko Logar in Maksimiljan Čas. Njun cilj je bil severni vrh Karanfila (Maja Bals), ki naj bi ga naslednji dan dosegla prek severnega grebena. Maks in Branko se v ponedeljek nista javila, čeprav je bila domenjena redna zveza, vendar stvar sprva ni bila sumljiva. Lahko bi odpovedal oddajnik ali pa sta zamudila zvezo zavoljo vzpona. Proti večeru pa je tovariše v bazi pričelo skrbeti, zato so takoj naslednjega jutra 12. februarja pričeli poizvedovati za navezo, ki se ni javljala. Odkrili so sledi, ki so držale do vstopa v severni greben Maja Bals. Te sledi so se vračale v tabor, od tam pa zavile proti visokemu sedlu, prek katerega je možen pristop na vrh Maja Bals. O alpinistih ni bilo sledu, zato so v bazi sklenili, da naslednjega dne nadaljujejo z iskanjem.

V sredo, 13. februarja, napreduje poizvedovalna skupina za sledmi, ki se od sedla tik pod grebenom vijejo proti Maji Bals. Sledi se nehajo pred napoko plaz, globoko dober meter, kakih 20 metrov pod grebenom. V ozebniku, ki je v grebenski škrbini širok 2 m, v podaljšku sledi pa nekako 15 m, se je odtrgala kloža in potegnila v globino tudi oba alpinista. Sodeč po uri Maksa Časa je bilo to v ponedeljek 11. februarja, ob 9.53.

Prve poizvedbe za njima so bile brez uspeha; poizvedovalna skupina sproži akcijo. Prek baze alarmira milico in se umakne, ker je pričelo snežiti in je bila vidljivost zelo majhna. Zaradi neznanega, razčlenjenega in nepreglednega terena, pa tudi zaradi netočnih kart tovariši pogrešanih alpinistov zavijejo v napačno plaznico proti dolini Ropjane. Iz Slovenije odpotujeta še istega dne popoldne s posebnim letalom vodnika, tovariša Anton Novak s psom Lonom in Borut Razinger s psico Sidro z Jesenic.

V četrtek, 14. februarja, v dolinah sneži in dežuje, v višinah zapade skoro 1 m novega snega. Poljaki raziskujejo teren pod napoko, vendar zaradi nevarnosti plazov odnehajo. To store na njihovo opozorilo tudi reševalci v Ropjani, ki iščejo na plaz, orjaških razsežnosti v brezupnih okoliščinah.

V skupini sta sodelovala oba vodnika s psoma, miličniki (2), vojaki (2) ter alpinisti oziroma planinci in gorski reševalci (8), od teh petorica iz Ivangrada. Delo na plaz, je potekalo v izredno težkih terenskih in vremenskih okoliščinah. Vsipal se je dež s snegom, močno je bril veter, sneg je bil moker. Reševalcem se je vgrezalo do pasu, psa pa se skoro nista mogla premikati. Spričo nevarnosti novih plazov je bilo iskanje ta dan končano.

Snežilo in deževalo je še neprestano vso noč in naslednji dan, zato so sklenili, da z iskanjem počakajo. V takih razmerah bi bil umik s plaz, nemogoč, če bi se više utrgal nov plaz, razen tega so domačini izjavili, da reševalci verjetno ne iščejo na pravem plaz. Nakazali so možnost, da sta pogrešanca v plaz, na Jezercih.

V soboto, 16. februarja, so alpinisti ponovno analizirali stanje ter s pomočjo fotografij in specialk iskali pravi plaz. Ko se je megla vzdignila, jim je to uspelo. Na plaz, so našli vrh in cepin, kar je potrdilo, da so na pravi sledi.

Iz poročila mešane reševalne skupine GRS Črne gore in GRS Slovenije povzemamo bistvene ugotovitve o akciji 16. in 17. februarja 1974:

»V Gusinje smo prispeli 17. februarja ob 3.30, na plaz, na Jezercih smo bili ob 9.40, ob 10.25 je začel iskati pes Lon, ki ga je vodil Anton Novak. Pes je iskal dvajset minut, nakar je nadaljevala psica Sidra do 11.20. Našli nismo ničesar. Dobrih pet minut kasneje je Lon v globini 30 cm našel temne naočnike, nato pa do 11.55 ničesar več. Spet je prišla na vrsto Sidra in ob 12.20 odkrila Branka Logarja. Ležal je v globini 50 cm na stičišču dveh rokavov plaz, kakih 100 m od njegovega konca.

Ob 14. uri smo ponovno pričeli z delom. Pes Lon je čez 20 minut našel uro, ki je ležala v globini 20 cm. Bila je v istem kraku plaz, kot truplo Branka Logarja in

v isti višini kot naočniki. Psa sta nato izmenoma še večkrat iskala do 16. ure, ko smo z iskanjem prenehali zaradi pretrujenih psov. Živali nista bili več natančni. Odločili smo se, da prenočimo kar na plaz, da bi ne izgubljali časa na poti. Zgradili smo si bivak in naslednjega dne ob 7.10 že zastavili z delom. Lon je ob 7.25 že rahlo nakazal kraj, kjer smo kasneje našli Maksa Časa, vendar sondiranje ni pokazalo ničesar. Po zamenjavi je dokaj nejasno nakazala zasutega tudi Sidra. Reševalci so začeli kopati jarek, v katerem je psica nakazovala na desni rob plazu. Jasne znake je dal šele Lon, pospešeno smo nadaljevali z delom. Končno je pes ob 8.55 v jarku začel kopati in v globini 30 cm, to je 150 cm pod površino snega, odkril še drugega ponesrečenca.»
Težka in zahtevna akcija, ki je trajala skoro ves teden, je bila s tem končana, preživeli in reševalci so bili bogatejši za marsikatero spoznanje.

1. Priponbe k delu alpinistov

1.1. Odprava je delovala v razmeroma neznanem gorskem svetu, za katerega alpinisti niso imeli zanesljivih kart. Ob nesreči se je to odrazilo v napačnem sklepu, čez da je plaz odnesel navezo v dolino Ropjane. Posledica je bila, da so reševalci iskali na napačnem plazu in da se je vsa akcija zavlekla.

1.2. Člani odprave so pričeli z vzponi v slabem vremenu. V dolinah je deževalo, v višjih legah pa snežilo, kar bi nujno morali upoštevati. Nevarnost plazov se je kazala tudi v manjših plazičih. Opasti, ki so alpiniste ovirale pri izstopu iz stene, so zadosti zanesljivo znamenje za kložasti sneg in zamete ter s tem za plazove sprijetega snega. Bolj bi kazalo upoštevati tudi globoki novi sneg.

1.3. Naveza Čas-Logar med vzponom ni upoštevala varnostnih navodil oziroma pravil, ki zahtevajo, da je treba čez nevarno snežišče posamič, hodi en sam član naveze, drugi ga varuje in nadzira z varnega stojišča. Če bi tako storila pred ozebnikom, bi skoro zanesljivo ostal živ vsaj en član naveze, ki bi takoj po nesreči lahko ukrenil vse potrebno za reševalno akcijo. Povsem možno je tudi, da bi se plaz ne sprožil, če bi ga obremenil le en alpinist.

1.4. Ob nesreči v Prokletijah so se pokazale tudi pomanjkljivosti v obveščanju. Dogovorjene zveze ob 9. uri v ponedeljek ni bilo, to pa je povsem ohromilo bazo, ki zaradi tega ni vedela, kaj dela naveza gori, ni pa mogla kar takoj sklepati na najhujše, saj bi se tovarišema lahko samo pokvarila radijska postaja. V podobnih primerih bi morala za vse naveze veljati brezpogojna disciplina. Zveza ob dogovorjenem času mora biti. Če se pokvari radijska postaja, naj alpinisti pomagajo z raketami ali drugimi dogovorjenimi znaki ob določeni uri.

2. Delo reševalcev in lavinskih psov

2.1. Delo reševalcev je bilo učinkovito in usklajeno, v začetku neuspešno zaradi napačnih podatkov.

2.2. S psi je morala sodelovati GRS PZ Slovenije, kar kaže na pomanjkljivo opremljenost GRS PZ Črne gore, kjer plazovi pogosto delajo preglavice in materialno škodo prebivalcem.

Vodnike in pse je kljub veliki oddaljenosti in slabemu vremenu prepeljalo v Črno goro letalce Aerokluba Stanko Bloudek iz Ljubljane.

2.3. Vodnika sta med akcijo opazila, da se psa, ki sicer nakažeta živahno in jasno, v resničnih razmerah obnašata bolj zadržano in dokaj medlo, kar je treba v bodoče upoštevati pri vseh živalih, ki se verjetno boje mrtvega človeka.

3. Podatki o plazu

3.1. Plaz se je utrgal v ozebniku, širokem 2 do 15 m, kakih 20 m pod grebenom na gori Maja Bals, nekako 100 m pod vrhom, to je v nadmorski višini okrog 2540 m.

3.2. Bil je plaz sprijetega, kložastega snega, na kraju napoke je bila kloža globoka nekako 1 m.

3.3. Plaznica je segla ca. 2000 m daleč, višinska razlika med napoko in vršajem plazu je znašala 1300 metrov.

3.4. Strmina pobočja na območju napoke je 45°.

II. Nesreča smučarjev na Lopati, Vogel, Slovenija

Petega marca 1974 je GRS v Bohinju dobila obvestilo, da v hotelu Jezero pogrešajo gosta Almo Bevc in Tomaža Jurmana, ki sta že prejšnjega dne popoldne s smučmi odšla na Vogel, od koder sta se okrog 16. ure nameravala po Žagarjevem grabnu spustiti v dolino.

Vreme je bilo na moč slabo. Bilo je megleno, pihal je veter in močno je snežilo, zato so reševalci dopuščali možnost nesreče v plazju in vzeli v akcijo tudi dva lavinska psa.

Akcija se je pričela 5. marca 1974 ob 13. uri, nehala pa 6. marca ob 7. uri. Reševalci so na plazju v Žagarjevem grabnu našli mrtvo Almo, v steni pa zasledili še živega Tomaža, katerega so po naporu in tveganem reševanju rešili naslednje jutro.

Iz pripovedi preživelega je razvidno, da je nesrečo pripisati nepredvidnemu ravnanju obeh smučarjev, ki sta odšla na turo v megli, vetru in snežnem metežu in že kmalu po odhodu z Vogla zgrešila smer proti Žagarjevemu grabnu. Za tisti dan sta se oskrbela tako, da sta vdrla v lovsko kočjo ter tam dočkala jutro. Snežilo je čedalje huje, hotela sta se vrniti na Vogel, vendar sta v metežu zašla, nakar sta spet hotela poiskati Žagarjev graben. V predelu, ki se imenuje Lopata, se je pod Tomažem speljal plaz novega snega, na koncu katerega je kakih 150 metrov niže zgubil levo smučko, medtem ko se mu je desna zapičila v stari sneg. Zavoljo sunka si je zlomil nogo, pri čemer mu je sezulo čevlji, ki je izginil v globini. S kraja nesreče se je uspel zavleči v nekako zavetje pod skalami, ko pa mu je hotela na pomoč Alma, jo je na gladki podlagi spodneslo. Ker se ni mogla ustaviti, je padala prek previsov in skokov kakih 300 metrov globoko in obležala mrtva na vrhu usodnega plazju.

III. Nesreča rudarjev v Osogovskih planinah, Makedonija

Pet rudarjev, ki so šli na delo v rudnik »Zletovo Sasa«, Nikola Miladinovski, Cvetko Micevski (54) in Ljubče Ristovski (23) iz Židilovega pri Krivi Palanki, Drago Stefanovski (40) iz Irena in Mile Kristovski (31) iz Kostura, je 15. januarja 1974 zasul snežni plaz. Štiri rudarje so mrtve odkopali že 15. januarja, petega pa, tudi mrtvega, 16. januarja ob 13. uri.

Plaz je zgrmel z gore Rujen (2252 m) v Osogovskih planinah, na jugoslovansko-bolgarski meji.

Pobočje, po katerem je zdrsel plaz, je bilo dolgo 800 m, široko pa 200 m.

Nesreča se je primerila nedaleč od rudnika »Sasa« pri Makedonski Kamenici. Reševalne skupine so morale odstraniti ogromne količine snega, da so prišle do zasutih rudarjev.

IV. Plaz zasul C postajo Kaninskih žičnic

Prve dni marca je na območju Kaninskih žičnic močno snežilo, po dokaj revni zimi so 4. marca zvečer namerili skupno snežno odejo v višini ca. 380 cm. Novega snega je padlo čez 1 m.

Četrtega marca okrog 18. ure je strojnik Edo Rot z Žage 93 pri Bovcu odmetaval sneg s postaje, ko ga je nenadno zajel plaz nesprijetega novega snega, ki se je utrgal na pobočju v neposredni bližini izhoda proti postaji D. Snežna gmota ga je v stoječem položaju pritisnila k stebru in mu onemogočila kakršnokoli gibanje ter tudi močno otežkočila dihanje.

V času nesreče je žičnica tekla, z njo so se v gondolah vračali v dolino delavci. Gondole so treščile v visoko nagrmađeni sneg, ki je zapiral prehod v postajo. Tri gondole so tako obtičale v plazju, pri čemer se je zadnja razbila. Iz nje je padel električar Ivan Guček, ki je prisebno ustavil žičnico.

Skupaj s tovariši je oskrbel poškodovanega sodelavca Josipa Jankovskega, ki je bil ranjen zaradi trka, nato so pričeli iskati strojnika Rota. K sreči so ga kmalu našli in osvobodili iz objema plazju. Dali so mu prvo pomoč in ga odpustili v domačo oskrbo, Jankovskega pa poslali na opazovanje v bolnišnico.

GRS iz Bovca je prišla na kraj nesreče takoj po nesreči in osvobodila delavce v preostalih 5 gondolah. Odmetali so sneg, da je žičnica spet lahko nemoteno obratovala.

V nesreči, ki bi lahko imela hujshe posledice, se je pokazala prisebnost delavcev, ki so z naglimi ukrepi rešili dva človeka ter obvarovali naprave pred še večjo škodo, ki pa je kljub vsemu dosegla 20 000 dinarjev.

Tovariška pomoč se je odlično obnesla, izkazalo pa se je v vsej teži tudi to, da bo C postajo treba temeljito zavarovati, saj je izpostavljena udaru plazov z vseh pobočij, zlasti pa iz grabna pod Malim Škdnjem.

DR. MILANU OROŽNU V SPOMIN

četrtak, dne 1. avgusta, smo na kamniških Žalah položili k večnemu počitku dr. Milana Orožna.

Njegovi Kamničani so mu izkazali zasluženost čast. Dr. Milan Orožen je bil človek visoke duhovne kulture, a tudi demokrat najčistejšega kova. Oboje se je pri njem zlivalo v harmonično enoto. Bil je velik ljubitelj narode, zlasti naših prelepih gora, častilec znanja in umetnosti, zlasti glasbe. Kdor ga je poznal, ga cenil in imel rad. Bil je res neomajen domoljub in trdno povezan s svojim rodом, s svojimi že davno umrlimi in še živečimi mladimi in prav mladimi člani. Usoda mu je dodelila dolgo življenje. Imel je tudi srečo, da je lahko pogledal daleč nazaj v preteklost svojega rodu. Stari stric Ignacij je za svoje sorodnike napisal rodovnik, kakršnega ima pri nas le malo število rodbin. To in pa dejstvo, da je sam dolgo živel, je privedlo do tega, da ga imajo za svojega vsaj trije kraji. Laško, odkoder izvira njegov rod, Celje, kjer je deloval četrto stoletja kot odvetnik, ljubitelj planin in glasbe, ter Kamnik, kjer je preživel najlepša leta svojega življenja in kjer je našel zvesto in skrbno spremljevalko na svoji življenjski poti.

Njegov rod je prvotno nosil Kačičevo ime. Kačiči so živeli v Radoblju, zaselku med Laškimi in Rimskimi Toplicami, na pobočju tik nad levim bregom Savinje. Bili so podložniki laške gosposčine. Urbar iz leta 1524 navaja med vaščani kmeta Pavla. Urbar iz leta 1582 pa že ima med kmeti Pavlovega sina Jurija Kačiča.

Priimek nas spominja na pleme Kačičev v Neretljanski krajini, primorski oblasti med Splitom in spodnjo Neretvo. Vendar Ignacij Orožen, strogi zgodovinar, te misli ni izrekel.

Jurij Kačič je imel sina Tomaža (roj. 1612). Tomažev najstarejši sin Mihael (roj. 1635) je ostal na kmetiji v Radobljah. Še danes je v okolici Laškega več rodbin, ki nosijo Kačičevo ime.

Mihaelov brat Pavel se je po priženil v Olešče na Orožnovo kmetijo. Olešče, ki so se nekdaj imenovala Velešče, so zaselek, ki leži na terasi pod svetijskim Velikim vrhom, dobro uro vzhodno od Laškega. Pod zaselkom teče Lahomščica. Onostran potoka je zaselek Tevče, odkoder izvira rod našega epika Antona Aškerca in umetnostnega zgodovinarja Avgusta Stegenška.

V Oleščah je še ohranjena kmetija, ki se p. d. imenuje Orožnova.

Pavlova žena je bila Jera Orožen. V Oleščah je še ohranjena njuna kmetija, ki se p. d. imenuje Orožnova (po Ignaciju Orožnu: Orožnovo selo).

Pri vpisu rojstva drugega otroka je laški župnik označil Pavla Kačiča s priimkom Orožen. To ime se ponavlja pri vseh naslednjih deseterih otrokih. Oprijelo se je tudi vseh nadaljnjih potomcev. Od Pavla je prevzel domačijo najmlajši sin Jakob (roj. 1700).

Jakob je imel deset otrok. Četrty med njimi, Matija (roj. 1729), se je priženil na Kačunov dom v Slivnem, gorskem zaselku pod Maličem nad Rečico pri Laškem.

Vendar se na Slivnem njegov rod ni nadaljeval. Posestvo je prevzela hči Uršula, ki se je poročila s Tomažem Slancem. Edini sin Matija (roj. 1769) se je priženil v Laško na dom Terezije Mohoričeve in se je začel baviti s trgovino.

Matijev sin Ignacij (roj. 1796) je bil po rojstvu in poslu tržan. Oženil se je z Marijo Ramsakovo in kupil leta 1819 na Velikem trgu (pri nadžupnijski cerkvi) hišo št. 1, nato pa leta 1832 od trgovca Ožbola Dereanija ob vhodu na Veliki trg stoječo hišo št. 94. Dereaniji so bili Italijani in so zato njegovo trgovino imenovali »Pri Lahu«. Leta 1840 sta ob velikem požaru obe hiši zgoreli. Ignacij Orožen in žena Marija sta ju obnovila. Trgovina je šla prav dobro. Ker še ni bilo železnice, je Ignacij Orožen s konji hodil v Trst po blago. Pokojni Milan je to rad omenjal.

Ignacija sin Ignacij (roj. 30. jan. 1819), je postal duhovnik. Od 1844 do 1854 je bil najprej kaplan in nato vikar v Celju. V tem času je napisal Celjsko kroniko (1854), prvo sestavno zgodovino Celja, ki je še danes čitanja vredno in zelo iskano delo. Baval se je že tudi z arheologijo. Iz Celja je prišel za župnika v Mozirje. Tu so ga navdušile Savinjske Alpe. Začel jih je obiskovati. Dne 20. avgusta 1855 je že bil na Ojstrici. Ljubezem do gora mu je ostala trajna. Iz Žalca je prišel leta 1865 za nadžupnika k Sv. Križu pri Rogaški Slatini. Leta 1867 je prišel v Maribor, kjer je bil stolni korar, šolski nadzornik, ravnatelj duhovnega semenišča in 12 let predavatelj na bogoslovju. Ponujali so mu mesto lavantinskega (mariborskega) škofa, vendar ga je odklonil. Bil je ves v študiju zgodovine. Napisal je razen krajših spisov 8 obsežnih zvezkov Zgodovine lavantinske škofije. Delo je sicer posvečeno zgodovini župnij in cerkva, vendar v posameznih poglavjih prav izdatno posega tudi v posvetno zgodovino. Še danes je nenadomestljivo za vsakogar, kdor se hoče iz prve roke poučiti o zgodovini bivše Spodnje Štajerske. Ignacij je ostal do konca svojega živ-

ljenja skromen človek, zaveden narodnjak in objektivni raziskovalec preteklosti. Umril je leta 1900.

Trgovino v Laškem je prevzel brat Franc (roj. 1824). Dva njegova sinova sta študirala. Franc (roj. 1853) je postal profesor. Slovenska Matica je izdala njegovo Vojvodino Kranjsko v dveh delih. Poleg tega je napisal več zemljepisnih učnih knjig in izdal nekaj šolskih zemljevidov. Ko je bilo leta 1893 ustanovljeno Slovensko planinsko društvo, je postal njegov predsednik. To funkcijo je opravljal 5 let in napisal celo vrsto daljših in krajših planinskih spisov. Umril je leta 1912 kot častni član Slovenskega planinskega društva. Koča na Črni prsti je dobila njegovo ime.

Francev brat Emil (roj. 1858) se je posvetil pravniskemu študiju in je postal notar. Služboval je v Soštanju, Trebnjem in Kamniku. V Kamniku se je ustalil, mesto je vzljubil. Ko so Kamničani leta 1906 gradili dom na Kamniškem sedlu, jih je izdatno podprl. To je storil tudi potem, ko je bilo po požaru treba dom obnoviti.

Notar Emil Orožen se je leta 1885 poročil z Egido Doljanovo, ki je bila rojena v Bakru. Med njegovimi petimi otroki je bil najstarejši Milan, ki se je 12. marca 1885 rodil v Soštanju. Še kot deček je prišel v Kamnik, kjer je preživel svoja najlepša mladostna leta. Po zgledu svojega očeta je tudi on postal vnet planinec. V planinah je v družbi svojih prijateljev preživel mnogo radostnih dni. Mlajšim tovarišem je bil tudi planinski vzgojitelj. V Kamniku si je našel zvesto ženo in pridno mater, Josipino Močnikovo, hčerko priljubljenega kamniškega lekarnarja.

Po končani gimnaziji se je Milan posvetil juridičnemu študiju. Ko je opravil predpisano prakso pri sodišču, je leta 1913 sprejel mesto pri znanem celjskem notarju Lovru Bašu. Čez nekaj mesecev je prešel k advokaturi. Štiri leta je bil koncipient v odvetniški pisarni dr. Ernesta Kalana, ki je bila prava šola bodočih odvetnikov. Ob propadu stare Avstrije je odprl samostojno pisarno.

Politično delo mu je bilo manj po volji, dobro je razumel, da je bilo za tedanje dobo vsaj tako, če ne še bolj pomembno kulturno delo. Čim je prišel v Celje, se je zlasti posvetil glasbeni dejavnosti. Pri Celjskem pevskem društvu je bil vnet pevec, v salonskem orkestru Čitalnice pa je igral prvo violino.

Ko je nastala stara Jugoslavija, je postal delaven član Glasbene Matice, ki je ustanovila in vzdrževala glasbeno šolo. Ko je prvi predsednik Glasbene Matice Mirko Gruden, ravnatelj podružnice Ljubljanske kreditne banke, leta 1929 odšel v Ljubljano, je postal dr. Milan Orožen njegov naslednik. Bila je v veliki meri njegova zasluga, da je Glasbena šola tako lepo uspevala. Bil je desna roka njenega ravnatelja Karla Sancina. Ni bila mala stvar pridobiti za šolo potrebna sredstva. Kot predsednik Matice je skrbel zanjo do konca stare Jugoslavije. Za okupacije se je umaknil v Ljubljano. Po osvoboditvi se je v Ljubljani definitivno naselil in kot jurist še vedno delal. Zdaj pa zdaj smo ga videli v Celju, prihajal je obiskovat dobre znance in prijatelje, mnoge je pa tudi spremljal na večni poti.

Zadnjikrat sem ga srečal februarja letos v Portorožu, kjer je bil z rodbinama svoje hčerke in svojega sina. Družba mladih in najmlajših članov rodu mu je dobro dela, ob tej priložnosti se je pa tudi s sentimentalnim občutkom spomnil svoje žene, ki ga je prejšnje leto zapustila: »Kaj bi dal, če bi bila še ona tu in bi lahko doživljala radost sredi mladih src! Bila je tako dobra, še preveč je skrbel za zame!« V juniju je bil še v Logarski dolini, kjer se je razgovarjal z mladimi ljubitelji planin. Ob tej priliki je v Celju obiskal svojega prijatelja in dolgoletnega predvojnega predsednika Celjskega planinskega društva dr. Milka Hrašovca. Na usodni dan se je ob desetih zvečer še veselo počutil v krogu svojih dragih domačih. Pred polnočjo je mirno zaspal, zdravniška pomoč je prišla prepozno.

Dr. Milan Orožen je imel poteze najvidnejših članov svojega rodu. Čeprav je bil mirnega značaja, mu ni bilo dano, da bi trajno užival srečo in zadovoljstvo. Živel je v dobi, ki tudi njemu ni dala miru. Toda o tegobah, ki jih je moral preživeti, ni nikoli tožil. Zdaj uživa večni mir v družbi svoje dobre žene in obojnih dragih.

ŠVICARSKA LETALSKA REŠEVALNA SLUŽBA NA DELU

Inž. PAVLE ŠEGULA

Letalsko reševanje v Švici ni nekaj novega, o njem sem pisal že večkrat po srečanjih IKAR. Od skromnih začetkov se je reševanje z letali prebilo daleč v ospredje in danes že predstavlja močno oporo v vseh akcijah, kjer gre za življenje in smrt prizadetih, pa tudi oporo GRS v tem, da jo razbremenjuje tam, kjer bi sicer bilo potrebno dolgotrajno garaško delo mnogoštevilnih reševalcev.

Seveda so še izjeme, ko je SRFW (Schweizerische Rettungsflugwacht – Švicarska letalska reševalna služba) brez moči. Noč, megla, dež in sneg, vihar in veter ne dopuščajo poletov, vendar kaže, da se tudi tu razmere spreminjajo. Znanе so že izjeme, čim pa so tu izjeme, se tudi še tako nemogoča stvar sčasoma spremeni v vsakdanjo.

V Sloveniji se letalsko reševanje po zaslugi RSNZ SRS, GRS, posameznih reševalcev in, ne nazadnje, pilotov že nekaj let uspešno prebija. Zategadelj najbrže ne bo odveč, če ob delovni bilanci SRFW poleti 1973 prikažemo, kaj se da doseči, če so na voljo sredstva in primerna organizacija.

Poleti 1973 je SRFW dosegla tako veliko število akcij, da se je njeno delo v celoti izkazalo kot javna nujnost. Junija, julija, avgusta in septembra je bilo 513 poletov v gorah (reševanje v gorah, turisti, smučarji, prenos mrtvih in iskanje pogrešanih), 173 poletov zavoljo prenosa poškodovancev v primernejše zdravstvene ustanove in 95 repatriacijskih poletov, to je prevoza bolnikov v domače kraje.

Veliko število akcij v gorah je tako posledica vedno večjega števila alpinistov in vzponov na nekatere »modne« vrhove. Tehnika reševanja v gorah se je izboljšala v celoti, izredno pa se je tudi razvilo in izboljšalo reševanje s helikopterji in letali. Letalska reševalna služba dandanes uspešno posega v dogajanje celo tam, kjer so do nedavna le z največjo težavo uspevali najbolj izurjeni gorski reševalci in vodniki, ki so v ta namen opravili nemalo dolgotrajnih, nevarnih in dragih podvigov. Visoko znanje, ki so ga v dolgih letih (1960) osvojili piloti SRFW v številnih, skrajno težkih akcijah, se danes že obrestuje. So piloti, ki rešujejo tudi v temni noči, v metežu in megli. Za primer naj navedemo reševanje opolnoči 20. julija 1973 iz skrajno težke stene Ruinette in reševanje ob zori iz Eigerja, iz SV stene Piz Badile. Videti je, da so akcije te vrste za SRFW že del vsakdanje prakse.

Povečanje števila poletov zavoljo prenosa poškodovancev ima več vzrokov. Po eni strani je vedno več akcij v gorah, mnoge je treba prenesti iz manj opremljenih bolnic, ki niso specializirane za nego težko poškodovanih (padec v vrv – umetne ledvice, poškodbe lobanje, hrbtenice itn.), v centre, ki so vsestransko temeljito opremljeni. Še največ pa je k temu pripomogla uporaba t. i. »baby helikopterja«, ki ima svojo stalno bazo na strehi otroške bolnišnice v Zürichu. Ta helikopter je rešil že lepo število prezgodaj rojenih otrok. Helikopterji te vrste opravijo tudi največ nočnih poletov prek Alp.

K povečanju števila repatriacijskih poletov je prispeval ambulantni helikopter »Henri Dunant«, ki je opremljen kot intenzivna postaja univerzitetne klinike in je svoje poslanstvo opravičil s skoro stotimi poleti v prvih mesecih svojega dela. To je privabilo tudi številne turiste, katerim je helikopter najboljšo sredstvo za varen prevoz v domovino, če jih v Švici doleti nesreča, da se vključujejo v članstvo SRFW*

Kaže, da bodo v obdobju masovnega turizma repatriacijski poleti poglavitna naloga SRFW. Očitno pa je to spredvidela še letalska reševalna služba. Številne turistične institucije, ki bi morale že davno same spoznati smisel, namen in potrebo te dejavnosti za težko ranjene in akutno bolne, stoje še vedno ob strani.

Od začetka svojega obstoja dalje je SRFW zabeležila največ akcij avgusta lani. Bilo je 192 poletov (avgusta 1972 le 148), torej povečanje za 36,4%. Na prvem mestu so bili reševalni podvigi v gorah (74), slede repatriacije (37) in 31 premestitev. Z obžalovanjem moramo k tej bilanci omeniti 20 akcij, v katerih so letalci prepeljali v dolino 28 mrtvih.

Razumljivo je, da je ta, nadvse živahna dejavnost terjala od SRFW in sodelujočih organizacij veliko prizadevnosti. Vložiti je bilo treba mnogo naporov. Skoro 100 poletov (96) je opravil helikopter iz Interlakena, tipa alouette II. Ambulantni helikopter je

* O tem smo v PV že poročali. Posamezniki, ki plačajo letno pristojbino, imajo pri reševanju s helikopterjem znaten popust in velike olajšave. Možno je družinsko zavarovanje, pristojbine so nizke, ca. 20 Sfr.

bil le za en polet krajši (95). Tudi alouette II iz Zermatta (92) in »baby helikopter« (jet ranger) z 91 poleti nista dosti slabša. Končno je tudi še aloüette III iz Samedana, ki je letela 57-krat. Jasno je, da gre za potrebe, helikopterji pač lete po potrebi. Če ni poziva, ni poleta.

In sedaj še nekaj o akcijah v gorah.

Poleti in jeseni leta 1973 je Matterhorn doživel pravo ofenzivo, pa tudi 20 smrtnih nesreč, helikopterji so torej morali pogosto prenašati mrtve. Spričo takih okoliščin so specialisti SRFW pogosto razmišljali, kaj bi bilo storiti, da bi zmanjšali število nesreč in zagotovili boljšo, hitrejšo pomoč.

Podatki kažejo, da odpade večina časa (90%), potrebnega za celotno akcijo, na obveščanje. Zato so se pri SRFW odločili, da izdelajo zelo preprosto in zanesljivo radijsko postajo. Konstruiral jo je Robert Thoma iz Schwarzenbacha, Švica. Postaja bo letos nameščena v koči Solvay na Matterhornu.

S pritiskom na rdeč gumb se vključi aparat za 30 sekund. To je dovolj za kratko obvestilo, ki ga hkrati slišijo v Zermattu in v vseh helikopterjih, ki so tisti hip v zraku. Centrala lahko postajo spet vključi s selektivnim pozivom ter tako omogoči ljudem v stiski dodaten pogovor. Da jim seveda lahko tudi navodila za nadaljnje ukrepanje. Možnost vkapljanja postaje s pozivom iz doline daje lepo priložnost, kadar iščejo pogrešane. Sprejemnik ima namreč zvočnik, zavoljo tega ga je moč slišati tudi v večji razdalji.

Pilot SRFW Siegfried Stangier je 21. julija 1973 opolnoči imel precej dela, da je v oblakih, metežu in popolni temi opravil prvo letalsko nočno reševanje v JZ steni Ruinette.

Ko sta dve angleški navezi sestopali proti prevalu Col du Mont Rouge, ju je presenetilo padajoče kamenje. Prebilo je vrh, s katero je soplezalec varoval mlado alpinistko, kamen je nadalje poškodoval vratna vretenca drugemu plezalcu. Nepoškodovan član naveze je sam sestopil do Chanrion-Hütte ter ob osmih zvečer poklical na pomoč. Reševanje je takoj steklo.

Centrala iz Zermatta je poslala na južni greben Ruinette helikopter z dvema gorskima vodnikoma in zdravnikom. Medtem ko je zdravnik imel opravka s poškodovancem, sta vodnika spremila alpinistko in njenega partnerja do helikopterja, ki ju je odnesel do koč. Pilota pa je tu čakalo še težavno delo. V skrajno težavnih vremenskih razmerah je moral ponovno vzleteti in iz stene z vitlom vzdigniti poškodovanega, ležečega v mreži v vodoravni legi. To je bilo skrajno težavno, vendar je uspelo, ker je bil helikopter opremljen z odličnimi žarometi (mitralux). Akcija je torej uspela kljub temi, oblakom in metežu. Pilot je vkracal ponesrečenca, za njim pa še oba gorska vodnika in ob dveh ponoči po vmesnem postanku v Chanrion-Hütte odnesel svoje varovance v Sitten.

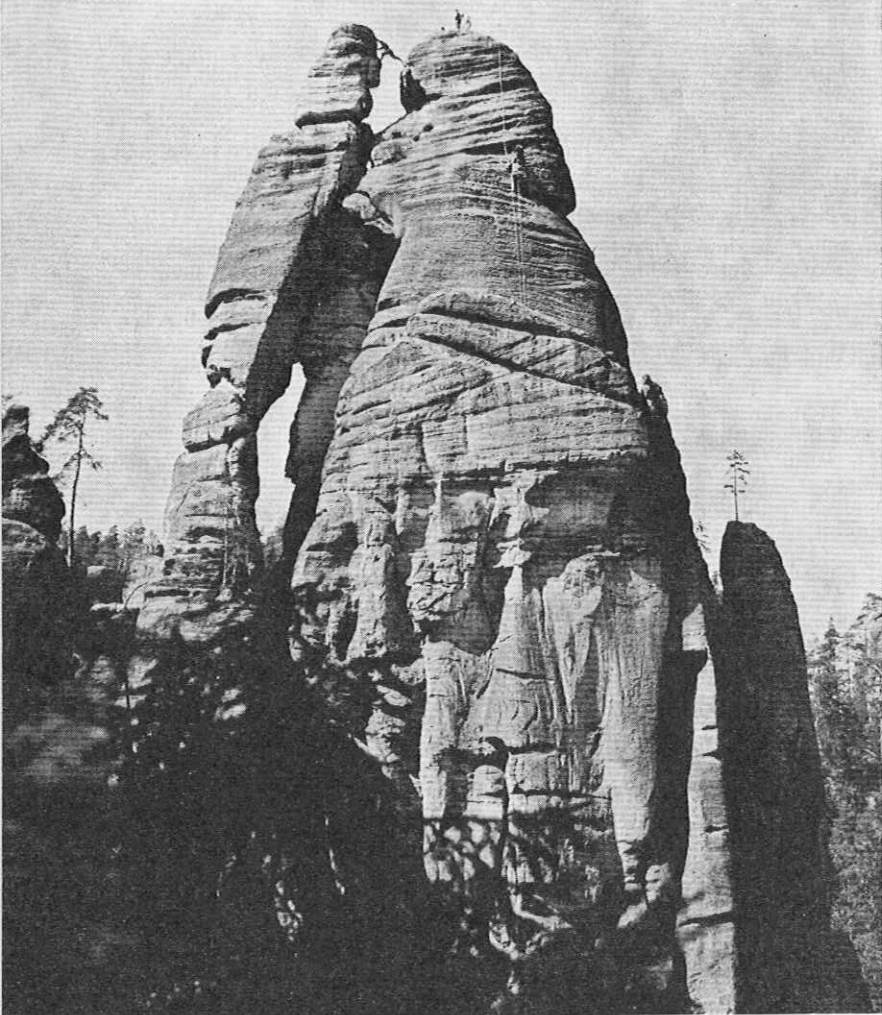
SRFW je lahko zadovoljna, potolažijo se pa lahko tudi najbolj črnogledi nasprotniki reševanja z letali. Razvoj letalske tehnike, helikopterjev in pomožne opreme bo dal še marsikaj, kar se nam danes zdi nemogoče.

Berg-Echo je že opisoval podobno akcijo nemškega pilota, ki ga je ujela noč. Čeprav to ni bila akcija v steni, je bila vsega spoštovanja vredna. Pilot je letel v temi, v neznanem svetu (imel pa je izkušenega spremljevalca člana GRS) in uspel.

V DEŽELI PEŠČENJAKOV

a dan odhoda sem zvedel, da se bom proslav 50. obletnice alpinizma na Češkem in Moravskem udeležil sam. Potovati tako dolgo pot z vlakom sam je res malo dolgočasno, toda zdržati se da. Iz Ljubljane sem odpotoval v ponedeljek zvečer (20. 5. 74.), v torek popoldan sem pa že prispel v Prago. Organizatorja proslav, to je Československy horolezecky svaz, mi ni bilo težko najti. Tam so me seznanili s programom in z udeleženci. Vabili so predstavnike socialističnih držav, toda vabilu so se odzvali poleg Jugoslavije le še Madžari in Bolgari. Med sabo smo se zelo hitro spoznali in zvečer smo že sedeli ob pivu v prijateljskem vzdušju. Prvo noč smo prespali v Pragi kar v telovadnem domu. Naslednji dan pa so nas odpeljali v 100 km oddaljeno mesto

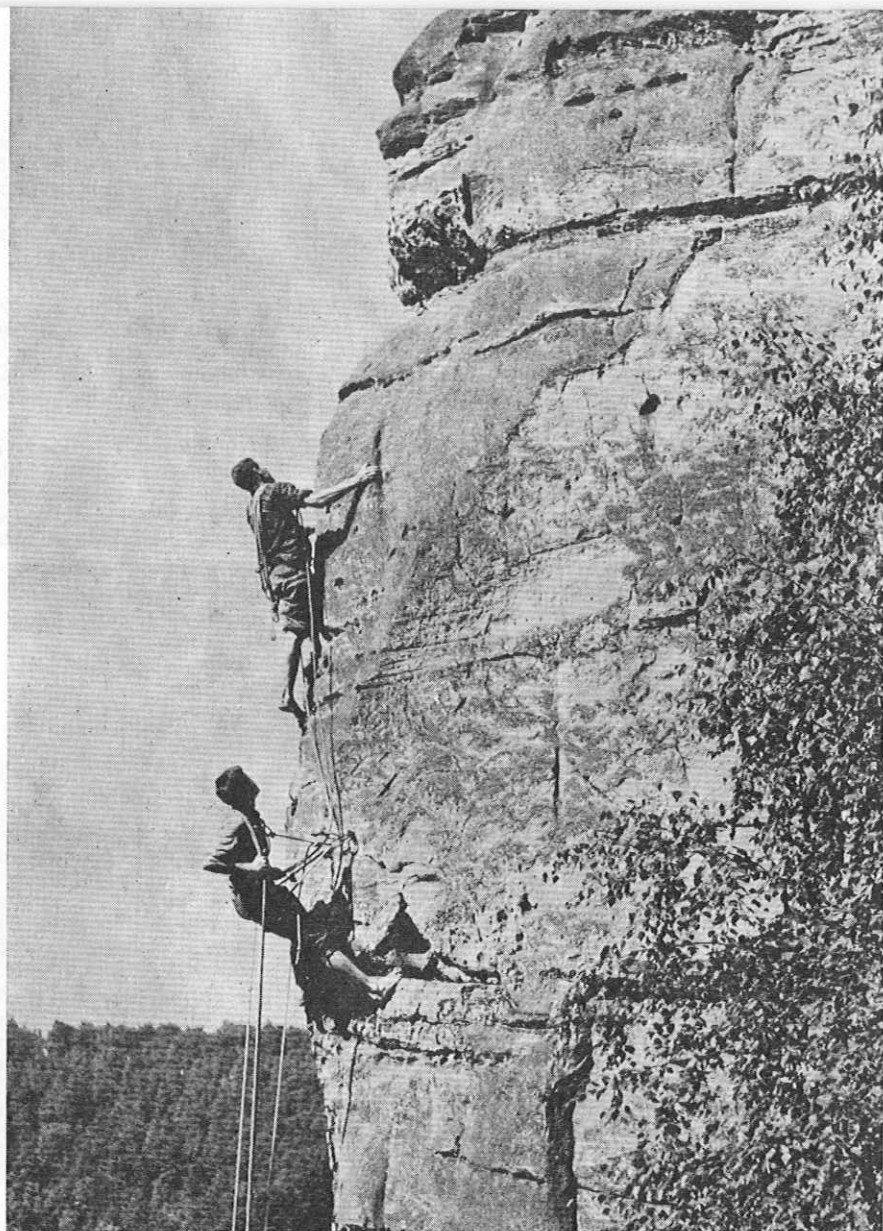

Jičin, od tam pa še nekaj km v kraj Prachov, ki leži na robu Češkega raja. Po kosilu smo si ogledali del Češkega raja. Češki raj se imenuje pokrajina, polna peščenjakov. Tokrat sem jih prvič videl na lastne oči, po češko piskavce. O njih sem do sedaj le bral v Kuhařjevi knjigi. Njihova oblika, posebno pa še navpičnost mi je vzbujala pozornost. Rastejo iz majhnih vzpetin, nadmorska višina se giblje okrog 400–450 m, dosežejo pa višino do 50 metrov. Zgradba peščenjakov se precej razlikuje od naše skale, po domače povedano so videti taki, kot da so iz zmrznjene mivke. Zaradi takšne sestave je prepovedano plezati nanje v zimi ter v dežju. Ko je stena mokra, se precej več poškoduje, to se dobro vidi na tleh pod steno, ki so polna mivke. Vsak peščenjak nosi svoje ime npr. Menih, Igla, Kapelnik, Želva, Amerika, Sfinga itd. Na vrh vsakega pa je speljanih po več smeri. Zaradi drugačne zgradbe skale se tudi načini plezanja precej razlikuje od naših. V smereh so klini, zabetonirani obročkarji. Dodatnih klinov ne moreš in ne smeš uporabljati, saj tudi ni za to primernih razpok. Zagozde, lestvice se pri plezanju ne uporabljajo. Klinov je v smereh od dva do pet. Med vsemi peščenjaki je speljanih polno dobro označenih poti.

Slabo vreme v četrtek smo izkoristili za ogled mesta Jičín in njegove bližnje okolice. Nad krajem Turnov, ki leži ob cesti, ki pelje za Liberec, smo obiskali tri znamenite

Plezanje na »Barberino« v Přichrazech
Foto Milan Doubek

gradove. Prva dva, Valdštajn in Hruba skala, sta še ohranjena, medtem ko je tretji, Trosky, v razvalinah.

Soplezalce sem našel med domačimi alpinisti. Spoznal sem, kako se plezanje razlikuje od našega, in prav to me je tudi privlačevalo. Še sreča, da mi je Savenc dal še doma nekaj pojasnil o plezanju, kajti drugače bi ga polomil že pri čevljih. Pleza se v lahkih in mehkih čevljih, ki so bolj copati kot pa čevlji, saj so podobni našim »adidaskam«. Prva smer, v katero me je zapeljal soplezalec, je bila ocenjena s 7, kajti tam imajo oceno do 7, najtežje smeri pa ocenjuje s 7 a, 7 b in 7 c. Ob pogledih se mi je smer zdela nepreplezljiva, toda ko sem bil v njej, je postala prijaznejša, skratka zapeljiva. Priznam, plezal sem počasi in z velikimi pogledi za oprimki, pa je vseeno kar lepo šlo. Ugotovil nisem nič novega, če povem, da se plezanje oslanja pretežno na roke. Oprimki so zelo majhni, veliko je takšnih, da jih lahko držiš samo z dvema prstoma. Stopov največkrat sploh ni, tako da se z nogami pleza pretežno na trenje. Prvo smer sva plezala več kot uro, visoka je bila 50 m. Pravila ne dopuščajo, da bi klin uporabil za pomoč. Ko si v njem vpet, visiš na njem. Včasih se zgodi, da v enem klinu visijo tudi po trije, štirje plezalci. Običajno se na vsakem klinu varujejo, tako da raztežaji niso daljši od razdalje med klini. Na vrhu vsakega peščenjaka je vpisna knjiga in klin za spust. Kamor se ozreš, povsod polno peščenjakov. Drugi dan mojega

plezanja sem bil pa že tudi prvi v navezi. Seznanil sem se s smermi od 4. do 7. stopnje, razlike med njimi po težavnosti so pa zelo majhne. Veliko smeri teče po počeh, ki so preplezljive le z oporno tehniko. Od gostov sem plezal le jaz, druge so ta dan odpeljali na ogled gradu Kost. Ta grad namreč slovi po svoji obliki in mogočnosti po vsej Češki. Ta dan sem bil prijetno presenečen, videl sem toliko plezalcev, da se mi doma še sanjati ne bi upalo. V vsaki smeri je bilo nekaj navez. Plezali so vsi od mlajših do starejših, moški in ženske.

In tako sta mi zelo hitro minila dva zanimiva dneva. V soboto je bila glavna slovesnost v hotelu Skalno mesto. Po govoru predsednika Českoslovaškega horolezeckega svaza dr. Šurke in še nekaterih drugih so podelili medalje zaslužnim češkim alpinistom s Kuhařem na čelu. Imel sem priložnost govoriti z avtorjem knjige »Deset velikih sten«, ki je svojo kariero začel prav v peščenjaku. Večer so popestrili s filmi čeških ekspedicij na Nanga Parbat in Makalu.

Zadnji dan ob vznožju Češkega raja je bil namenjen za ogled skrbno pripravljene fotografske razstave vseh čeških odprav v tuja gorstva od Centralnih Alp pa do Makaluja. Popoldne smo pa zapustili kraj, v katerem smo preživeli nekaj lepih dni in se odpeljali nazaj v Prago. Le ponedeljek je bil namenjen za ogled glavnega mesta. Obdarili so nas z lepimi knjigami, in razšli smo se pozno v noč z željo, da se še kdaj srečamo tako prijateljsko kot tokrat.

Janez Kalan
AO Medvode

POT NA KOROŠICO

a izlet nam je manjkalo še nekaj denarja, zato smo se odločili, da bomo nesli deske na Korošico. Bile so štiri metre dolge in okrog deset centimetrov široke. Ko smo jih dobili, smo imeli pred sabo še okrog pet ur hoda. Nekdo je deske že nosil na Korošico in pravil, da je zelo hudo. Po prvih korakih mu nisem verjel, saj so se mi zdele peresno lahke. Nesel sem jih pet. Vreme je bilo sončno in pot je postajala vse bolj naporna. Že na prvem večjem vzponu jih je mnogo počivalo, jaz pa sem sklenil, da ne bom nič počival, saj je potem še huje nadaljevati pot.

Čez čas se je sonce skrilo in pričelo je grmeti. Začel sem se jeziti, zakaj sem vzel pet desk, ker me je na eno stran bolj vleklo (saj so bile na eni strani tri, na drugi pa dve). Začelo je pršiti in spomnil sem se, kako bi mi bila potrebna bunda. Postalo me je malo sram, kajti prej sem se smejal drugim, ki so jo imeli. Že v pol ure sem bil moker in deske, ki so željno vpijale dež, so postajale težje. Noge so postajale težke, komaj sem prišel na Vodole. Veter me je dobro prepihal, tako da sem komaj migal. Pot je bila od tu naprej strma in skalnata, hladili pa so jo snežni jeziki, ki so moleli čez našo pot. Ko smo prispeli do prvih skal, je dež prenehal in začelo je snežiti. Tokrat sem mislil, da se je nehala moja pot. Vsega premočenega so me sedaj spremljali še sneg, veter in mraz. Kmalu so mi otrpnili prsti in na deskah se je napravila ledena skorja. Počitki so postajali vse bolj gosti in nazadnje bi se najraje ulegel na sneg in zaspal. Noge sem komaj še premikal. Nagnem me je bičal v obraz, misel, da bom obupal, me je strašno grizla. Ko sem se ozrl po drugih, sem opazil enako utrujenost in obup. Želel sem si sonca kot še nikoli poprej. Na rokah nisem več čutil mraza, vroči in zatekli so bili prsti. Z njimi nisem mogel več migati in hodil sem kakor stroj. Tudi počival nisem več, kajti če sem šel, sem se vsaj malo ogrel, medtem ko sem med počitkom skoraj primrznil. Tudi rame so me bolele in kadar sem si zopet optal deske, me je strašno zbolelo. Snežinke so postale goste in videl sem le kak meter pred seboj. Vodnik je rekel, da v juniju že dolgo ni snežilo. Veter je pihal s tako močjo, da je včasih pograbil deske in me skoraj potegnil v brezno. Vsi grebeni so se mi zdeli enaki. Na vrhu sem pričakoval, da se bo prikazala koča. A na drugi strani vrha je bil nov greben in spet naprej nov vrh. Vsaka sekunda se mi je zdela daljša od katerekoli matematične ure. Med dvema vrhovoma je bil ponovno debel jezik snega, ki smo ga morali prečkati. Vsakič, ko smo šli preko kakšnega plazu, smo bili v smrtni nevarnosti, saj bi nas spodrslijaj odnesel kakih 100 m navzdol po snegu, na koncu pa so bile skale, ki bi poskrbele za hitri konec.

Poleg tega sem imel jopo vso zmrznjeno in če sem se hotel zganiti, sem moral udariti s koščkom ledu po njej. V nogah me ni tako bolelo kot v ramah. Mislil sem na kočo in toplo peč. V tem sem skoraj padel, ko sem se spotaknil na korenini

ruševja. Končno sem prišel do zadnjega grebena, pokritega s snegom. Zagledal sem ravnino in končno kočo. Zdela se mi je, da je vse le fatamorgana. Noge me niso več ubogale, kakor vkopan sem stal in gledal, gledal. Potem sem le stopil naprej in si potihem rekel: »No vidiš, pa le nisi takšna reva, kot si si mislil.« In res je: Če človek premaga težko oviro in dospe na cilj, je to zanj nekaj veličastnega.

Andrej Robnik
8. b raz. Osn. šole »Blaža Arnič«
Luče ob Savinji

NAŠ PRIJATELJ GOZD

ING. JOSIP TERŽAN

ozd je bil našemu narodu varuh in pomočnik v naravnih in gospodarskih krizah včeraj in je še danes. Z jutrišnjem dnevom bo še pomembnejši. Gozd je nastajal tisočletja na svojem rastišču.

Poglejmo naše gozdove ob Lobnici, ki skrivajo v sebi Mali in Veliki šumik sredi pragozda.

Iz Ruš na Pohorje, k Arehu, držé tri ceste: ena iz vasi na Matrigo in Apnico do Areha, druga čez Smolnik, tretja, nova gozdna cesta pa skozi Bezovec in Pisker. To je prava gorska cesta nad pragozdom, visoko nad deročo Lobnico po desnem smolniškem rebri. V gornjem delu se nam odpre čudovit pogled na pestro pokrajino zgornjega Smolnika z mično cerkvico. Vse na okrog se razprostirajo leporasli gozdovi. Ta cesta nas pripelje na staro cesto Smolnik – Areh pri kamnolomu. Gozdovi od tu dalje proti Arehu so prava lepota visokih jelk, smrek in košatih bukev.

Kultura okolja je družbena zadeva. Družba je varstvo okolja zanemarila. Posledice so že tu! Na dnevnem redu so protesti proti onesnaženju zraka, talne in tekoče vode, proti zmedenemu pozidavanju najlepših koščkov naše pokrajine, proti krčenju zelenic, proti nasilnim posegom v naravo.

Rušani ne moremo biti ravnodušni do pretirane sečnje gozdov okrog Areha.

Areh je vzhodni prag Pohorja. Tu je teklo življenje že sto in tisočletja. Na začetku našega stoletja je ruško planinsko društvo, po zgledu alpskih narodov, začelo s planinstvom tudi na Pohorju. Leta 1907 je postavilo pri Arehu prvo planinsko kočo na Pohorju: Ruško kočo.

Eksplozivni razvoj civilizacije, predvsem tehnike in tehnologije, je potisnil na rob dogajanj vprašanja, kaj počenja človek z naravo. Velik polet zimskega športa, potreba po rekreaciji mestnega in industrijskega človeka zahteva, da izobrazimo in vzgojimo predvsem planince, tabornike, lovce, ribiče in športnike vseh vrst, tako da jim bomo lahko priznali pri varstvu narave vlogo avantgarde. Le tako bomo lahko s stotisočero armado prostovoljcev obvarovali našo naravo. V zavest vseh obiskovalcev narave se mora vzgnezdit zavest: »Ne počenaj tega, kar škoduje drugim.«

Ta misel naj vodi tudi urejanje rekreacijskega kompleksa okrog Areha v zimskošportno središče. Danes, ko pojejo motorne žage v gozdovih okrog Areha, (julija 1974), in padajo stoletne jelke, smreke in košate bukke za postavljanje novih žičnic in planiranje smučišč, pomislimo na pesem poeta Glazerja:

»Šel bom v planino, ko stori se svit,
da si nasekam drvi za pozimi
in krivin za sani, da z njimi
mahnem jo v breg, ko do pasa nasiplje
snega nam v hribe in mraz zaškriplje,
da bode pokalo drevje po hostah.

Dolgo si, bukev, tu rastle na samem,
lepa je zrastle ti glava in gosta –
danes sem prišel, da ti jo vzamem.«

In kot da jemlje od njega slovo,
enkrat z očmi še premeri drevo,
srajco na prsih razpne si potem
in tih na zemljo poklekne ob njem:
kakor da v srcu mu zanj je težko.

DRUŠTVENE NOVICE

ŠE O PLANINSKEM ZBORU NA PLATKU

Čeprav je slovesnost ob 100-letnici jugoslovskega planinstva odzvenela, vsekone povejmo nekaj ugotovitev o planinskem zboru na Platku, ki je prekosil vsa pričakovanja. Udeležilo se ga je okoli 7000 planincev iz vseh koncev države. Po svojih zastopnikih so bile navzoče vse republiške in pokrajinske zveze, nadpolovico vseh društev iz vse Jugoslavije in številni Rečani. Pokrovitelj proslave predsednik SFRJ Josip Broz Tito je na zbor poslal svojega zastopnika tov. Jakova Širotkovića, predsednika Izvršnega sveta hrvatskega sabora, navzoč je bil republiški sekretar za narodno obrambo Milivoj Gluhak, član Izvršnega sveta SRH, dr. Marjan Brecelj, predsednik Skupščine SR Slovenije, dalje dr. Ivo Margan, predsednik republiške konference SZDL SRH, Dinko Pavletić, predsednik občinske skupščine Rijeka, Jean Juge, predsednik UIAA in vrsta drugih.

Organizacijo zбора je imela v rokah občinska planinska zveza Rijeka in Planinska zveza Hrvatske.

Vse je bilo enkratno, nepozabno, tudi vreme je bilo očarljivo, tako da je razodelo vse čare Gorskega kotarja.

T. O.

OBČNI ZBOR PLANINSKEGA DRUŠTVA KRANJ V JUBILEJNEM 75. LETU

Velika dvorana v prostorih občinske skupščine Kranj je bila 5. 3. 1974 premajhna, da bi sprejela vse udeležence občnega zbora planinskega društva v jubilejnem 75. letu, zato smo ji priključili še sosednji prostor. (Udeležencev je bilo preko 400.) Za vesel začetek so uredili Dolžanovi fantje iz Naklega planinsko poskočnico. Skupaj z Ivanko Kraševac in humoristom so nato ustvarjali prijetno vzdušje za nadaljevanje resnega dela občnega zbora.

Predsednik Franci Ekar je slavnostni zbor začel s pozdravi številnih planincev in gostov. Navzoči so bili tudi: predsednik občinske skupščine Kranj Franc Šifkovič, predsednik SZDL Kranj Tone Volčič, predstavniki Planinske zveze Slovenije iz Ljubljane: predsednik dr. Miha Potočnik, podpredsednik Tone Bučer, ing. Pavle Segula, Franjo Klojčnik, zastopniki turističnega društva in TTKS Kranj in številnih gorenjskih planinskih društev.

Delovno predsedstvo je vodil Cene Kranjc. V poročilu društvenega predsednika Franca Ekarja smo izvedeli, da danes dela v PD Kranj 9 odsekov in

3 sekcije. Ob podrobnejši analizi ugotovimo 22 različnih aktivnosti. V minulemu letu smo imeli 2049 članov, kar je za 35 članov manj kot lansko leto. Osip si razlagamo takole: naši pionirji-pioninci zgube ob prehodu v srednje šole kontakt z mentorji, ki so ga imeli v osnovnih šolah, drugi vzrok pa je ustanavljanje samostojnih društev v mestu, kar razbija enotnost. Upravni odbor se je močno trudil, da bi v delovnih kolektivih in v vaseh organiziral sekcije, ki bi delale tesno povezane z matičnim društvom. Prvi uspehi so že tu: poleg sekcije Save je zaživela sekcija v Naklem in v Iskri-elektromehaniki.

Ob formiranju Temeljne telesne kulturne skupnosti (TTKS) pri občinski skupščini smo tudi planinci našli v njej svoje mesto.

Prejšnja leta smo na občnih zborih slišali predloge, da bi organizirali več izletov za odrasle. Letos pa smo ugotovili, da bolj vlečejo tuja gorstva kot domača. Ob vzponih na naše obmejne gore smo videli, kako malo Slovencev jih obišče. Žigi so nemški, obiskovalci tujci, med vpisi tudi protislovska gesla. Ali ni naša dolžnost, da to preprečimo?

Planinci veliko govorimo o varstvu okolja. Govore tudi druge organizacije. Premalo pa se povežemo, zato so uspehi tako malenkostni. Ali nam bo uspelo ohraniti Radovno, dolino Vrat, Martuljsko skupino? Tako majhen je naš slovenski prostor. Močno smo obnovili prizadevanja, da rešimo vprašanje Šmarjetne gore in Krvavca. Gospodarski odsek se je strokovno okrepil. Zato upamo, da nam bo uspelo za oba velika objekta dobiti v zameno novo visokogorsko postojanko na Ledinah.

Predsednik se je zahvalil vsem planinskim delavcem, oskrbnikom in nosačem za neutrudno pomoč; za sodelovanje, razumevanje, materialno in moralno podporo pa tudi delovnim kolektivom: Savi, Iskra Commerc, Iskri elektromehaniki, občinski skupščini in Planinski zvezi Slovenije.

Načelnik pionirskega odseka Franci Benedik je poročal, da je v društvu včlanjenih 827 pionirjev, kar je skoro 40% vsega članstva. Delo z najmlajšimi planinci je dosedaj potekalo v okviru mladinskega odseka v pionirskem pododseku. Letos se je pionirski odsek osamosvojil zaradi specifičnosti in obseznosti svojega programa. Je pa kljub temu obdržal kontakt tudi z drugo mladino. Na vseh osemletkah v občini delujejo planinske sekcije, ki jih vodijo mentorji-prosvetni delavci. Sekcijo imata tudi dve štirirazredni šoli: Goriče in Olševak. Prizadevamo si, da bi planin-

sko dejavnost razširili na vse tovrstne šole. Na zadnjem pionirskem občnem zboru smo na iniciativo vzgojnega zavoda Preddvor ustanovili planinsko sekcijo tudi tam. Delo odseka vodita 2 odbora: odbor mentorjev in letos prvič tudi pionirski odbor, ki ga sestavljajo predstavniki iz vseh sekcij. Na šolah si sekcije prizadevajo, da bi njihovo delo pomenilo sestavni del učno-vzgojnega programa. Sekcije prirejajo svoje izlete. Teh je bilo lani okoli 40. Pionirski odsek pa je organiziral še 5 večjih skupnih izletov: Dolenska z Mirno goro in Gorjanci, z jamarji v jami Vilenica in Dimnica na Notranjskem, na zbor gorenjskih pionirjev-planincev na Uskovnici, tridnevni izlet na Triglav, za dan planincev, pa prek Vršiča v Trento in Bovec.

Od decembra do aprila smo organizirali planinsko šolo za najboljše pionirje-planince. Obravnavali smo snov, ki jo je predpisala mladinska komisija. Izpite je uspešno opravilo 8 pionirjev.

V maju smo se tudi lani priključili pohodu po poteh bratstva okoli Ljubljane. Organizirali smo kviz Mladina in gore, ki je zajemal snov planinske šole in planinsko literaturo, to pot Janka Mlakarja in njegov planinski nahrbtnik. Tekmovalni del je spremljal kulturni program, ki so ga pripravile vse sekcije. Med pionirji je 100 dnevnikov Pionir-planinec.

Propagandni odsek pri upravnem odboru društva je izvedel na šolah 25 predavanj z barvnimi diapozitivi. Vsaka šola ima propagandno planinsko omarico. Nekatere sekcije pridno sodelujejo z lovci, skrbe za varstvo ptic in divjadi v zimskem času. Mladi planinci pišejo tudi članke v svojih doživetjih za šolska glasila, Pionirski list in v Glas. Planinski mentorji usmerjajo tudi športne dneve in zaključne izlete v gore.

Vlado Pelko, načelnik mladinskega odseka, je nakazal prizadevanja, kako bi tudi na srednjih šolah utrjevali planinsko organizacijo. Uspehi bi bili trdnejši, če bi dobili povsod mentorje. Na tej stopnji šolanja so le redki. Tesno so bili povezani z Občinsko konferenco ZMS. Udeležili so se akcije »Skrij-poišči«, ki jo je organiziral odbor za splošni ljudski odpor. Udeležili so se pohoda Prešernove brigade »Od spomenika do spomenika« in se nato priključili proslavi zbora slovenskih odposlancev v Kočevju. Ko je v Kranju bivala angleška mladinska kolonija, so naši vodniki prevzeli vodstvo njihovega zleta na Lubnik. Povezava z garnizonom JLA je že tradicionalna. Udeležili so se slovesne zaprisege in proslave ob dnevu JLA. Sodelovali so na zboru gorenjskih mladih planincev na Uskovnici, odšli na proslavo 80-letnice PZS na Slemenu nad Vršičem, na pohod »Sutjeska 73« ter v Bovec za dan slovenskih planincev. Skupaj z mladinsko komisijo

so organizirali orientacijsko tekmovanje za pokal Kokrskega odreda. Pomagali so pri tehnični izvedbi kviza Mladina in gore, se udeležili pohoda ob žici okupirane Ljubljane, s pionirji in jamarji so odšli v kraške jame. Na predvečerih praznikov so kurili kresove na okoliških vrhovih.

Na sekcijah v srednjih šolah so organizirali predavanja z barvnimi diapozitivi. V vsebino rednih tedenskih sestankov so vnesli elemente planinske šole. Ob zaključku koledarskega leta so zbrali 30 članov in odšli v Tamar. Poslušali so predavanje o nevarnostih v gorah in o hoji v snegu.

Alpiniste je lani vodil Franci Šter. Odsek je združeval 14 alpinistov in 24 pripravnikov. Skupno so opravili 413 vzponov: 17 zimskih plezalnih vzponov, 63 zimskih pristopov v višini nad 2000 m, 46 turnih smukov. Letnih plezalnih vzponov je bilo 287, pristopov nad 3000 m pa 17. Plezali so v Kočni, Špiku, v severni triglavski steni različne smeri, v Frdamanih policah in v Mali Majstrovki. Prvenstvenih vzponov je bilo 5: tri smeri v steni Kočne, severna stena Nad Šitom glave in zahodna stena Koroške Babe. V pomladnih mesecih so organizirali plezalno šolo, ki je vključevala predavanja v pisarni društva in praktične vaje v plezalnem vrtcu. Priskočili so na pomoč tudi starejši člani odseka in člani GRS. Vaje v vrtcu je vodil Franci Šter. Na izpitih pri Češki koči je 9 pripravnikov pokazalo zelo dobro znanje. Zaključek plezalne šole so imeli v Vratih 17. junija s plezanjem v severni triglavski steni. Poleg šole so imeli še zimski tečaj na Vršiču in letni v steni Dolške Škrbine. Predelali so načine plezanja in uporabo tehnike v najtežjih smereh. Važne so bile skupne ture, kjer je vsak alpinist peljal v steno mlajšega člana. Nejc Zaplotnik se je udeležil odprave v steno El Capitana v dolini Yosemite v Severni Ameriki in tam preplezal v 6 dneh z Janezom Gradišarjem J steno Washington Colomna. V prvomajskih praznikih so odšli na zvezni tabor v Paklenici. Trinajst udeležencev je opravilo 64 vzponov. Poleti so organizirali svoj tabor pod Loško steno in tam opravili 23 vzponov. V masiv Mont Blanca je odšlo 8 alpinistov. Nagajalo je slabo vreme, vendar so kljub temu opravili nekaj pomembnih dosežkov. Udeležili so se treh smučarskih alpinističnih tekmovanj: Krmarjev smuk pod Štoržičem, Štuparjev memorial na Kamniškem sedlu in VTK memorial. Na plazu pri Češki koči so izvedli društveno smučarsko tekmovanje. Alpinisti pomagajo upravnemu odboru društva tudi pri gospodarskih delih: urejali so prostor za sestanke, pomagali pri izdelavi platoja za pristanjanje helikopterja na Kališču, pripravljali drva za kočo GRS na Krvavcu, Planinskemu društvu Martuljek pa izdelavo bivaka pod Srcem.

Za vzdrževanje kondicijske sposobnosti v zimskem času alpinisti telovadijo. Predelujejo posebne vaje za plezanje in smučanje, spomladi pa trenirajo v Grmadi in Preddvoru. Ob zaključku sezone pride sprejem med alpiniste in pripravnike. Lani so pridobili 5 članov. V novem letu je prevzel vodstvo odseka Tone Perčič. Turno smučanje – odsek je nov. Vodi ga Tomaž Jamnik. Izdelali so dober program in ga že začeli izpolnjevati.

Markaciste in odsek za varstvo narave je vodil Viktor Obed. Obnovljeni so kaži-poti iz Rakovice prek Zabukovja pod Jošt na Čepulje. Označili so novo smer iz Tupalič prek Možjance na Štefanjo goro in prek grebena na Krvavec. Na novo je označena pot s Krvavca prek Njivic, Kalškega grebena do Vrtic, pot s Povelj na Javornik pod Storžičem. Obnovljeni so znaki z Zvoha na Kalški greben. Tu so steze še neurejene, ker manjkajo klini. Pot na Kališče so popravljali po vsakem hujšem nalivu.

Načelnik postaje GRS Emil Herlec je v svojem poročilu poudaril preventivno in strokovno izpopolnjevanje v obvladanju tehnike reševanja in prve pomoči. Postaja ima 29 članov in 12 pripravnikov. Delajo v tesni povezavi z alpinisti. Pri opravljanju izpitov iz praktičnega dela so posneli že več barvnih filmov, ki so dober učni pripomoček. 17. marca so pod pokroviteljstvom tovarne Iskra in komisije za GRS izvedli na pobočju Krvavca I. državno prvenstvo v vožnji z akva čolni. Sredi aprila so že četrtri sodelovali na zimskem reševalnem tečaju za delavce milice SRNZ na Krvavcu kot vodje in inštruktorji – ob Furlanovem memorialu. Letos so prvič praktično uporabili tudi helikopter in izvedli reševanje po švicarskem načinu. Povezali so se s postajami Radovljica, Tržič in Kranj in izvedli vajo v severni steni Storžiča. V območju naše postaje ni bilo v minulem letu nobene večje reševalne akcije. Naši člani so sodelovali v 8 težjih akcijah s helikopterjem na področju Julijcev. Dežurna služba na Krvavcu je vpisala 135 intervencij, od teh 92 težjih poškodb: zlomi rok, nog, hrbtenice in poškodb na glavi. Izboljšalo se je sodelovanje med GRS in upravo žičnice. Močno materialno in finančno podporo daje štab civilne zaščite, delajo tudi s postajo Milice, UJV Kranj in JLA.

Propagandni odsek je spremljal dejavnosti vseh ostalih odsekov. V zimski sezoni je skrbel za predavanje. Za odrasle je bilo v Kranju 7 predavanj z barvnimi diapozitivi, povprečna udeležba je bila 81 članov. Vsaka sekcija je pripravila predavanja tudi v svojem krogu. Razstava fotografskih posnetkov, ki so prikazovali dosežke slovenskih odprav v tuja gorstva, je v mestnem kranjskem muzeju pritegnila okoli 1000 obiskovalcev, največ mladine in tudi odraslih planincev. Imamo 314 na-

ročnikov Planinskega vestnika. Naše dopise, obvestila in poročila o opravljenem delu so objavili časopisi: Glas, Delo, Planinski Vestnik in šolska glasila. Skupaj je bilo objavljenih okoli 100 dopisov. Za 75-letnico društva smo izdali ponalis brošure iz leta 1909 in informativni list Planinskega društva Kranj. Pripravili smo nov znak PD Kranj. Osnutek je izdelal akademski kipar Tone Logonder. Bronaste značke so delo Auree Celje. Najbolj obiskani izleti za odrasle v tuje in domače gore so bili na: Venediger, Grossglockner, Koroške Babe, Kališče, Vršič–Sleme, pohod na Stol.

Sekcija v tovarni Sava je že vrsto let zelo aktivna. Planinstvo uvaja kot najuspešnejšo obliko rekreacije med delavstvom. Po odhodu tov. Padjera v pokoj, je vodstvo sekcije prevzel Stane Rotar. Poleg množičnih izletov v Tamar, na Jalovec, Sleme in Vršič ter pohoda na Stol so organizirali pomoč in oskrbo koč na Kališču in Veliki Poljani, sodelovali pri iskanju pogrešanega sodelavca, poslali svojega člana na Igmanski marš in pridobili 86 naročnikov na Planinski vestnik. Planinci iz Naklega so ob sodelovanju upravnega odbora Planinskega društva Kranj, TVD Partizan Naklo, SZDL in Mladinskega aktiva Naklo ustanovili svojo planinsko sekcijo. Tov. Dušan Feldin je prevzel vodstvo sekcije. Imeli so že nekaj predavanj s planinsko tematiko in izvedli več izletov. Skušajo dobiti tudi dober kontakt z osnovno šolo v Naklem.

Z vso voljo in optimizmom je v Iskri-elektromehaniki zaživela planinska sekcija, ki jo vodi Peter Leban. Vodstvo tovarne in sindikat sta akcijo v polni meri podprla.

Gospodarski odsek se je lotil več nalog. Najprej je uredil sejno sobo v društvenih prostorih, na Kališču napeljal električno razsvetljavo, agregat nam je dala PZS. Pripravil je začetna dela za tovarno žičnico na Kališče. Tu ga čaka še napeljava vodovoda in popravilo stavbe. V dogovorih s PZS in občino Kranj je rešeno vprašanje objekta na Šmarjetni gori in Krvavcu. Idejni načrt za brunarico na Ledinah pod Skuto je že v pripravi. Razčiščene so tudi zemljiške lastninske zadeve naših domov. Na prostoru koč ob žičnici je potrebno zgraditi večji objekt. Sodelovali bosta Iskra Kranj in Iskra Commerce v Ljubljani. Gospodarski odsek vodi Cene Kranjc.

Tov. Karel Bajd je prebral poročilo dose-danega finančnika Karla Padjera. Bilanca izkazuje pozitivno stanje.

Člani nadzornega odbora Andrej Brovč, Stane Gantar in Janez Hribnik so vse leto spremljali celotno delo društva in izražajo zadovoljstvo ter pohvalo vsem odsekom, zlasti pionirskemu in njegovim mentorjem.

V razpravi po poročilih se je najprej oglašil v imenu SZDL tov. Tone Volčič in

izrazil vse priznanje planinskemu društvu, ki dela ob skromnih finančnih podporah, zajema toliko mladih, jih vzgaja, skrbi za najbolj zdravo obliko rekreacije delovnega človeka in se vključuje v akcije narodne obrambe. Obljubil je naši organizaciji več materialne in moralne pomoči.

Predsednik občinske skupščine Kranj tov. Franc Šifkovič se je ustavil ob izredno bogati, razvejeni in družbeno koristni dejavnosti, ki jo je društvo prikazalo ob 75-letnici.

Predsednik PZS dr. Miha Potočnik je pozdravil zbor v imenu glavnega odbora. Razveseljivo je, da se naša planinska društva ne oklepajo samo zgodovine, temveč žive tudi za jutrišnji dan. Planinci razglasha veselje, aktivno radost, hočemo biti zelo kulturni, zelo vzgojeni, zavedni, veseli, navadni ljudje. To je odlika planinske organizacije, da vsakemu človeku nekaj daje, v njej vsak človek nekaj pomeni. Razvijanje zdravega okolja je naše eksistenčno vprašanje. Slovenska ustava je tudi na iniciativo planincev formulirala dalekosežni člen, da ima vsak občan pravico delati in živeti v zdravem okolju.

V razpravi so pozdravili občni zbor še: predstavnik društva Planinac, Tone Bučer, Matija Klinar iz Gorij, Košnik z Jesenic in Miloš Mrak iz Škofje Loke.

Marija Brudar

KAJ PA MARKACISTI?

Večkrat slišimo številne pripombe: Češ, kaj delajo planinci-markacisti, ko pa po naših planinskih stezah in poteh ni pravih markacij. Kdor zaide na stransko pot, pošteno godrnja in sestavi še kak osoljen dopis in ga pošlje na Planinsko zvezo Slovenije.

Pa razčlenimo to zadevo malo podrobneje.

Recimo, da bi včasih markacisti lahko malo hitreje obnovili poškodovane markacije. O teh pomanjkljivostih so navadno odseki markacistov zadnji obveščeni. Zgodi se tudi, da je pot le malo poškodovana in da dostojnih planincev ta okvara niti ne moti. Z majhnim popravilom bi jo usposobili za varno hojo.

S tovarišem markacistom pogostokrat obnavlja steze in markacije. Kjer se nama dozdeva, da je pomanjkljivo markirano, da bi nepazljiv planinec utegnil zaiti v napačno smer, zariševa še kako novo markacijo. Z zadovoljstvom se spuščava v dolino, ker sva prepričana, da sva svojo dolžnost odgovorno opravila. Ko pa čez mesec ali dva greva ponovno po isti poti, so vse markacije uničene. Občutek imam, da so to storili planinci, ki želijo ljudi odvrniti od pohoda v planine, da bi jih tako ohranili čimbolj nedotaknjene.

Z veliko skrbjo in trudom skušamo vzdrževati pota v dobrem stanju. Nekatera pota so v takih pobočjih, da jih vsak nalive sprti razdira. Ena izmed takih poti je gorska pot iz Mač na Kališče. Cesar ne poškoduje deževje, pomagajo uničevati objestneži, ki seveda tudi obiskujejo naše planine. Pogosto smo priče podivjanim in celo pijanim tolпам. Ti gredo v gore, le zato da sprostijo svojo vročekrvnost. Zapode se v skale in potrgajo vse rože, ki so dosegljive. S tem se v dolini izkažejo, da so bili visoko v gorah. Najbolj so ogrožene planike. Gorje starejšemu planincu ali celo gorskemu stražarju, če si upa takega uničevalca cvetja opomniti. Gorskemu stražarju, ki bi značkonosil na vidnem mestu, se posmehujejo.

Ko se vračajo s planin, drvijo čez drn in strn. Tako poškodujejo robove poti in ustvarjajo prosto pot hudournikom, ki razdejanje še povečajo.

Mnogo časa potrošimo markacisti za vzdrževanje gorskih poti in obnavljanje markacij v gorah. To vemo le tisti, ki tedensko potujemo po gorskih poteh, se potimo in žrtvujemo mnogo prostega časa. Seveda bi bilo delo boljše in hitreje opravljeno, če bi v naš odsek prišlo več mladih ljudi, ki bi pomagali s krampi in sekirami popravljati gorska pota. Toda tudi propaganda za vstop v markacijski odsek PD je kaj borna, saj so redki časopisi, ki omenjajo to zvrst dejavnosti. Le kadar se kdo ponesreči, utegne biti omenjena markacija ali slaba pot kot vzrok nesreče. Ali ne bi revije in dnevno časopisje večkrat pisali o delu markacijskega odseka in strokovno svetovali, kar bi pomagalo tudi članom MO pri vzdrževanju poti in markacij?

Viktor Obed
Janez Eržen

TEČAJ ZA MLADINSKE VODNIKE NA RADUHI (21.7–28. 7. 1974)

Na predlog koordinacijskega odbora mladinskih odsekov planinskih društev Koroške in mladinske komisije pri PZS smo po dveh letih zopet izvedli tečaj za mladinske vodnike na Koroškem in sicer na Raduhi, ker Vrata že dolgo ne morejo sprejeti niti v dveh izmenah vseh kandidatov za mladinske vodnike. Raduha je poleg Vrat edini kraj, ki ustreza zahtevam programa za mladinske vodnike.

Edina pomanjkljivost prebivanja na Raduhi je ta, da so skupna ležišča opremljena s premojnimi številom odej. Hrana je bila kalorično zadovoljiva, premalo pa je bilo sadja in zelenjave, vendar pritožb ni bilo.

Od skupnega števila prijavljenih 41 kandidatov se je tečaja udeležilo 34 pripravnikov za mladinske vodnike.

Inštruktorji so bili:

Jože Libnik – vodja tečaja – spoznavanje gorstev, orientacija, vremenoslovje; Karel Mostnar – gibanje v gorskem svetu; Jože Havle – oprema, planinska pota, nevarnosti v gorah; dr. Janez Gorjanc – prva pomoč; prof. Stanko Lodrant – zgodovina planinstva, kulturni pomen planinstva, vpliv gora na človeka; Andrej Kristanič – metode in organizacija dela, organizacija planinstva; ing. Franc Lodrant – varstvo narave; Alojz Vidali – gorska reševalna služba.

Ves čas so bili na tečaju:

Jože Libnik – vodja tečaja; Karel Mostnar – tehnični vodja; Jože Havle – inštruktor.

Drugi inštruktorji so prihajali le predavat. Snov so dobro pripravili. Pripombe so nekateri imeli le glede testov, saj so nekateri zelo skromni, drugi pa celo napačni. Ocenjevali smo s pozitivno in negativno oceno. Pozitivno oceno je dobil vsak, ki je osvojil 60% predvidenih točk. Tečajniki so teste iz posamezne teme na njihovo željo reševali po prikazani temi. Zbrali so si potrebno število točk. Le eden izmed tečajnikov ni uspešno opravil testa iz vremenoslovja, zato je bil izprašan in si je s pravilnimi odgovori zagotovil pozitivno oceno. Poleg ocene iz testov so tečajniki dobili še oceno pri praktični izvedbi raznih vaj.

V Robanovem kotu smo na snegu vadili teme »gibanje v gorskem svetu«, na Raduhi in Laki temo iz »gorske reševalne službe«. Odpadel nam je pohod na Olševo zaradi dežja. Opazili smo, da so bili tečajniki na tem tečaju mnogo bolj tehnično opremljeni kot v vseh dosedanjih. Zato so tudi ture potekale brez kakršnih koli težav.

Družabnost je bila med tečajniki na zelo visoki stopnji (šale in kresovanje, pesem, planinska in domoljubna). Pijančevanja na tečaju ni bilo.

Največji dokaz za visoko stopnjo prijateljstva med tečajniki je skupen dogovor, da se prihodnje leto ob istem času dobimo zopet na Raduhi. Ocena vseh tečajnikov je v poprečju prav dobra. Nad to oceno je izstopalo enajst gojencev, pod oceno pa štirje gojenci predvsem zaradi neresnosti pri delu in disciplini.

Jože Libnik

NAJSTAREJŠI AKTIVNI PLANINEC V PD ČRNA

Tov. Jože Poljanec, naš »Joža« iz Črne na Koroškem, je leta 1945 prišel v Jerjav in se vključil v planinsko dejavnost. Ostal ji je zvest vse do danes, ko se mu je nabralo 78 let.

Skupaj z ženo Pavlo je leta 1951 prevzel v oskrbo novo zgrajeni planinski dom na Smrekovcu in ga uspešno vodil vse do

leta 1960. Po Smrekovcu se je naselil v Črni in ostal zelo delaven član društva. Zato je prejel številna odlikovanja in priznanja od matičnega društva, ObZTK Ravne na Koroškem, od Planinske zveze Slovenije in Planinske zveze Jugoslavije. Želimo, da bi še dolgo ostal zdrav med nami.

Julko Naglič

TEČAJ ZA MLADINSKE VODNIKE – VRATA 1974 (4.–11. 8. 1974)

Julijske alpe, Vrata in okolica – od 4. do 11. 8. 1974 (začetek prvi dan ob 15. uri, zaključek 11. 8. 1974 ob 10. uri).

Namestitev v Šlajmerjevi koči (PD Mojstrana) s kuhinjo v lastni režiji. (Kuharici: Julka Švarc in Ida Kolenbrand, Dravograd.)

Vodja tečaja: Franjo Krpač, Dravograd, Trg 4. julija 61.

Tehnični vodja: Iztok Polak, Jesenice, Cesta M. Tita 89.

Instruktor: Marjan Kolenbrand, Dravograd, Pod gradom 48.

Predavatelji: Janez Pretnar, Radovljica, Gradiška 7. Franček Mali, Loče pri Poljčanah, Loče 96. Stanko Kos, Ljubljana, Lžanska 61. Franci Lakota, Mojstrana, Mojstrana 167 a.

Zdravnik: dr. Andrej Bren, Zagorje ob Savi, C. 9. avgusta 25.

Tečaja se je udeležilo 34 tečajnikov iz 23 PD PZS in štirje gostje iz Avstrije (dva) in Italije (dva). Četrty dan je prišel tečajnik iz PD Lisca. Iz PD Ljubljana-Matica pa je prišel opravljati izpite tečajnik, ki je sodeloval na tečaju dva dni. Tečajnik iz PD Radovljica je odšel upravičeno dva dni prej iz tečaja in bo opravljal izpite na zimskem delu tečaja za MV.

Tečajniki so bili stari od 16 do 26 let. V večini so bili fantje (28) in 6 deklet.

Trije izmed tečajnikov so sodelovali v akciji Pionir-planinec, šest jih je obiskovalo planinsko šolo, skoraj polovica se jih je pred tečajem ukvarjala s plezanjem.

Skoraj polovica tečajnikov je pred tečajem delala v PD (načelnik MO, član UO, markacist...).

Izobrazbena struktura tečajnikov je bila naslednja:

16 KV delavcev, 11 dijakov, 2 študenta, 4 s srednjo izobrazbo in 2 z visoko izobrazbo. Pozitivno preseneča veliko število udeležencev iz delovnih organizacij, kajti prejšnja leta je bilo ravno obratno.

V obliki predavanj, demonstracij, vaj in pogovorov smo teoretično in praktično predelali vso snov po programu za mladinske vodnike v letnih razmerah.

Poleg tega smo štiri večere posvetili družabnosti v MO, PS, MS... in s tem tudi družabnosti našega tečaja.

Obširneje smo obdelali temo Planinska pota in markiranje, Snov iz spoznavanja

gorstev, GRS in vremenoslovja smo obogatili s prikazom diapozitivov. Janez Pretnar pa je podal osnovne podatke o odpravi na Mt. Mc. Kinley ob barvnih diapozitivih.

Izvedli smo vse tri načrtovane ture, tako smo bili vsak drugi dan na turi.

Tečajniki so opravljali pismen preizkus znanja v obliki testov in jih rešili v povprečju z 80 %. Najboljši rezultat je bil 92 %, najslabši pa 65 %.

20 tečajnikov je rešilo teste z nadpovprečnim rezultatom, drugi pa pod povprečjem.

Nekoliko sta odstopala dva tečajnika, ki sta morala večkrat zagovarjati nezadovoljivo rešen test (zahtevali smo vsaj 60 % rešen test).

Ocenjevali smo tudi praktično znanje tečajnikov iz gibanja v gorskem svetu, orientacije in prve pomoči.

Gibanje se je ocenjevalo na vseh treh turah in vajah na »Malem Triglavu«. Prav ta ocena je bila osnovna za skupno oceno tečajnikov.

Na tečaju smo beležili pri tečajnikih tovarišstvo, prizadevanje, delavnost, prilaganje ciljem kolektiva, skromnost, samostojnost, pogum idr.

Ob različnih zadolžitvah smo beležili organizacijske sposobnosti tečajnikov.

Teste je potrebno korigirati in jih obdržati kot stalno obliko za ugotavljanje uspešnosti.

Vsem tečajnikom se zahvaljujemo za sodelovanje in prizadevanje pri delu za skupne cilje tečaja in jim iskreno čestitamo ob uspešno opravljenem tečaju. Pri delu v planinski organizaciji jim želimo veliko uspehov in zadovoljstva.

Še posebej se zahvaljujemo najprizadenejšim, ki so največ pripomogli k visokim rezultatom tečaja, tako s svojim rezultatom kot s pomočjo ostalim, kajti s svojim zgledom so jih pritegnili za sabo. Pristojne v PD prosimo, da novim kandidatom za MV nudijo vso pomoč in jim s primernimi zadolžitvami postopno uvajajo v delo planinske organizacije.

Od vseh tečajnikov pa pričakujemo, da bodo s svojim delom opravičili sredstva, ki smo jih vložili za njihovo vzgojo.

O delu tečaja so javnost obvestili radio, televizija, Delo in TV 15.

Za pomoč pri izvedbi tečaja se zahvaljujemo PD Mojstrana in predsedniku tov. Delavcu.

Franjo Krpač

V. TEČAJ ZA PLANINSKE INSTRUKTORJE VRATA 74

Julijske Alpe – Vrata in okoliško gorsko področje od 11.–18. avgusta 1974.

Namestitev: Šljamerjeva koča 1015 m s kuhinjo v lastni režiji – kuharica Sonja Rupnik, Bovec.

Jože Melanšek, Velenje, Prešernova 9 b (vodja tečaja); Gregor Rupnik, Bovec 71 a (tehnični vodja); Franjo Krpač, Dravograd, Trg 4. julija 61 (inštruktor); Andrej dr. Bren, Zagorje, Ll. 9. avg. 25 (zdravnik); Miha Marenče, Vikerče 40 a, Šmartno pod Šmarno goro (inštruktor).

Predavatelji: Janez Pretnar, Radovljica, Goriška 7; Filip Matko, Beltinci, Ravenska 3; Majda Švegl, Ljubljana, Lepodvorska 20.

Tečaja se je udeležilo 12 tečajnikov iz 11 planinskih društev. Vsi tečajniki so že večletni delavci v planinski organizaciji, nekateri so se že ukvarjali s plezanjem. Osnovni namen tečaja je bil v naslednjem:

Usposobil je vse tečajnike za gibanje v gorskem svetu in znanju iz orientacije. Na ta način dal nove sodelavce za delo v planinskih šolah, za vzgojo v okviru mladinskih odsekov, delu koordinacijskih odborov in v okviru MK PZS.

Zbral je tiste planinske delavce, ki že delajo na področju vzgoje in izobraževanja, a jim je manjkal enoten, vsebinsko in organizacijsko trden koncept. Dal osnovne napotke za planinsko dejavnost kot specifično obliko organizirane izrabe prostega časa mladih.

Z obravnavanimi temami je tečaj dal udeležencem tudi vpogled na širše družbeno vrednotenje planinske dejavnosti.

Z izvedbo plezalne ture v sev. steni Triglava je dal tečajnikom širši vpogled na planinsko udejstvovanje, predvsem pa je prispevala ta tura k kvalitetnemu dvigu tečajnikov, dvigu njihove sposobnosti in kondicijske pripravljenosti.

Naredili smo naslednje ture: razgledno in kondicijsko turo pod sev. steno Triglava s predelavo tehnike hoje; turo Vrata-Kališče (1901)–Bivak II in na Oltar (2621) in povratek nazaj v Vrata; plezalno turo v sev. steni Triglava: 2 navezi v nemški smeri, 3 naveze v slovenski smeri skozi okno in Frelihov izstop.

V celoti so bile predelane teme po programu: tako je bil dan tečajnikom vpogled na planinsko delovanje s stališča družbene, društvene in splošne dejavnosti, ter s stališča povezovanja z ZMS, SZDL in SLO.

Vsi tečajniki bodo doma do 30. 10. 1974 napisali seminarsko nalogo po enotno predloženem konceptu tez iz gibanja: lažjo plezalno turo ali težjo planinsko turo.

Iz orientacije: izvedbo ture ob poznavanju orientacije ali izvedbo lažjega orientacijskega tekmovanja.

Posebno skrb je potrebno v bodoče posvetiti prav temam iz družbene in društvene dejavnosti planinske organizacije, k čemu je mnogo pripomogla prav razprava o kongresnih materialih ZMS in ZMJ. S tečaja so bile dane tudi vsebinske priponke k tem materialom.

Opozorili so, da se PD premalo povezuje s šolami in vzgojnimi zavodi, da je potrebno v srednje šole vnesti novo akcijo za mladince, kot je to primer akcije – pionir planinec.

O delu tečaja je bila obveščena javnost preko RTV in Dela.

PREDLOGI VODJE:

1. V bodoče naj bo obvezna tema poleg metodično-organizacijske tudi gibanje. Kajti tehnično usposobljeni in sposobni inštruktorji so lahko kos vsem nalogam, ki jih pred njih postavlja vzgoja in izobraževanje v okviru MK PZS.

2. Telesna in duševna pripravljenost tečajnikov je osnovni element pri nadaljnjem delu inštruktorjev, zato se mora vsak zavedati, da kondicijska pripravljenost posameznika pomeni osnovno nalogo, poleg strokovno-tehnične.

3. Vsi inštruktorji se morajo bolj družbenopolitično povezovati na nivoju občin (MS, SZDL, SLO, TTKS idr.) in na ta način uveljavljati delo planinske organizacije. Samoupravno povezovanje planinskih kadrov naj bo osnovno načelo bodočega dela.

Franjo Krpač

SEMINAR ZA MENTORJE PLANINSKIH SKUPIN V VRATIH 1974

V tem in v vseh prei omenjenih tečajih je organizator – MK PZS – pri zavarovalnici Sava zavaroval vodstvo tečaja in tečajnike.

Julijske Alpe – Vrata in okoliško gorsko področje od 18. do 25. avgusta 1974. Šlaimerjeva koča 1015 m s kuhinjo v lastni režiji – kuharica Ida Kolenbrand, Dravograd.

Vodstvo tečaja: Jože Melanšek, vodja, Velenje, Prešernova 9 b; Franjo Krpač, teh. vodja, Dravograd, Trg 4. julija 61; Jelka Drobne, san. ref. in inštr., Ljubljana, Grubarjevo nas. 6; Majda Švegl, inštruktor, Ljubljana, Lepodvorska 20; Marjan Kolenbrand, ekonom in inštruk., Dravograd, Pod gradom 48.

Predavatelji: Janez Pretnar, Radovljica, Gradiška 7; Boris Gašperlin, Ljubljana, Oražnova 10; Franci Lakota, Mojstrana 167 a.

Seminarja se je udeležilo 22 tečajnikov iz 13 PD oz. šol. Vsi udeleženci so že delali v svojih skupinah na šolah, VVZ ali vzgojnih zavodih. Vsi tečajniki so bili kondicijsko dobro pripravljene in kos nalogam tečaja. Namen seminarja je bil v celoti dosežen. Dal je udeležencem osnove specialnega strokovnega izpopolnjevanja planinske vzgoje in jih usposobil za delo v planinskih skupinah po šolah. Dal je osnovne napotke za delo in enakopraven položaj vloge mentorjev pri koristni in organizirani porabi prostega časa in kondicijsko in tehnično izpopolnil udeležence za planinsko udejstvovanje.

Program tečaja je bil v celoti izveden, kljub slabemu vremenu v drugi polovici tedna.

Naredili smo naslednje ture:

1. Razgledna in kondicijska tura pod sev. steno Triglava od vstopa v Slovensko smer do pod Jugove grape. Osnovni namen: spoznati tečajnike v hoji, dati osnovne napotke za hojo, prikaz hoje in gibanja v gorskem svetu in ob različnih razmerah, zavarovanje poti in varnost na turah.

2. Vrata–Luknja–Bovški Gamzovec–Kriški podi–Stenarska vratca–Vrata – osnovni namen spoznati gibanje v različnem gorskem svetu, organizirati izlet in ga voditi.

3. Vrata–Kališče–Vrata (zaradi dežja je bila tura skrajšana, vendar je dala osnovne napotke za delo v skupini, zavarovanje poti in organizacija pohoda v težjih pogojih: skrotje, skalnati in z borovci poraščen svet, melišča, dež in megla.

V celoti so bile predelane vse teme po programu, tako da je bil dan tečajnikom vpogled na planinsko dejavnost kot družbeno in društveno aktivnost, ki se vključuje v rekreacijo delovnih ljudi in mladine. Seznanitev z nalogami planinske vzgoje pa je omogočila udeležencem, kako zastaviti v začetku leta, kako se vključevati v šolski plan in kako zastaviti v svojih osebnih delovnih načrtih. Predvsem je pa bistveno to, da so udeleženci v razpravi in pri razgovorih sodelovali kot aktivni oblikovalci politike MK PZS v bodoče. Nekatere od njih je vodstvo tečaja tudi predlagalo kot sodelavce v odbor za vzgojo in izobraževanje pri MK PZS (Vido Kirn iz Ljubljane, Jožeta Ocvirka iz Trbovelj, Emilijo Kracina iz Maribora, Vojko Kovač iz Ajdovščine, Marijo Stefančič iz Ilir. Bistrice, Mijo Razpotnik iz Litije, Marijo Rutar in Marijo Šavli iz Tolmina).

Tečajniki so posebej opozorili na nekatere šibke točke pri izvajanju priporočila RSPK v zvezi s planinsko vzgojo in pri vrednotenju planinskih mentorjev kot enakopravnih delavcev na področju svobodnih dejavnosti.

UO PD naj preko meddruštvenih odborov zagotovijo pospešeno delo pri ustanavljanju aktivov, klubov in drugih oblik za združevanje mentorjev, mladinskih vodnikov in inštruktorjev, ki naj postanejo nosilci strokovnega in tehničnega napredka v mladinskih, pionirskih in cibanskih skupinah po šolah in VVZ.

MK PZS naj da pobudo za pogostejša srečanja mentorjev: letošnji zbor mentorjev tega tečaja in vseh mentorjev naj bo koncem oktobra na planini Razor v organizaciji PD Tolmin (odgovorni za izvedbo: MK PZS, tov. Rutar in Šavli iz Tolmina). Vodja tečaja naj problematiko mentorjev prenese na sejo MK in GO PZS.

Franjo Krpač

ŠE ENKRAT O IV. TABORU IN NALOGAH MDO LJUBLJANSKIH DRUŠTEV

Od četrtega tabora planincev ljubljanskega območja, ki je bil 26. maja letos pri Mengeški koči na Gobavici, je res že minulo nekaj mesecev. Ker pa se planinska že pripravljajo na peti tabor, ki bo v mesecu maju naslednjega leta v počastitev 30-letnice osvoboditve, je prav, če v nekaj vrsticah poročamo o IV. taboru v luči najpomembnejših nalog meddruštvenega odbora planinskih društev ljubljanskega območja.

Nosilca programa na taboru sta bila domače PD Mengeš in PD Železničar, ki je praznovalo 25-letnico od svoje ustanovitve.

Predstavniki meddruštvenega odbora s predstavniki društev Mengeš in Železničar so nekaj tednov pred taborom obiskali predsedniki delavskega sveta železniškega gospodarstva Franca Viranta in se zahvalili delavcem železniškega gospodarstva, da je delavski svet sprejel pokroviteljstvo tabora in s tem velik del stroškov za kulturni program, za pripravo taborskega prostora in izdajo spominskega zbornika od 25-letnici PD Železničar. Predsednik skupščine občine Domžale Jernej Lenič je na prošnji predsednika MDO sprejel obenem s predstavniki družbeno političnih organizacij in temeljne telesno kulturne skupnosti delegacijo MDO in PD Mengeš. Predmet razgovora so bile poleg nalog, ki jih je prevzelo mengeško društvo za izvedbo tabora, vsebinske naloge planinskih društev. Za izpolnitev programa so potrebna tudi materialna sredstva, tudi o njih je bilo treba govoriti. Dne 23. maja 1974 je bila sklicana v sejni sobi PZS tiskovna konferenca, na kateri je Marjan Oblak seznanil predstavnike tiska in radiotelevizije o programu tabora. Kot posebnost za filateliste pa je bilo obvestilo, da bo ta dan poleg taborskega žiga možno dobiti jubilejni poštni žig in pisemsko ovojnico. MDO je za ta tabor izdal tudi spominski dnevnik taborov. Udeleženci desetih taborov pa bodo prejeli ob jubileju posebno spominsko značko.

Na taboru smo pozdravili več kot dva tisoč planincev ne samo iz društev ljubljanskega območja, ampak tudi iz Gorenjske, Zasavja in Zagreba.

Predsednik PD Mengeš Peter Lavrič je v uvodni otvoritveni besedi med drugim dejal:

»IV. planinski tabor pri Mengeški koči na obronkih Gobavice naj izzveni kot veličastna manifestacija planinstva, posvečen je slavljenju, to je planincem Železničarja ob 25-letnici ustanovitve društva, tabor je uvod v praznovanje 100-letnice jugoslovanskega planinstva.«

Tabor so s svojo navzočnostjo počastili: Boris Zihlerl, član sveta federacije, Tone Bole, član predsedstva skupščine SR Slovenije, dr. Avguštin Lah, podpredsednik izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije, Marjan Lenarčič, član izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije, in Marjan Orožnik, član izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije in republiški sekretar za notranje zadeve, Božo Škerl, predsednik Planinske zveze Jugoslavije, in dr. Miha Potočnik, predsednik Planinske zveze Slovenije. Pismo pa je zaželel taboru čim boljši uspeh dr. Marjan Brecelj, predsednik skupščine SR Slovenije.

Zbrane planince je pozdravil v imenu pokrovitelja predsednik delavskega sveta železniškega gospodarstva France Virant, ki je v svojem nagovoru poudaril namen in pomen planinstva. Vsak šesti železničar je član planinske organizacije. Za njim je spregovoril o planinstvu in pomenu tabora dr. Avguštin Lah. Njegov govor je bil objavljen v PV 1974/7.

Predsednik MDO Marjan Oblak je v svojem govoru opisal obdobje od prvega tabora, ki je bil 22. 5. 1971 pri planinskem domu na Jančah v počastitev petindvajsetletnice osvoboditve. Govoril je o nalogah meddruštvenih odborov, o nalogah planinstva pri humanizaciji družbenih odnosov, o geslu nazaj k naravi, da spoznamo njene zakonitosti in da jo čisto ohranimo bodočim rodovom. Vse to pa pomeni vzdrževati množično fizično in duhovno kondicijo v času moderne kultivirane družbe.

Božo Škerl, predsednik PZJ, je poudaril, da je treba amaterstvo, ki je temelj planinskega dela, negovati in razvijati. Planinci – če bo treba – bodo branili svojo domovino, ki nam toliko pomeni. PD Železničar je izročil priznanje za 25-letni jubilej.

V zaključni besedi je dr. Miha Potočnik zaželel zbranim srečno pot po gorah. Sledil je kulturni program, h kateremu so prispevali mengeška godba, harmonikarski orkester, pevski zbor in folklorna skupina kulturno-prosvetnega društva Tine Rožanc.

Na taboru je že ob osmih začel sprejemati radioamater ing. Bruno Ravnikar pozdrave in čestitke radioamaterjev; tako je med drugimi sprejel ob 8.10 čestitke in pozdrave planincev radioamaterskega kluba Triglav z vrha Rašice, ob 8.15 planincev radioamaterskega kluba železniškega gospodarstva, ob 8.35 od gojencev kadetske šole, ki so med drugim želeli mnogo zvez s planinskih vrhov, ob 10.05 planincev radioamaterskega kluba Kamnik.

Planinsko veselje, prijateljska srečanja, pomenki in dogovori za skupne ture v gorski svet, vse se je končalo, ko je ugas-

nil dan in nastopil klic dolžnosti naslednjega dne.

Meddruštveni odbor pa ni končal z delom, tako je na seji ožjega političnega aktiva Ljubljane dne 1. 7. 74, ki jo je sklical sekretar mestne konference ZKS Vinko Hafner, podal informacijo o problematiki planinskih društev na območju mesta Ljubljane. Na seji aktiva je sodeloval tudi dr. Miha Potočnik. Sprejeti so bili naslednji sklepi:

Meddruštveni odbor bo zbral podatke o stanju v društvih, njihovi aktivnosti in investicijskih programih. Za razširitev doma na Kredarici bo prišlo do posebnega dogovora, v katerem bodo udeleženci ljubljanske in jeseniške občine.

Na razširjeni seji predstavnikov vseh dru-

štev ljubljanskega območja bo obravnavana informacija o delu društev v zadnjih treh letih, njihovih delovnih programih in investicijah za naslednja leta. Poleg tega bodo sprejeli poslovnik o delu MDO in obravnavali predlog, o vodiču po Ljubljanski krožni poti, ki ima spodbudno ime: Mladinska. Vodič naj bi izšel še letos. Pot je že na novo markirana, skozi sofesko Pekel pa bodo potrebna še zavarovanja poti in manjše nadelave. V drugi polovici meseca oktobra se bodo člani MDO Ljubljane in Zasavja sestali na skupni seji s člani MDO Pomurja na Goričkem. Tedaj bodo imeli predavanje o Pomurju in bodo skupno prehodili del pomurske poti.

Marjan Oblak

ALPINISTIČNE NOVICE

EDELRID, USPEŠNO IN NESREČNO PODJETJE

»Edelrid«, (Edelmann & Ridder) je znamka, ki vzbuja pri alpinistih zaupanje. Njeni proizvodi gredo po vsem svetu, v kratkem času se je uveljavila povsod, kjer je razvito planinstvo. Podjetje se je posvetilo tudi razvoju plezalskih rekvizitov in poskrbelo za nove ideje o varnosti v stenah. Vrvi znamke »Edelrid« so priznane najboljše. V 14 letih je tovarna dvakrat do tal pogorela. Julija 1973 so že drugi požrešni plameni požrli upravno poslopje, proizvodne hale in skladišča.

T. O.

HEINI HOLZER, ALPINIST IN SMUČAR

Heini Holzer je doma v Trentu. Pred 10 leti se je prvič pojavil na alpinističnem zboru, ki je bil na programu trentskega festivala. Ko me je Dieter Hasse, eden od četvorice iz Cine 1958, z njim seznanil, je bil komaj izučen dimnikarček, a že veliko obetajoč alpinist. Danes je dimnikarski mojster v Schenni pri Meranu, ima družino, dva otroka, opravil je vrsto prvenstvenih smeri in vsaj 50 izjemno strmih smučskih spustov, kakršni so v modi zadnjih pet, šest let. Droben človek je, komaj 1,52 m visok, ne tehta niti 50 kg toda po svojih dejanjih je vsaj že 10 let med prvaki alpinizma in ekstremne smučarije. Samo štirikrat je doslej smučal na pisti, ne mara za množico, samotar je, kot

športnik solist, soliden, ne donkihotski zagnanec, temveč temeljit in zanesljiv obrtnik tudi pri dejanjih v gorah, čeprav so na videz drzna, če ne nora, saj se spušča s smučmi po strminah s 45–60 stopinjami nagiba.

V razgovoru z urednikom »Der Bergst.« 1974/4 pripoveduje, kako vozi s smučmi po stenah nizdol. Do nagiba 45 stopinj še krmari, če je sneg dober, od 45 do 60 stopinj naklonine pa si pomaga, kakor smo rekli pred vojno, s prečnim skokom oprt na obe palici. Seveda se pred tem skokom ustavi in se hip nato v zraku zasučje. Dvakrat je že nevarno padel, vendar je reagiral pravilno in ustavil drsenje. Prepričan je, da je to znanje, ne sreča. Smuča vselej z nahrbtnikom, v katerem ima 7 milimetrsko vrv – 50 m, dereze – dvanajsterke, dva ledna vijaka in dva ledna klina, ledno kladivo (bavtico), višionomer, naklonomer, kompas in zemljevid, bivak-vrečo in čelado, vse, kar rabi plezalec v ledu. Preden se spusti s smučmi v steno, ga je strah, ko pa začne voziti, za strah ni prostora, vse zavzame koncentracija. Loteva se s smučmi le sten, ki jih je preplezal. Raje gre čez steno kakor po normalni poti, ker je bližje. Če je v treningu, z lahkoto zmaga je strm led in požled. Tako plezanje utrjuje moralo in živce. Njegov trening je ravninski. Na teden preteče 80–120 km, trenira dvakrat ali štirikrat na teden. Za test si je izbral goro Matspitze 2296 m. 1500 m viš. različne zmore v dveh urah gor in dol, če je v

treningu (prospekt govori o 5 urah vzpona, Holzer rabi 75 minut gor, 40 minut dol).

Pri takem treningu in takem testiranju treninga ni čudno, če je presmučal Brenvo v Mt. Blancu, ki je še vedno za alpiniste »navzgor« zelo ugledna storitev, da je presmučal Biancograt. Ker oboje pozna ves svet, mu ni prav, da je njegov smuk po Brenvi in po Biancogratu postal senzacija. Zato pa ima za seboj še druge, težje spuste, za katere nobeden ne ve, ker stene niso tako slovite in ne tako na očeh. Ne mara senzacij. Če ugotovi, da so v kaki steni pred njim vstopile naveze, spakira in obrne. Hoče biti sam z goro. Po postavi in po samohodstvu spominja na Winklerja, ki so ga komaj doraslega vzele gore in ga po več letih mrtvega izročile.

T. O.

MEZZALAMA

Po grebenu Castorja teče suška proga za trofejo »Mezzalama«. Zgodaj zjutraj ob šestih se zbero tekmovalci na prelazu Theodul. Vsake tri minute štarta moštvo, trojica smučarjev, navezanih, z oprtniki na plečih, po navadi se jih prijavi kakih sto. Proga je dobila ime po Turinčanu Ottorinu Mezzalami. Bil je fanatičen alpinist, samohodec, eden vidnejših v dvajsetih letih tega stoletja. Prvi je bil s smučmi na Theodulu in odtod prvi zarisal smučine čez Testa grigia (3480 m) in sedlo Breithorn (3950 m) na vrh Castorja (4330 m). Z njegovega vrha se je spustil čez Felikjoch na kočjo Sella (3620 m), se vzel na nos Lyskamma (4100 m) in preko koč Gnfetti (3647 m) in Gabiet (2342 m) prismočal v Gressoney v Listalu. Njegova smučarska vizija je bila, da bi z eno samo »klasično potjo« presmučal ves italijanski alpski lok od Primorskih Alp do Julijcev. Leta 1931 ga je vzel plaz. V njegov spomin so leta 1933 njegovi prijatelji razpisali »Trofeo Mezzalama«.

Po vojni so ga prvič priredili šele l. 1971, ne toliko v spomin velikega alpinista, bolj za propagando doline Aosta in smučarskih centrov Cerrinie in Gressoneya pa tudi za popularizacijo poletnega smučarskega centra okoli Monte Rosa. L. 1971 sta zmagala brata Granfranco in Aldo Stella, tretji v moštvu je bil Palmiro Serafini. Vozili so tri ure, 40 minut in 35 sekund 34 km dolgo pot. Sveži in nasmejani so drsli skozi cilj. Zadnja trojica je vozila sedem ur 45 minut in je prišla v cilj popolnoma izčrpana. Progra je zahtevna že zaradi višine (nad 4000 m), kočljiv je greben, kjer morajo smučiti na pleča, na noge pa dereze. Spust v troje na vrvi po takem terenu res zahteva vrhunsko smuško znanje. Francozi so na »Mezzalamo« poslali 1971 trojico iz gorske žandarmerije, prave

kondicijske kanone, ki so imeli za seboj fantastičen rekord. S trga v Chamonixu so s smučmi v petih urah dosegli vrh Mont Blanca, z vrha v Chamonix pa so rabili tri ure. Na Mezzalami so bili peti. Nemci so poslali trojico dobrih smučarjev iz Sonthofena. Bili so trinajsti s časom preko pet ur.

T. O.

REVOLUCIJA V ŠPORTU S KANUJEM

Kanu so že pred 5000 leti poznali in uporabljali Sumerci. Čim bolj je človek spoznaval lastnosti gradiv, tem bolj se je klasični kanu spreminjal. V povojnih letih je prodrli kanu iz umetne snovi (poliester, oxiolen, epoksi) in je dobil nove oblike. Brodarjenje po divjih vodah, ki se je po vojni sila razmahnilo, je terjalo vedno nove, boljše, lažje, odpornejše materiale. Firma Schlegel je po nasvetih Tonija Hiebelerja, ki je tudi velik kanuist, izdelala aluminijast čoln s plastično prevleko. Dva nova tipa kanuja se imenujeta po Hiebelerju. Z njima je brodarjenje postalo – igrāča.

T. O.

SVETLEČE SE VRVI

Producent v Kemptenu pravi, da je svetleča se vrv napredek v pogledu varnosti. S svetlečo se barvo so prvo opremili perlonsko vrv »Elita Bernina«. Prednosti: Svetleča se vrv je v sivi skali bolj vidna posebno v megli, v somraku ali v temi. To naj bi še posebno prav prišlo pri reševalnih akcijah, pri iskanju pogrešanih – o preizkušanju te novosti ne poročajo.

T. O.

PRVI POKRITI PLEZALNI VRTEC V ITALIJI

Bolzanski plezalci se bodo lahko vacili v plezanju ne glede na vremenske muhe, saj jim je sekcija CAI Bolzano postavila v veliki občinski dvorani umetno steno, 20 m dolgo in 6 m visoko, zgrajeno iz dolomita in granita. Vse je tu v miniaturo, kar plezalec sreča »in natura«: majhne stene, stebri, razki, zajede, kamin z zagozdenim bolvanom in »kočljiva« prečnica. Nasprotna stena je rezervirana za trening šestogradistov, ki se tu pod streho lahko ubadajo z vsemi šikanami VI A₁-A₃.

Tako je Italija razmeroma pozno dobila to, kar imajo v telovadnicah Angleži vsaj že 10 let, ne dosti manj Francozi, Nemci (samo da ti bolj cenijo nepokrite umetne vrtce – samo München ima dva) in Holandci.

T. O.

KATASTROFA SOVJETSKIH ALPINISTK NA PIKU LENINA

Na Poljani Suloeva v veličastnem Pamiru smo se leta 1972 spoznali. Bila je drobno dekletce. Podila se je po travniku in s fanti igrala nogomet. Modre oči in rahlo navzgor zavihan nosek jo je izdajal za Moskovčanko. Bila je trener alpinistk Sovjetske zveze, Elvira Šatajeva.

Tisto leto je samostojna ženska alpinistična odprava dosegla 7105 metrov visoki vrh E. Korženevske. Med štirimi udeleženkami je bila tudi Elvira Šatajeva. Po vzponu na sedemtisočak mi je pripovedovala o velikih načrtih za naslednje leto v Kavkazu. In res je bila vodja ženske alpinistične odprave, ki je lani prečila legendarno Užbo. Za te dosežke je dobila naslov mojstra športa ZSSR v alpinizmu. Letos je Elvira Šatajeva vodila osemčlansko žensko alpinistično odpravo na Pik Lenin. Dekleta so brez večjih težav in v dobri kondiciji dosegle vrh Pika Lenin, visok 7134 metrov. Na povratku po grebenu Zaalajskega hrbta jih je iznenadil strahovit orkan. Temperatura je padla na -30°C . Z velikim trudom so postavile dva šotor, da bi se zaščitile pred vetrom. Vihar pa je besnel vse močneje, razdejal oba šotora, odnesel opremo in alpinistke prikoval v led in sneg na višini 6950 metrov. Radijska zveza z baznim taboriščem, ki jo je še dopoldan 7. avgusta imela

E. Šatajeva

Šatajeva, jim v takem divjem vremenu ni mogla prinesiti pomoči. In tako so v mrazu za vedno zatisnile veke poleg Elvire Šatajeve še Nina Vasiljeva, Vali Fateva, Irina Ljubimceva, Galina Perehodjuk, Ljudmila Manžarova, Ilisar Muhamedova in Tatjana Barđašova.

Kakšen orkan jih je strl, si komaj lahko predstavljamo. V Taškentu, ki leži v vznožju Pamira, je 7. avgusta po 106 letih padala toča. V dveh urah so zabeležili toliko padavin, kot jih normalno pade v desetih mesecih. Vihar je polomil in podrl deset tisoč dreves.

»Brez zmage se ne vračajte«, besede V. M. Abalakova, je zapisala Elvira Šatajeva v svojem članku opisovala ženski vzpon na Pik E. Korženevske (Glej PV 1973/4). Dekleta so zmagale, vrniti se niso mogle. Tako je naša znanka Elvira Šatajeva v družbi pogumnih sovjetskih alpinistk tragično končala svojo izjemno bogato alpinistično pot. V svojih spisih je zapisala med drugim: »Alpinizem ni nuja, a je vendarle potreben ženam«. Njena podoba bo ostala med nami, ki smo jo poznavali in občudovali v njeni skromnosti in veličini.

13. avgusta 1974 so alpinisti V. Šatajev, V. Davidenko in S. Sorokin v snegu začasno pokopali na višini 6950 metrov vseh osem alpinistk, ki so zmogle Pik Lenin.

B. V.

VARSTVO NARAVE

LEDENIŠKI TAKSI

V nemških in avstrijskih dnevnikih se že nekaj časa objavlja oglas: »Ste že bili z ledeniškim taksijem na Sonnblücker (3088 m). Radi vas popeljemo gor.« Alpski hotel Rudolfshütte (last AV). Taksiji na ledeniku spadajo med naprave moderne vertikalnega prometa, ki se je začel bohotiti pred 25 leti in se je do danes tako razvil in se še razvija, da si turistična industrija brez njega svojega »življenja« ne more zamisliti. Hotel AV se je hočeš nočeš vključil v turistični pojem Sonnblücker. Klasično planinstvo tam že skoraj nima več kaj opraviti. Kljub vsem napravam in hotelom, ki jih že ima, se zdi, da še »ni dovolj razvit«. Kar šest žičnic še planirajo na ta vrh. »Odrpli« bodo Rauriser. Tal, trasirajo cesto v Kolm-Saigurn. Vse to res ni v duhu načel, po katerih so ustanovili naravni park »Visoke Ture«, kar je Avstrija razglasila kot svoj pri-

spevek k letu 1970, letu evropskega varstva narave. Avstrijske planinske organizacije OAV, NF, ÖTK in avstrijska zveza varstva narave so protestirale zoper nadaljnje »odpiranje« Sonnblückerja, zoper žičnice, zoper nadaljnje namere turistične industrije v Visokih Turah. Naštete organizacije so naslovile svoj protest na člane deželnih vlad v Salzburgu, Celovcu in Innsbrucku, na poslanske zbornice, skratka, na vse tiste »vrhove«, ki alpskih vrhov ne spoštujejo in vidijo v njih le neizrabljene gospodarske rezerve.

T. O.

ZAŠČITNA FUNKCIJA GOZDA NA PRVEM MESTU

Tako je pisal prof. Grzimek, ki smo ga v rubriki »Varstvo narave« že citirali, zveznemu kanclerju Brandtu, in mu predlagal spremembe v nemškem gozdnem zakonu, ki mu je dal osnovno obliko Ertl.

»Najprej naj se navaja zaščitna funkcija, nato rekreacijska in šele na tretjem gospodarska«, pravi Grzimek v svojem spreminjalnem predlogu na Ertlov osnutek. (Grzimek je dal ostavko na zvezno funkcijo za varstvo narave in okolja.) Osnutek je namreč na prvo mesto postavil gospodarski pomen gozda, kar po Grzimekovem mnenju danes ni primerno. »Ekološki in rekreacijski pomen gozdov bi moral v današnjem času v tako važnem zakonu dobiti večji poudarek.«

T. O.

UMETNI SNEG – IZHOD ZA TURISTIČNO ZIMSKO INDUSTRIJO

Tako pravi stari strokovnjak Walter Pause, ko razmišlja, kam bo šel turistični razvoj, ki je za zimske mesece v Alpah poskrbel za stotošče postelj, za 3¹/₂ mesece snežne zime investiral milijarde dolarjev itd. Pri 3¹/₂ mesecih je treba odšteti vsaj 25 dni novega snega, meteža in odjuge. Ali bo nevarna špekulantska mrzlica iznajditelje, fabrikante in bančne magnate kar naprej gnala v nove investicije za to, da ustrezajo masovni miselnosti 30 milijonov smučarjev, ki se postavljajo v vrste na žičnicah? Pause odgovarja: En sam izhod je: Umetni sneg. Nevarnost preti od najvišje strani, od Narave. Prebili smo tri »slabe« zime. Smuškim magnatom vseh vrst so se ježili lasje. In če se uveljavi še ena uima – prepoved vožnje z avtomobili ob nedeljah? Kje je zapisano, da kaj takega ne bo več? Zato v vsem alpskem področju lastniki naprav in denarniki sanjarijo o tem, kako bi podaljšali zimsko sezono. Prvo smučarsko progo za umetnim snegom že imamo. Na la Plaine, o kateri smo že poročali. 1. dec. 1973 so jo odprli – 4000 postelj v hotelih na 1600 m med Ženevo in Chamonixom. Gradili so jo v dveh etapah. Do 1. dec. 1973 30 do 50 m široko pisto med 1575 m in 2200 m, torej 625 m višinske razlike pri dolžini 2,5 km. Jeseni 1974 bo umetna pista podaljšana na 2560 m na Tête des Lindars. Gradili so jo po ameriškem zgledu, postavili deset snežnih topov, ki jih ob progi oskrbujejo premakljive cevi s 15 cm premerom za vodo in 20 cm premerom za zrak. Zračni kompresorji s 1300 HP in črpalka s 650 HP stoje v dolini. Torej prava tovarna snega! Draga narava v »superurejeni« la Plaine!

T. O.

NA BAVARSKEM BODO OMEJILI GRADNJO POČITNIŠKIH HIŠIC

Gradbene inšpekcije in ministrstvo za notranje zadeve na Bavarskem sta vzela na muho gradnjo dvostanovanjske gradnje in alpskem področju. Vse občine bodo

morale predložiti svoje gradbene plane. Notranji minister dr. Merk je na strokovnem zborovanju dejal, da je vedno manj rezervnega prostora za majhne gradnje in da so v zadnjih letih te v primeri z naraščanjem prebivalstva nesorazmerno rastle. Prebivalstvo je v letih 1939 do 1968 zraslo za 25 %, gradnje pa za 50 %. Prebivalstvo v Alpah pa narašča počasneje, 1–1,5 %, a ravno tu je 30 % vseh takih gradenj, to je od 42 000 dvostanovanjskih hiš in 9000 počitniških, v nekaterih alpskih krajih pa sega procent do 70. Minister se boji, da bodo občine zaradi tega doživele preveliko finančno obremenitev in da jim strukturne spremembe ne bodo koristile. Na Bavarskem se je oblast odločila, da bo zavrla to razseljevanje, da bo ohranila predvsem področja ob rekah in jezerih, planinska in gozdna področja. Tudi ne bo dovolila nastajanje počitniških vasi in rekreacijskih centrov, ki postajajo velika moda. (Der. Bergst., 1974/2)

T. O.

GLADKE ALI GUGASTE (VALOVITE) SMUŠKE PROGE

Konec oktobra 1973 so se v Münchnu na 3. mednarodni razstavi zimskošportnih turističnih naprav sestali zastopniki Švice, Nemčije in Avstrije in se med seboj strokovno pogovorili, ali naj brusijo in gladijo smuške proge, ki jih ponujajo v perspektivah, ali naj jih pa puste, kakršne je v glavnem »bog dalk«. Stvar je namreč ta, da je planinski svet gugast, čim je naklonina nad 30°. Taka proga je za začetnike pretežka pa tudi za večino nedeljskih smučarjev, saj je zahtevna za sklepe v kolenih in bokih, zahtevna tudi za hrbtenico. Podjetniški svet misli in mora misliti trgovsko, torej dati ljudem tisto, kar raje kupijo. Ankete pravijo, da bi se 90 % smučarskih množic, ki se gnetejo na žičnicah, odločilo za gladke proge, če bi seveda lahko volili. Samo na takih progah se poprečni smučar čuti »mojstra«, manj je tudi nesreč. Vršček smučarjev misli seveda drugače in tudi tem je treba ustreči, saj so dohodki od njih tudi interesantni. Po drugi strani je spet res, da gladka proga dopušča večjo brzino, brzina na smučeh pa je prav tako glavni vzrok nesreč. Na gugastih progah je brzina samo za najboljše. Čim bolj je taka proga strma, tem bolj je nevarna, čim več smučarjev je na njej, tem večkrat jo je treba popravljati.

Lastniki žičnic in turistični strokovnjaki so v diskusiji izjavili, da se blažajne polnijo le na položnih, lahkih progah. Izravnnavati gugast, strm svet s snegom nima smisla, ker je navožen sneg drugačne kvalitete in za manj izurjene smučarje nevaren. Industrija še ni iznašla priprav, ki bi

valovit svet v kratkem in razmeroma poceni zravnala.

Sklep razgovora je zvođenel, češ, konkurence je dovolj. Nekateri žičničarji skrbje za piste, drugi spet ne. Vsak naj si izbere proge, ki mu bolj leže. Če pa prog ne mara, naj gre na smuško turo, naj smuča v globokem snegu ali pa trenira smuški tek.

T. O.

LOV NA KAVRE

V reviji »Der Bergsteiger« 1974/2 je nemški obiskovalec iz Krefelda – ne prvi – opazil pri koči Vittorio Emanuele na Gran Paradiso zelo neugledno melišče spremenjeno v smetišče. Res, pravi, melišče ni noben okras pokrajine, predstavlja pa za oskrbnika kar zanimivo gospodarsko postavko, značilno za naše sosede, ki se ne morejo odreči ptičjemu mesu. Zaradi slabšega vremena je Frings iz Krefelda imel čas, da si je ogledal zelo enostavno past za kavre, ki so brskali po smetišču, ne daleč od kuhinjskega okna. Oskrbnik je nad kup kuhinjskih odpadkov obesil nekakšno »rehto« iz lahkkih lat. Kadar se je kavrov zbralo dovolj, se je rešetasta kletka »avtomatično« poveznila na prijazne sanitarce, ki s svojim prijetnim revskom oživljajo okolico planinskih koč. Dognali so, da so past spuščali na kavre z vrvojo, vrv pa je držala v kuhinjsko okno. Ponoči so gostje osvobodili rumenokljunčke, niso pa mogli ugotoviti, kakšne vrste golaž jim je prejšnji večer ponudil oskrbnik.

Koča stoji, verjameste ali ne, sredi znane nacionalnega parka v zavarovanem področju. – Prav je imel pred leti dr. France Avčin, ko je v svojem ekspeze-

ju na simpoziju v Trentu na znanem trentskem festivalu dejal nekako takole: »Kaj pomaga govoriti, če pa tu v vsaki mesarski izložbi lahko gledam cele skladovnice ptičjega mesa!« Publika je bila mednarodna, večino so seveda imeli domačini. Spominjam se, da je dr. Avčin doživel aplavz kakor nihče drug. Res, kaj pomaga!

T. O.

VARSTVO VODA V ŠVICI

Pred dvema letoma (1. jan. 1973) je bilo v Švici 479 naprav za čiščenje industrijskih voda v 725 občinah. To pomeni, da je bilo pred fabriškimi odpadkami zavarovanih 54,6 % prebivalstva (v l. 1972 je bilo stanje 49,8 %). V letu 1973 so gradili v 356 občinah ali za 15,5 % prebivalstva 104 take naprave, 80 pa so jih planirali za l. 1974, to je za 199 občin. V Švici se o varstvu narave manj govori kot v drugih civiliziranih deželah. Po gornjih številkah pa lahko sodimo, da jemljejo varstvo narave krvavo resno. – Manjši ukrep, a vendarle zanimiva odločitev zadeva v Švici želvino juho, o kateri pravijo sladokusci, da je neznansko dobra. Mednarodna ustanova za varstvo živali (WWF) je namreč te vrste želvo oklicala za ogroženo in obenem pozvala svet, naj se tej juhi odpove. V Švici so direkcije producentov in »supermarketov« pa tudi hotelske družbe temu alarmu prisluhnile in javno obljubile, da te juhe ne bodo več pripravljale in ne ponujale. Med drugimi so se za to izjavili tudi »Knorr«, »Migros« in celo »Swissair«, torej trije mogočnjaki. Gostinska in hotelska zveza v Švici je svojim članom naročila, naj to juho črtajo iz jedilnikov.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

NAŠE PLANINE 73

Letnik XXV Naših planin – tudi sam neke vrste jubilat – je potekel v letu 1973 v znamenju pomembnih dogodkov planinske organizacije in planinske dejavnosti na Hrvaškem. Opozorim naj na otvoritev novih poslovnih prostorov PSH, na prvo zimsko prečenje Velebita, na doslej najtežjo po hrvaških alpinistih preplezano tehnično smer, na priprave proslave ob 100-letnici planinske organizacije na Hrvaškem.

Glede na to, da Naše planine ne objavljajo števila naročnikov iz drugih republik

– zanimalo bi nas koliko jih je iz Slovenije – izkoriščam to priložnost, da iz lanskega letnika Naših planin slovenskim bralcem prenesem nekaj zanimivosti. Vnaprej se oproščam za subjektivno izbiro dogodkov.

Novi poslovni prostori PSH so v Kozarčevi ul. št. 22 v Zagrebu. Končno je tudi PSH dobila ustrežnejše prostore, na katere je čakala dolga desetletja. V kleti je garaža, v pritličju sejna soba, knjižnica, garderoba in skladišče; v I. nadstropju poslovni prostori, tajnikova soba, knjigovodstvo, gostinska soba; II. nadstropje pa je namenjeno muzeju in arhivu.

Priprave na 100-letnico hrvatske planinske organizacije so potekale v pripravi za zvezne akcije (skupščina UIAA, zlet jugoslovanskih planincev, zvezna foto razstava in II. simpozij jugoslovanskih planincev) ter na republiške, ki so po udeležbi iz drugih republik dobile zvezni značaj. Izdajateljska dejavnost je zelo pestra: zgodovinski zbornik, fotomonografije o Velebitu in Biokovu, Vodnik po hrvatskih planinah, strokovne izdaje in slavnostna številka Naših planin. Jubilejne planinske prireditve in proslave so poleg zgoraj naštetih bile še: jubilejni izlet na Klek, slovesna akademija, jubilejna skupščina PSH, jubilejna zgodovinska razstava, jubilejni izlet po stopinjah prvega izleta HPD, srečanja jamarjev, reševalcev, alpinistov in fotorazstave.

Prvo zimsko prečenje Velebita so opravili Zdravko Ceraj, Ivica Mesić in Fred Židan, nekaj dni za to trojko pa še Darko Sokan in Ivan Grašovec. Prečenje Velebita v zimskih razmerah je bila dolgoletna želja. Dnevnik prečenja je bil objavljen v NP 3-4/1973, prevod je izšel tudi v PV 1974.

Nič manj ni odmevalo osemdnevno uspelo plezanje v Paklenici, kjer sta Boris Aleraj in Marijan Čepelak izpeljala najtežjo hrvatsko smer, kar je po urednikovi oceni najpomembnejši dogodek in najvišja stopnica v razvoju hrvatske alpinistike. V steni je ostalo 160 klinov, smer pa je ocenjena z A₃, A₄. Previs od vstopa do izstopa iz stene znaša 40 metrov. Dokumentacija je priložena članku Borisa Alerarja v NP 7-8/73, poročilo je izšlo tudi v PV.

Med potopisnimi prispevki omenjam Pireneje in Na najvišjem vrhu Apeninov (dr. Željko Poljak), vedno zanimive in fotodokumentirane prispevke Uzeira Beširovića, Zapisi o Velebitu in Prgišče zapiskov o Hrvatskem Zagorju (profesor Vladimir Blašković) idr.

Zanimiv je predlog Josipa Solomona o transverzali po jadranskih otokih, ki bi gotovo našla mnogo zagovornikov in še več – pešcev.

Speleologijo zastopa inž. Srečko Božičević, o dveh stoletjih hrvatske speleologije pa je pisal dr. Željko Poljak.

Zanimivi so zgodovinski prispevki Ivana Pederina: Avstrijski botanik na Velebitu 1768 I., Avstrijsko turistično pisanje o jadranskih krajih in dr. Z. Poljaka Renesančni planinec F. de Marchi. Navedeni članki so prispevki k spoznavanju zgodovine v mednarodnem obsegu.

Tone Strojín

IZ EL CAPITANA – MALO SATIRE

Warren Harding je za geslo svojega opisa postavil prozorno domisljico Johna Ohrenschalla: »Plezanje bi bilo imenitna,

zares čudovita stvar, če ne bi bilo toliko plezalcev.« 18 let plezalske kariere je imel, ko je spoznal, da se je v njem nekaj prelomilo, da je krenil s prave poti, začel je pozabljati to in ono. In zazdelo se mu je, da je enostavno preveč dni in noči visel v granitnih stenah nad dolino Josemiti. Neskončne ure se je pekel v žarečem soncu, se tlačil po ozkih kaminih, vlekel navzgor nemogoča bremena, bivakiral v dolgih, mrzlih nočeh, v katerih mu je zmrzoval mozeg kljub »idealni opremi za bivak«, da, zaradi vsega tega mu je otopel njegov nekoč ostrí analitični um.

Pred nekaj leti, jedko pripoveduje W. Harding, sem spoznal Deana Caldwellla, ki mi je bil v marsičem podoben. Oba sva bila precej lena, zelo važna lastnost za resnega plezalca. Veliko sva govorila o pretekli slavi in bodočih načrtih, ki pa jih večji del nisva izpolnila. Pomembnost najinih načrtov je bila očitno v sorazmerju z alkoholom, ki sva ga uničila, kadar sva prišla skupaj.

Končno sva se le odločila, da greva v El Capitan. Začela sva nositi bremena v bazo, vsa zavita v pajčolan skrivnosti. Seveda je težko prikriti take načrte, če moraš znositi 43 l vode, opremo za bivak, proviant. Končno sva začela in prve raztežaje opremila z vrvmi.

Potem se je seveda skazilo vreme in zvedela sva, da se je v dolini pojavil strašni Royal Robbins. Ali naju misli podorati? Vsa obupana se zaženeva v steno.

Kakor je bilo pričakovati, je začelo deževati, in začela sva pripravljati bivak že sredi dopoldneva – netopirske šotore iz plastike. Ugotovila sva, da nisva računala s časom, da sva steno podcenjevala. K sreči sva pretiravala z zalogami hrane v enaki meri, saj sva jo vzela s seboj za 12 dni, tudi 15 dni bi shajala. Končno se je nabralo 26 dni.

Konec drugega tedna sva bila v usmiljenja vrednem stanju, popolnoma premočena, sredi stene pod veliko zajedo, ki pa ni imela uporabne počti. Duševno in telesno sva bila uničena po 450 metrih plezanja v dežju. Tedaj sta nama Dave Hanna in Pete Thompson prišla z megafonom povedat, da je vremenska napoved spodbudna. A deževalo je še ves dan do polnoči. Stene je bilo še za kakih deset dni. Morala sva strogo zmanjšati obroke, če sva hotela priti na vrh. In na vrh sva morala priti. Obračalo se nama je v želodcu, samo če sva pomsllila na sestop z vso tisto kramo.

Potem se je zjasnilo in morala sva se en dan sušiti. Potem sva naskočila zajedo in jo zdelala v petih dneh – bilo je treba nabijati in svedrati vse do A₂. Ko je minil dvajseti dan sva zaslišala klice. Bili so reševalci, ki so se z vrha stene spuščali nama nasproti. In začeli smo se dreti

drug na drugega. Zdaj pa še to! Da bi naju po vsem tem še reševali! Saj nama je dobro, gospodarja situacije sva, ne želiva biti reševana. Tista »retorika« med nami je bila taka, da bi lahko izšla samo res v najnaprednejšem glasilu. Imela sva prav, naj kar pridejo, naj vidijo, kako se imava, izčrpana plezalca. Pravo miniohčet imava: salamo, sir, kruh, steklenico kabernet-sauvignona, vse v meščevi svetlobi.

Ne, reševali naju ne bodo! Že sva mislila, da sva v zadnjem raztežaju, a glej, Dean se je zmotil, še 20 m stene nama je ostalo, da sva morala še enkrat bivakirati. Ko sem se naslednji zavihtel čez zadnji previs, res nisem bil pripravljen na to, kar sem videl: Cela vojska reporterjev, prijateljev, reševalcev in ena lepa deklica. In preplavilo me je nepremagljivo čustvo duševne sprostite, stisnil sem zobe in se zagnal v tisto karnevalsko atmosfero, na vso tisto jedačo in pijačo, v vso tisto čudovito orgijo čistitk, poljubov, objemov – le muzike je manjkalo.

Kaj bova res slavna in bogata? Ne, menda bo več prvega kot drugega. Nisva vzela pravega recepta, da bi obogatela. Pa vendar! Iz neuglednega brezposelnega gradbenega delavca sem splezal na zavdanja vredno mesto televizijskega zvezdnika – brez namestitve.

Potem sva kmalu zvedela, da sta Royal Robbins in Don Laurie preplezala najino »steno rane jutranje zarje« v El Capitanu – v 6 dneh in izbila vse svedrovce.

Kaj naj rečem na vse to?

Mnogi mislijo, da sem razorožen in užaljen. V resnici pa mi je vseeno, kaj je Robbins s smerjo naredil in kaj je mislil s tem doseči. Pred leti, ko sem začel plezati, mi je bilo vse pri srcu. Bil sem zadovoljen, če sem napol mrtev prišel iz kamina Lost-Arrow. Bilo je vselej lepo, zdaj se mi zdi vse skupaj težko breme.

Harding ima prav: Kdor ne prenese humorja in satire, je slab v nogah.

T. O.

RAZPRODAJA AVANTUR

Tako nekako je v javni tribuni »Winterbergkamerada« 1973/1 (glasilo Bavarske smučarske zveze, ki je s prvo številko 1974 spremenilo naslov »Winterbergkamerad – Bergwelt«) Erich Plattner imenoval knjigo Reinholda Messnerja »Izpad v avanturo«, ki je izšla leta 1972 in je v njej objavljenih več Messnerjevih prvih spisov. Pisatelj je izjavil, da je knjigo namenil predvsem mladini, poleg tega pa so ga poslušalci njegovih predavanj večkrat prosili, naj opiše nekatere svoje ture in opise izda. E. Plattner nima dlake na jeziku. Messnerju očita, da so spisi zbrani v tej knjigi, že večkrat izšli, čeprav se je avtor zaklinjal zoper objavljanje

»emocij«. Piše o izvirnosti in enkratnosti planinskih doživetij, o poti v prvobitnost, v resnici pa jih prodaja (v oklepaju: »Alpinismus international«, Messnerjeva agencija za alpinistični turizem). Kritični bralec, pravi planinec da mora izgubiti vero v nesmisel, ki ga počenja poklicni alpinist. Pretirano in krčevito osmišljanje početja v gorah da je polno predsodkov in nedomišljenja.

Revščino primitivnih ljudstev v nerazvitih deželah idealizirati, očita dalje Plattner, če jo gledaš iz puhaste vreče za bivak, je lahkomišelnost. Lahkomišelnost je tudi trditi, da je planinstvo življenjska oblika (Lebensform – ta pojem poteka od Maduschke v 30 letih tega stoletja, op. ured.) Messnerjevi nauki da imajo svoj vrh v pisanju, češ da on že ve, kaj je v življenju važno – toliko je pameten, da domačine pri mešetarnjenju pretenta.

Plattner mora biti avtorju gorak, kajti v svojih očitkih izbira nizke udarce. Takole pravi: Avtorja te knjige ne moreš dolgo imeti za resnega, če vedno znova pripoveduje o prvobitni gorski pokrajini, se zanjo poteguje in s pretresljivo doslednostjo zida svoj »chalet«. Resno zatrjuje, da se ne postavlja in da mu ni prav nič za nevarna pota, v resnici pa joka od sreče, ko po nekakšnem čudežu uide kameniti kanonadi v severni steni les Droites, prav tako v dolini Diamir po bratovi tragediji v sestopu z Nanga Parbata le po naključju sreča ljudi, ki so ga rešili izčrpanega smrti; ali ko je na Manasluju v »mirakuloznih« okoliščinah našel šotor, medtem ko sta dva njegova tovariša blodila okrog in tisto noč našla svojo zadnjo uro.

Na drugi strani pa trdi, da je plezanje zanj mikavno, ker nikoli ne ve, kako se bo sešlo. Taka protislovja in trditve so dokaz, da je knjiga omlodna: »Deset lednih plazov na uro... Plezanje zoper uro... nekje opravičuje smrt v gorah z geslom: »Vse je dal za vrh.«

Revijam »Winterbergkamerad« in zdajšnja »Bergwelt« sta pravzaprav glasilo znamenite založbe Rudolf Rother. V njegovi tiskarni se tiskata, on je naveden kot lastnik. Glavni urednik Bergwelta je Erich Höhne, urednik Hans Steinbichler, med desetimi stalnimi sodelavci so zelo znana imena: Helmut Dumlér (nekoč Hiebelerjev sodelavec, Dieter Seibert, dr. Paul in Liselotte Buchenauer. Res je tudi, da je Messner obravnavano knjigo izdal v »Athesia« Verlaganstalt.

Ali si je Plattner z redakcijo vred zaželel nekaj herostratske slave, ki bo obrnila še več vetra v hrbet uspešnemu R. Messnerju? Ali pa gre za kritičen pretres pisanja, ki se mu mudi do kraja izčrpati, kar ji ponuja kratko desetletje slave? Najbrž ni naključje, da je prav ta revija odprla tudi vprašanje ekspedicij in njihovega financiranja.

T. O.

RAZGLED PO SVETU

AIR INDIA V LAUSANNI

Indijska letalska družba »Air India« je jeseni 1972 organizirala za člane in članice CAS in CSFA, sekcije Lausanne, polet v Himalajo in se je, kakor poročajo Les Alpes 1974/2, kot turistični organizator sijajno obnesla. Bilo je prvo tako potovanje: »Pred desetimi leti se skoraj nismo upali premakniti iz Alp, zdaj pa je blizu čas, ko bomo v 15 dneh naredili kako turo v Himalaji,« je zapisal poročevalec. Pobudo za potovanje je dala društvena komisija za tečaje in izlete. Jesen so izbrali zato, da so čez poletje lahko trenirali. Hoteli so spraviti podse vsaj šesttisočak, da bi čimveč članov uživalo v tem dosežku. Izbrali so Deo Tibba v dolini Kulu, 500 km severozapadno od New Delhi, ne daleč od kitajske meje. Indijski kooperant družbe Air India je skrbel za »pozemeljsko« bivanje podjetnih Švicarjev. Seveda ni šlo brez zatiklajev pri nosačih, šerpah, prehrani, opremi za bivač, vendar s potrežljivostjo so vse premagali. Prijavilo se je 33 interesentov, sklicali so jih že meseca junija, jim pokazali slike Deo Tibbe, jim povedali, da jih bo z opremo oskrbela indijska alpinistična šola Manali, šola, ki je pod državnim nadzorstvom. Tako so iz Švice poleteli vsak z 20 kg prtljage, kolikor je za letalo dovoljeno, vse drugo jih je čakalo v Indiji. Med njimi je bilo šest žensk, ki so imele namen priti vsaj do baznega tabora. 28. okt. so odleteli iz letališča Cointrin z boeingom 727 ob 18,30, se ustavili v Kairu in prileteli v Delhi naslednji dan ob 11. po lokalnem času, torej so iz Lausanne do Delhija leteli 10 ur in pol. Na letališču v Delhiju so jih s cvetnimi vencji sprejele »šarmantne hostese« v sarijih. S carino ni bilo nobenih težav, s hotelom Ashoka so bili zadovoljni. Sledila sta dva dneva fotografiranja po Delhiju. Zvečer so doživeli lep sprejem v bogati družini in se spoznali z vidnimi predstavniki mesta. 31. okt. so z letalom dospeli v mestce Kulu. Na koncu doline Kulu je prelaz Rothang (4000 m), eden najvišjih prelazov na svetu – s cesto. V Kulu so dobili sobe v hotelu Snow-Lines, ki so bile seveda manj razkošne od onih v Delhiju. Popoldne so se v alpinistični šoli že dogovorili glede nosačev. Bilo je težko, ker je pred nekaj dnevi plaz vzel življenje dvema od njih. Nato so jim pokazali krajevne folklorne ples, pri čemer so jim krajevni oblastniki izkazali vse časti. Naslednji dan so se z avtobusom odpeljali v 40 km oddaljeni Manali. Dolina Kulu je lepo obdelana, vsako krpo zemlje izrabijo. V Manaliju jih je sprejel Singh in zastopniki plemena Ladahi pod vodstvom

Rensinga. Nosači in Ladahi so se takoj lotili urejanja tovorov, direktor šole je delo sam nadzoroval. Popoldne so v dveh urah peš prišli do zadnjega naselja Jagacuši. Direktor šole se je z džipom pripeljal za njimi in jim sporočil, da je smrtna nesreča v plazu zares znižala število nosačev, da pa bodo navzoči delo že kako zmogli. V Jagacuši so Švicarje spravili v šolo, kjer so jim prišle prav spalne vreče in zračne blazine.

Naslednji dan so prišli v prvi tabor Čika, 3070 m. Nosači so se uprli, da bi to pot dvakrat nosili, čeprav so Singu tako obljubili. In tako so izgubili en dan. Drugi tabor Seri, 3840 m, so dosegli naslednji dan in nosili osebno opremo sami. Toda zmanjkalo je tudi hrane, imeli so s seboj samo riž, jajca in krompir, skratka zagata, kakršne niso pričakovali. Petorca je kljub temu odrinila v tabor 3 Tainta, 4170 m. Morali so premagati kakih 250 m visoko snežno strmino in prišli v krnico Tainta, obdana s samimi pet in šesttisočaki, tudi Deo Tibbo so zagledali. Bilo je mnogo novega snega, ni kazalo, da bo vzpon lahak. Vrnili so se v tabor 2, v Seri. Naslednji dan so oprtali svojo osebno opremo s spalnimi vrečami in blazinami vred in se vrnili na Tainto. Deo Tibba se jim je zdel v svežem snegu pretežak, zato so izbrali za cilj Jangba Peak (5070 m), na katerega so prvi stopili Italijani. Zvečer je zdrknilo živo srebro na –19°, vendar jih to ni motilo, imeli so dobro opremo. Zadeva z nosači se je med tem uredila in na Jangbu jih je od 35 udeležencev potovanja prispelo na vrh 29. Imeli so pet šerp (Ladahi), ki so jim gazili sneg in jim pomagali na težjih mestih. V sedmih urah so s Tainte dosegli zasneženo teme in uživali sredi šest in sedemtisočakov.

Medtem so iz plazu pod Deo Tibbo izkopali ponesrečene nosače in ju pripeljali v tabor na Tainto. Tu so Švicarji prespali še eno dokaj zahtevno noč. Na Seriju so doživeli sežig obeh ponesrečencev. Bil je veličasten dogodek svoje vrste sredi himalajske divjine.

Na Seriju jih je pričakal tudi direktor alpinistične šole. Pokazali so mu svoje nezadovoljstvo, saj z nosači in s prehrano res ni bilo v redu. Kljub temu so bili seveda srečni in zadovoljni, saj so zato cilj dosegli še v težjih okoliščinah.

Potem so krenili v vas Khamil, 2400 m, večerjali ovco, pečeno na ražnju, in doživeli prelepo noč, »najlepšo noč v Indiji, kot za slovo«. Še malo, in spet bodo v civilizaciji. S šolo v Manali so se razšli z lepim obrazom, dobili so značko, prav tako s šerpami in nosači, ki so jim konec koncev le omogočili vzpon in lajšali deset

gorskih dni in noči. V Kuluju so počivali en dan, obiskali vas Nagar, 2000 m, staro prestolnico doline Kulu, in vilo ruskega slikarja, ki je v tem kraju umrl. Nato so jim v Kuluju priredili poslovljni večer s folklornimi plesi, — vsi krajevni veljaki in množica radovednežev se je zbrala.

Naslednji dan sa obiskali mesto Candigarh, čudovito stvaritev arhitekta Le Corbusiera. Nato so še en dan posvetili Delhiju, in že jih je spet sprejela »Air India«.

Tu se je skupina razdelila. Nekateri so hoteli doživeti Indijo, potovali so v Jaipur, Agro, rezervat, skratka vse tisto, kar spominja na »tisoč in eno noč«. Potovanje so končali v Bombaju in z jumbo-jetom preko Kuvaita in Rima prileteli v Ženevo. Serge Giroud, ki je opisal ta »prvenstveni« švicarski izlet v Himalajo, je na koncu pripisal nekaj zaključkov: V treh tednih priti na vrh himalajskega pettisočaka s tako veliko skupino je pomemben dogodek. Skupina se je v glavnem dobro razumela. Indijski ljudje so bili izredno vljudni. Morali smo potrpeti z gorjani, ki jim čas pomeni vse nekaj drugega kot nam. Posebej se je zahvalil »Air India«, ki se je s svojo gostoljubnostjo in ljubeznivostjo zares izkazala. — Skratka, to švicarsko potovanje ni slaba reklama za himalazem v turistični obliki, ki je že kar dobro »shodil«. Tudi pri nas se je z Malalujem oglasil.

T. O.

OBVESTILO PLANINSKE ZALOŽBE

Planinska založba pripravlja za pomlad 1975 drugo izdajo vodnika »Karavanke« avtorja Stanka Klinarja (prva izdaja iz leta 1971 je razprodana).

Da bi bila nova izdaja vodnika čim popolnejša, naproša založba vse planince, ki so uporabljali prvo izdajo, da ji spo-

roče svoje pripombe in dopolnitve. Te naj ne bodo zgolj splošne narave, nanašajo naj se na posamezne podatke in pomanjkljivosti v dosedanjem tekstu, lahko pa tudi na sam koncept vodnika, to je na sestavo knjige kot celote. Zlasti bo dobrodošel vsak podatek o spremembah na terenu: novih gozdnih cestah, novih ali opučenih poteh, obnovljenih markacijah, vpisnih knjigah, žigih na vrhovih, novih planinskih kočah ali drugih stavbah, spremembah kapacitet in obratovalnega časa sedanjih koč, opustitvi ali preprežitvi možnosti za turni smuk, daljnopadu koč, gradnji žičnic, novih ali doslej seznh posledicah naravnih katastrof, novostih iz razstilstva in živalstva, gorskih kmetij, itd. Podobna prošnja velja fotoamaterjem. Drugo izdajo vodnika želi založba opremiti z več in boljšimi slikami. Fotoamaterji, ki imajo karavanske motive, naj jih po možnosti izdelajo v formatu razglednice, na hrbtni strani slike pa naj natančno napišejo, kaj slika predstavlja in kdo je avtor. Barvne slike ne pridejo v poštev. Slike naj bodo panoramske lahko pa tudi prikazujejo detajle: motive iz sotesk, planinske koč, gorske domačije, značilne živali in cvetlice, itd. Zaželeno so skice (perorisbe) istih motivov. Planinska založba se bo z avtorjem slike, ki bo natisnjena, pogodila za honorar. Slike, ki ne bodo natisnjene, bo založba vrnila lastnikom.

Tisti, ki želijo na tu omenjeni način sodelovati pri novi izdaji »Karavank«, naj svoje pripombe in drugo gradivo pošljejo do 15. XII. 74 na naslov: Planinska založba pri PZS, Dvorčakova 9, 61000 Ljubljana.

Kasnejše prispevke bo zaradi narave dela komaj mogoče upoštevati. Kdor bi želel ustno sporočiti svoje pripombe, naj sporoči svoj naslov in telefonsko številko, da se bo avtor vodnika lahko z njim domenil za sestanek.

Za planinsko založbo:
Franci Savenc

NAROČNIKOM IN BRALCEM

Št. 10 se je zamudila zaradi okvare na stroju v knjigovelnici. Vljudno prosimo, da zamudo oprostite! Uprava in uredništvo PV.

OBVESTILO

Poceni naprodaj je Planinski Vestnik od letnika 1925 do 1973, lepo v platno vezan. Naslov v uredništvu PV.

LTH

LOŠKE TOVARNE HLADILNIKOV

za gostinstvo, turizem, trgovino
projektiramo, proizvajamo, montiramo

- hladilne vitrine za samopostrežne in hladilne trgovine,
- hladilne omare od 650 do 2250 l,
- montažne komore za zmrzovanje in hlajenje od 4,1 do 36,6 m³,
- hladilne naprave za stabilne zmrzovalne in hladilne komore,
- specialne hladilne in klima naprave,
- hladilne agregate za komore,
- hladilne tipizirane pulte in pulte po želji kupca;

za gospodinjstva

- zmrzovalne skrinje 200, 300 in 380 l primerne tudi za planinske domove z električno napeljavo.

LTH Loške tovarne hladilnikov, 64220 Škofja Loka — telefon 60-091, servis 61-161

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

Pošta: 61433 Radeče — Tel.: Radeče
819-050, 819-051, 819-111, 819-112 — Telex:
35136 yu pap — Brzovaj: Papirnica Radeče
— Tek. rač. pri SDK Laško: 50710-601-16039
— Železniška postaja: Zidani most

Proizvaja: vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov, specialne papirje, surovi heliografski papir, paus papir, kartografski papir, specialni risalni »Radeče«, premazne kartone, papirje za filtre itd.

Izdeluje: vse vrste kartic za luknjaenje v standardni velikosti in tisku. Po želji izdeluje kartice v posebnem tisku v rdeči, modri ali sivi barvi

Domurka CAMP PAKET

zanesljiv, kompleten in cenen vir prehrane na dopustu in doma!

KIK Pomurka TOZD Mesna industrija, Murska Sobota vam nudi v Pomurka CAM PAKETU naslednje kvalitetne izdelke:

- 3 kom. GOVEJI GOLAZ 400 g
  - 3 kom. SVINJSKI PAPRIKAS 320 g
  - 2 kom. PREKMURSKI BOGRAC 400 g
  - 1 kom. JUNETINA V LASTNEM SOKU 454 g
  - 1 kom. ŠUNKA V LASTNEM SOKU 454 g
  - 6 kom. MESO ZA NAREZEK 150 g
  - 8 kom. JETRNA PASTETA 78 g
  - 2 kom. EVAPORIRANO MLEKO 400 g
  - 1 kom. EXPRES KAVA — INSTANT 48 g
  - 4 kom. PALAČINKE V PRAHU 114 g
  - 1 kom. TOPLJENI SIR LJUTOMERKA 200 g
- Maloprodajna cena paketa znaša 235 din

Pomurka CAMP PAKET vam bo posebno dobrodošel na dopustu, ker se boste z njegovo pomočjo izognili dolgotrajnemu in napornemu nabavljanju in pripravljanju hrane, potrebovali pa boste tudi manj pripomočkov za pripravo jedi. Vse to pa vam bo omogočilo, da boste imeli več časa za počitek. Cena paketa pa vam omogoča, da z majhnim denarjem preživite prijeten dopust.

Ne pozabite: Pomurka CAMP PAKET vam omogoča cene in brezskrbne počitnice, zato se spomnite nanj, ko boste odhajali na dopust.

Prijetno letovanje vam želi

KIK Pomurka
TOZD Mesna Industrija
MURSKA SOBOTA

Ne čakajte,
da priljubljeno melodijo slišite slučajno –
kupite si gramofon

- sodobna ojačevalna tehnika
- čist in naraven ton
- pri reprodukciji gramofonskih plošč
- lepa, moderna oblika
- prodaja na kredit
- garancija

Iskra

ISKRAPHON PM-71

Škatla s keramičnim gramofonskim vložkom,
vložena v leseno furnirano kaseto. Ima samostojen ojačevalac z zvočnikom 2 W

ISKRAPHON PM-75
Vgrajen v plastično nelomljivo kaseto
v treh različnih barvah, s samostojnim
ojačevalcem in zvočnikom 3 W

ISKRAPHON RS-70 STEREO
Vgrajen v leseno furnirano kaseto – Pokrit
s prozornim pokrovom – Dva zvočnika, 3 W,
15 Ohma, sta vgrajena v posebnih zvočnih
omaricah, enako furnirana
kot kaseto

**80
let**

KONUS

OZD KONUS
Slovenske Konjice

ima v svojem širokem proizvodnem programu proizvodnjo vseh
vrst usnja, usnjene in krznene konfekcije, copat, izdelkov iz
plastične mase KOTERM, strojilne ekstrakte, utenzilije,
jermenje EXTREMULTUS ter talne obloge KOSON.

Obiščite nas, zadovoljili bomo vašim željam.

založba mladinska knjiga

Slovenci smo med drugim znani tudi kot ljubitelji gorskega sveta. Radi »hodimo v hribe«, kot pravimo; sami ali v večjih skupinah, v domače in tuje planine.

O takšnih priložnostnih vzponih — za šport in razvedrilo — lahko beremo v dnevnem tisku, na voljo pa imamo tudi nekaj dobrih knjig. Žal pa razmeroma veliko manj vemo o izrednih dosežkih naših pravih alpinistov, ki so zlasti v zadnjih letih osvojili tudi vrsto najzahtevnejših vrhov v Himalaji in drugod.

Velik dolg do teh pogumnih fantov je zdaj vsaj delno poravnán: založba Mladinska knjiga je namreč te dni izdala reprezentativno knjigo

MAKALU

v kateri so **Aleš Kunaver, Zoran Jerin, Janez Kunstelj, Danilo Cedlinik, Stane Belak, Jure Kunaver, Matja Maležič** in **Borut Pirc** živo in prepričljivo opisali pot JAHO-4, ki se je ob koncu leta 1972 spopadla z 8475 metrov vsokim himalajskim vrhom Makalu in z vsemi napori in težavami, ki takšen vzpon — in celo že priprave nanj — nujno spremljajo.

Knjiga **MAKALU** je natisnjena v velikem formatu, šteje **228 strani**, vezana je v platno, opremljena z velikim številom izvrstnih **barvnih fotografij in risb**, velja pa **158 din**.

Knjigo, ki bi bili nanjo gotovo ponosni tudi številnejši in bogatejši narodi, lahko kupite v vseh knjigarnah ali jo naročite pri poverjenikih in zastopnikih na šolah, pri akviziterjih oziroma s priloženo naročilnico-tudi neposredno pri založbi Mladinska knjiga, Oddelek za prodajo po pošti, Ljubljana, Titova 3/III.

Naročilnica

Podpisani(a) .....

Stanujem .....

Naslov iz osebne izk. ....

Zaposlen(a) pri (naslov) .....

Št. osebne izk. .... izdane od .....

naročam knjigo MAKALU. Cena 158 din bom poravnal(a) — naenkrat — v dveh zaporednih mesečnih obrokih (po 79 din) — takoj po prejemu računa na tekoči račun Mladinske knjige, Ljubljana 50101-601-16733.

Pogoje, ki vam ustrezajo, prosimo, obkrožite!

Datum: .....

Podpis: .....

urtniki!

TOVARNA DUŠIKA RUŠE

PROIZVAJA ZA VAS SPECIALNA GNOJILA
IN SREDSTVA ZA VARSTVO
OKRASNIH RASTLIN

PREPRIČAJTE SE O UČINKOVITOSTI
NAŠIH PROIZVODOV!

VSE PODROBNEJŠE INFORMACIJE IN
PROSPEKTE LAHKO DOBITE PRI

Agrokemični službi

TOVARNE DUŠIKA RUŠE

Telefon 76-108, Telex 33-112
Brzjav AZOT MARIBOR

**Svet barv in harmonije —
odslej tudi vaš svet**

ZDRUŽENE PAPIRNICJE LJUBLJANA

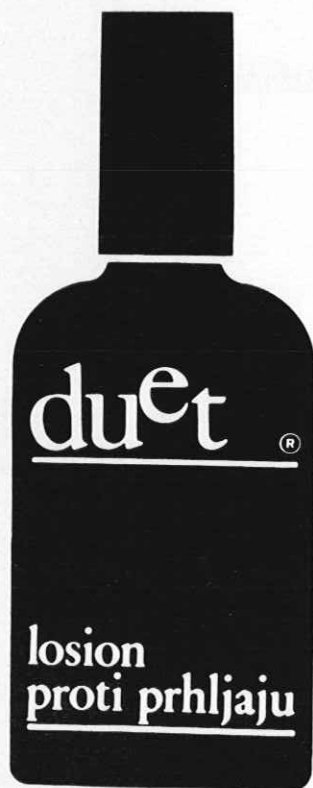
USTANOVLJENA 1842 — ESTABLISHED 1842

TEKOČI RACUN SDK LJUBLJANA 50101-601-15939 — ☒ 61260

LJ.-POLJE — ☎ 48-141 — 📠 PAPIR VEVČE — TELEX 31116

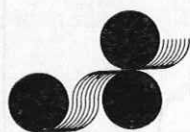
ZANESLJIVO ODSTRANI PRHLJAJ

LEK LJUBLJANA

LOSION UPORABLJAJTE TOČNO PO PRILOŽENEM NAVODILU

*svojim kupcem,
poslovnim prijateljem
in delovnim ljudem
želijo ob dnevu republike
mnogo uspehov*

**slovenske
železarne**
ljubljana

